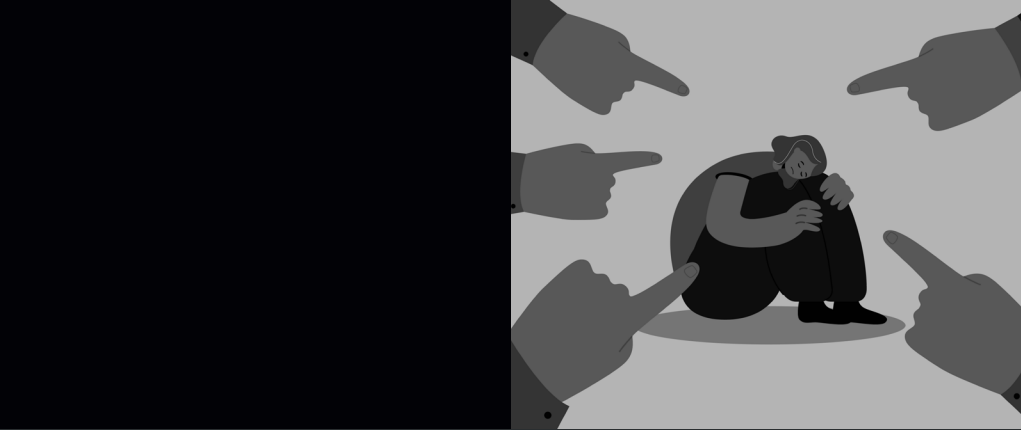

Yazılı Basında
NEFRET SÖYLEMİ
Ve DAMGALAMA

Şükrü Bıyıklı

YAZILI BASINDA
**NEFRET SÖYLEMİ VE
DAMGALAMA**

ŞÜKRÜ BIYIKLI

Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Damgalama

Araştırma-İnceleme

Bu kitap ve kitabın özgün özellikleri tamamen Tablet Kitabevi Yayınları'na aittir.

Hiçbir şekilde taklit edilemez.

Yayınevinin izni olmadan kısmen ya da tamamen kopyalanamaz, çoğaltılamaz.

Tablet Kitabevi Yayınları hukuki sorumluluk ve takibat hakkını saklı tutar.

Ağustos-2023

Editör: **Salih TİRYAKİ**

Genel Yayın Yönetmeni: **Hacı Ali KÜÇÜKAKIN**

ISBN 978-625-6406-12-4

T.C.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: **46644**

Kapak Tasarım ve Dizgi: **Şükrü BIYIKLI**

Baskı & Cilt: E-Kitap

Çaybaşı, Kosova Sk. No:1, 42140 Meram/Konya

Tel: +90.505-313-9957 yedisanat@gmail.com KTB S. No: **273**

- Basım Tarihi: **Ağustos 2023**

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

- Cataloging in Publication Data (CIP) -

BIYIKLI, Şükrü

Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Damgalama

ANAHTAR KAVRAMLAR

1. Haber, 2. Söylem, 3. Damgalama, 4. Nefret Söylemi

 tablet kitabevi

<http://tabletkitabeviyayinlari.com>

YAZILI BASINDA
**NEFRET SÖYLEMİ VE
DAMGALAMA**

ŞÜKRÜ BIYIKLI

ÖNSÖZ

“Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Damgalama” çalışması yazılı basındaki haberlerin nefret söylemi ve damgalama kapsamında incelenmesini içermektedir. Yazılı basında üretilen haberlerde nefret söylemi kapsamında damgalamanın haber söyleminde nasıl yer aldığını anlamaya çalışan bu çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmadan üretilmiştir.

Araştırma kapsamında, 1 Nisan 2021 ve 10 Nisan 2022 tarihlerini kapsayan 12 aylık süreçte yazılı basın içerisinde üretilen haberlerde nefret söylemi kapsamında damgalamanın haber söyleminde nasıl yer aldığını göstermek amacıyla ulusal gazetelerdeki haberler incelenmiştir. Bu açıdan çalışmanın ana başlıklarını ve literatürünü “Medyada Nefret Söylemi” ile “Nefret Söylemi Olarak Damgalama ve Haber” oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın Türkçe literatürdeki eksiklikleri tamamlaması ve katkı sağlaması; damga ve nefretten uzak, önyargıdan arınmış, ayrımcı olmayan, ötekileştirmeyen bir dünya düzeninin sağlanabilmesi en büyük temennimizdir.

Şükrü Bıyıklı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ	5
1.1. NEFRET KAVRAMSALLAŞTIRMASI	5
1.1.1. Bir Olgu Olarak Nefret	5
1.1.2. Söylem Olarak Nefret	7
1.1.3. Nefreti Oluşturan Unsurlar	10
1.1.3.1. Ataerkillik ve Aile Yapısı	10
1.1.3.2. Dini İnançlar	13
1.1.3.3. Kültürel ve Geleneksel Kurallar	14
1.1.3.4. İdeoloji	18
1.1.4. Nefret Söyleminin Etik Boyutu	25
1.2. NEFRET SÖYLEMİ TÜRLERİ	28
1.2.1. Cinsiyet ve Cinsel Yönelime Yönelik	29
1.2.2. Siyasal Temelli Yönelime Yönelik	30
1.2.3. İnanç ve Mezhep Temelli Yönelime Yönelik	34
1.2.4. Hastalara ve Engellilere Yönelik	35
1.2.5. Yabancılarla ve Göçmenlere Yönelik	36
1.3. MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ VE İNŞA ŞEKİLLERİ	37
1.3.1. Abartma/Çarpıtma/Yükleme	40
1.3.2. Küfür/Hakaret/Aşağılama	41
1.3.3. Düşmanlık/Savaş Söylemi	42

1.3.4. Kalıp yargılar	43
1.3.5. Ayrımcılık	44
1.3.6. Ötekileştirme	47
İKİNCİ BÖLÜM: NEFRET SÖYLEMİ OLARAK DAMGALAMA VE HABER.....	55
2.1. DAMGALAMA KAVRAMSALLAŞTIRMASI	55
2.1.1. Damgalama Kavramı	55
2.1.2. Damgalama Nedenleri	59
2.1.3. Damgalama Türleri	61
2.1.4. Damgalama Sembolleri.....	64
2.1.5. Damga ve Toplumsal Kimlik.....	64
2.1.6. Damgalamanın Sonuçları ve Çözüm Stratejileri.....	66
2.2. TOPLUM VE DAMGALAMA.....	69
2.2.1. Damgalama ve Toplum Psikolojisi.....	69
2.2.2. Toplumda ve Bireyde Önyargılar	73
2.2.3. Toplumsal Dışlanma ve Sapma	75
2.3. HABER VE DAMGALAMA.....	81
2.3.1. Haberde Nesnellik.....	84
2.3.2. Haberde Magazinleşme ve Damgalama.....	88
2.3.3. Haber Söyleminde Damgalama ve Sosyal Dışlanma.....	91
2.3.4. Haber Söylemindeki Damgalamanın Nefret Söylemi Üzerindeki Etkileri	94
2.3.5. Haberde Nefret Söylemi ve Damgalama Çalışmaları	96
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: NEFRET SÖYLEMİ VE DAMGALAMAYA İLİŞKİN YAPILAN SÖYLEM ANALİZİ VE BULGULARI	102
3.1. METODOLOJİ.....	102
3.1.1. Evren ve Örneklem	104

3.1.2.	Amaç.....	105
3.1.3.	Önem.....	105
3.1.4.	Varsayımlar.....	105
3.1.5.	Yöntem.....	106
3.2.	GAZETE HABERLERİNDE DAMGALAMA: YENİ AKİT GAZETESİ ARAŞTIRMA BULGULARI.....	121
	Haber Analizi-1	122
	Haber Analizi-2	125
	Haber Analizi-3	128
	Haber Analizi-4	131
	Haber Analizi-5	134
	Haber Analizi-6	136
	Haber Analizi-7	139
	Haber Analizi-8	142
	Haber Analizi-9	145
	Haber Analizi-10	148
	Haber Analizi-11	151
	Haber Analizi-12	153
	Haber Analizi-13	156
	Haber Analizi-14	158
	Haber Analizi-15	160
	Haber Analizi-16	161
	Haber Analizi-17	163
	Haber Analizi-18	165
SONUÇ		168
KAYNAKÇA.....		175

GİRİŞ

Gelişen ve sürekli olarak değişen dünya gerçekliği içerisinde kişilerin yaşamında önemli bir yere sahip olan haber belki de insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Bununla ilgili olarak haber ve kullanmış olduğu dil bakımından meydana gelen her bir yenilik veya değişim ise toplum açısından da şüphesiz bir etki alanı oluşturmaktadır. Bu süreç içerisinde teknolojik ilerlemeler haberleri ayrıca küresel bir boyuta taşımaktadır.

Haberlerde kullanılmış olan kelime, cümle veya söylemler hedef kitle olan kişilerin bilinçaltına hitap ederken kimi zaman bakış açılarını da değiştirebilmektedir. Bununla ilgili olarak haber üreticileri, metinlerini ortaya koyarken çeşitli stratejilerden yararlanarak haberin izlenme veya okunma oranının artmasında da büyük rol oynamaktadır. Bu durum haberin ekonomi politikasını yakından ilgilendiren ve sorgulanması gereken bir tarafının olduğunu gösteren en önemli konulardan biridir.

Haberin bir söylem ürünü olması ona şüphesiz eleştirel yaklaşılması gerekliliğini de beraberinde getirecektir. Söylemsel bir ürün olan haberin gerçekliği, tarafsızlığı veya yansızlığı gibi durumları beraberinde getirmeyeceği de tartışılmaz olarak kabul edilebilir. Haberın söylemsel bir metin oluşunu dile getiren araştırmacılar okuyucuda verilmek istenen örtük anlamı ise Teun van Dijk'ın söylem analizi yöntemiyle açıklamaya çalışmışlardır. Söylem analizi, yazılı olarak ifade edilen söylemin dil bilgisel

özellikleri dikkate alınarak kuramsal bir sistemle çözümlenmesidir (Aziz, 2017, s.147). Söylem analizi, metinler ve konuşmalar aracılığıyla oluşan anlamlarla ilgilenen sosyal ve kültürel araştırmalar içerisinde kullanılan bir yöntemdir. Daha farklı bir ifadeyle söylem analizi, dilin incelenmesidir. Bu incelemedeki amaç ise ifadelerin veya söze dökülenlerin temelinde yatan anlamı ortaya çıkartabilmektir (Çelik ve Ekşi, 2013, s.105). Bu açıdan haber söylemi de haber dilini çözümlemeye yönelik çabalardır.

Bununla beraber haber sahipleri kendisini diğer rakip kişi ve kurumlardan ayırmak ve hatta haberin okunma, izlenme veya tıklanma oranlarının artması için haber söylemi içerisinde nefret söylemini kullanabilmektedir. Nefret söylemi, ırk, yabancı düşmanlığı veya her türlü anlayıştan uzak nefretin yayılması ve bunun normalmiş gibi yorumlanmasına olanak tanımlanmaktadır. Nefret söylemi, kişilere veya toplumlara yönelik nefretin ırklarda kışkırtılması; dini anlamda inanç sahibi olanların ve olmayanların kategorize edilip ayrıma dayalı bir söylemin oluşması gibi durumları kapsamaktadır (Weber, 2009, s. 3-4). Nefret söylemi, hedefinde yer alanlar için “Sosyal yaşam içerisinde size yer yok” mesajı vermektedir (İnceoğlu ve Sözeri, 2012, s. 24). Bu durum toplumsal yaşam içerisinde sapma ve ötekileştirmeye zemin hazırlamaktadır.

Bu kapsamda nefret söyleminin her türlü medyada kendisine yer bulabilmektedir. Tüm bunlarla beraber çalışmanın temel mantığını oluşturan damgalama ise nefret söylemiyle iç içe geçmiş bir kavramdır. Haberlerde kullanılan damgalama ifadelerinin

bilerek veya isteyerek seçilmiş olması durumu da birtakım sonuçların oluşmasına olanak vermektedir. Bu sonuçların en temelinde ise kişilerin, grupların veya toplumların birbirlerine karşı ötekileştirici, nefret ve ayrımcı tutumu gelmektedir. Damgalamanın haber içerisinde kullanımı bireysel ve toplumsal önyargıların oluşmasına, kişilerin normal olandan anormale veya bunun tam zıttı olarak bir sapma eylemi göstermesine ve sosyal olarak dışlanma süreci içerisinde girilmesine de neden olmaktadır.

Damgalama kişi, kurum veya kuruluşlarına karşı etiketleme mantığını gütmektedir. Damgalama, öteki üzerinde inşa edilen ve nefret söylemiyle yapılan bir olgudur. Damga kuramının kurucusu Goffman, damgalama tanımlamasında şu ifadeleri kullanmaktadır: “Damga terimi son derece itibarsızlaşmış bir sığara atıfta bulunmak için kullanılacaktır ama gerçekte ihtiyaç duyulanın bir sıfatlar dili değil bir ilişki dili olduğu görülmelidir. Bir niteliğe haiz olma durumunu damgalayan bir sıfat, bir başkasının aleladelikliğini teyit edebilir; dolayısıyla kendi başına arzu edilen veya edilmeyen bir şey değildir” (2020, s.31). Thornicroft’ a göre damgalama kişinin veya toplumun işaretlenmesi, iz bırakılması, işaretlenmiş birey, manevi açıdan aşağılanma vb. olarak tanımlanmıştır (2014, s.197).

Araştırma kapsamında, 1 Nisan 2021 ve 10 Nisan 2022 tarihlerini kapsayan 12 aylık süreçte yazılı basın içerisinde üretilen haberlerde nefret söylemi kapsamında damgalamanın haber söyleminde nasıl yer aldığını göstermek amacıyla ulusal gazetelerdeki haberler incelenmiştir. Ancak Yeni Akit Gazetesi

haricinde tam anlamıyla nefret söylemi ve damgalamayı karşılayan, haber üreten diğer habercilere ve yayıncılara rastlanılamamıştır. Bu sebeple çalışma kapsamındaki 12 aylık süreçte ideolojik olarak muhafazakâr/sağ medya yapılanması içerisinde yer alan Yeni Akit Gazetesi incelenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın evrenini Türkiye’de ulusal yayın yapan tüm gazeteler oluşturması hedeflenirken sadece Yeni Akit Gazetesinin bunu tam karşılayan haber ürettiği görülmüştür.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde “Nefret” olgusu ele alınarak nefret ile ilgili kavramlar, nefret söylemi türleri ve nefret söyleminin medyada inşası ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise “Damgalama” olgusu açıklanmaya çalışılarak damgalama nedenleri, türleri, sembolleri, damgalama ile ilgili kavramlar ile damgalama ile haber detaylarıyla anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise; çalışmanın metodolojisine yer verilerek Nisan 2021- Nisan 2022 tarihleri arasında Yeni Akit Gazetesinin birinci sayfasında yayınlanan nefret söylemi ve damgalamayı konu alan toplam 18 haber çalışma kapsamında detaylarıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bakımdan haberler Teun van Dijk’ın eleştirel söylem analizi yöntemiyle çözümlenerek makro ve mikro analiz yöntemiyle incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ

1.1.NEFRET KAVRAMSALLAŞTIRMASI

Nefret kavramı kendi bütünselliği içerisinde oldukça geniş bir niteliğe sahiptir. Bu açıdan nefret kavramının net bir tanımının olmadığı ve tanımlanmasının oldukça güç olduğu bir gerçektir. Nefret, söylemsel bir üründür ve birçok farklı olguyla iç içe geçmiş bir kavramdır. Bu nedenle bu başlık altında “Nefret Kavramı”, “Nefret Söylemi Kavramı”, “Nefret Söyleminin Etik Boyutu”, “Ataerkillik ve Aile Yapısı”, “Dini İnançlar”, “Kültürel ve Geleneksel Kurallar” ile “İdeoloji” konuları çeşitli boyutlarıyla ele alınacak ve nefret kavramının çok boyutluluğu tartışılacaktır.

1.1.1. Bir Olgu Olarak Nefret

Gündelik yaşam içerisinde birçok yerde karşılaşılan nefret kavramı, herhangi bir kişinin kötülüğünü ve mutsuzluğunu istemeye yönelik geliştirilen bir duygu mekanizması olarak tanımlanabilir. Sözcüğün etimolojisine odaklanıldığında nefret, Arapça kökenli olup ‘Nafara’ yani “ürktü, ürküp kaçtı” fiilinden türetilmiştir (etimolojiturkce.com). Antik Yunan Döneminden bugünün dünyasına kadarki süreçlerde farklı milletlerde çeşitli şekillerle ifade edilen kelime, modern anlamda 20’nci yüzyılda 1990 senesinde kişilerin hayatlarına girmektedir. Ayrıca, nefret sözcüğü İngilizce’de “Hate”, Fransızca’da “Haine”, Yunanca’da “Kedos”, Almanca’da “Hassen” şeklinde ifade edilmektedir (etymonline.com). Bununla birlikte çeşitli filozofların ortaya koymuş oldukları nefret

anlamlandırmaları ise kendi iç dinamiklerinde farklı tanımların doğmasına neden olmaktadır.

Descartes’e göre nefret, kişilerin aşırı güçlü isteklerinden sadece biridir. Ona göre nefret, kişilere veya bu duyguyu hissedenler için her zaman kötü ve zarar verici bir niteliğe sahiptir (2013, s.58). Hume, “İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme” eserinde nefret tanımının yapılmasının bütünüyle mümkün olmayacağını belirtirken nedenini ise nefretin bir birleşim olmaksızın sade bir izlenim üretmesinden kaynaklandığını açıklamaktadır (Hume, 2009, s.224). Spinoza’ya göre nefret bilgelikle alakalıdır. Daha farklı bir ifadeyle bilge kişi istek ve arzularının kölesi olmayan, duygularla beraber neyin iyi veya neyin kötü olduğunu bilendir. Bu bakımdan Spinoza, zihni sağlıklı olan birinin hiç kimseden nefret etmeyeceğini belirtmektedir (Özgen, 2013, s. 98). Empedokles ise nefreti, güç kavramıyla özdeşleştirmektedir. Bu bakımdan nefret, evrende dağılmaya, yıkılmaya veya ahenksizliğe neden olacak bir güç şeklinde tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle nefret, evrende düzenliliği bozan ve ayrıştırmaya sebep olan bir kavramdır (Külcü, 2018, s.57).

Livberber ise nefret kavramını bir kişiye, topluma veya gruba yönelik düşmanca bir tutum olarak belirginleştirmektedir (2014, s. 5). Bu açıklamalardan hareketle nefret kavramının kişileri veya grupları ötekileştiren ve onları çatıştıran bir görüntüsünün olduğu söylenebilmektedir.

1.1.2. Söylem Olarak Nefret

Gündelik hayat içerisinde nefret söylemi bir kişinin, grubun veya toplumun kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik bir durumu çağırıştırabilmektedir. Bu açıdan Howard nefret söyleminin belirli kişilere veya gruplara kullanılan bir söylem türü olduğunu ifade etmektedir (2019, s.99, 109).

Bununla ilgili olarak oldukça sık kullanılan bu kavram hakkında net bir tanım bulunmazken nefret söylemi, ırk, yabancı düşmanlığı veya her türlü anlayıştan uzak nefretin yayılması ve bunun normalmiş gibi yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Nefret söylemi, kişilere veya toplumlara yönelik nefretin ırklarda kışkırtılması; dini anlamda inanç sahibi olanların ve olmayanların kategorize edilip ayrıma dayalı bir söylemin oluşması gibi durumları kapsamaktadır (Weber, 2009, s. 3, 4).

Nefret söylemi, genel olarak toplumun belirli bir grubuna yönelik, o grubun sahip olduğu herhangi bir özellikten dolayı önyargı ve hoşgörüsüzlük yayan ve bunu teşvik eden ayrıca meşrulaştıran bir söylemdir (Ördek, 2012, s.308).

Nefret söylemi, kişiler veya gruplar üzerinden hoşgörüsüzlüğün veya tahammülsüzlüğün ifade ediliş tarzıdır. Daha farklı bir şekilde nefret söylemi, hedefinde yer alanlar için “Sosyal yaşam içerisinde size yer yok” mesajı vermektedir. Dolayısıyla nefret söylemi gündelik yaşam içerisinde demokratik düzenin

yıpranmasına sebebiyet vermektedir (İnceoğlu ve Sözeri, 2012, s. 24).

Nefret söylemi bireyler arasında çatışmalara neden olmaktadır. Bu açıdan nefret söyleminden doğan çatışmaların çözüme kavuşturulması çok mümkün değildir. Farklı olarak nefret söylemi ve ifade özgürlüğü ilişkisi değerlendirildiğinde uluslararası insan hakları savunucuları, nefret söyleminin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini de ayrıca vurgulamaktadır. Bütün bunlarla ilgili olarak nefret söyleminin en temelinde azınlıklar yatmaktadır. Dolayısıyla nefret söylemi genel olarak toplumun azınlık kesimlerine uygulanmaktadır. Başka bir bakış açısıyla nefret söyleminde devletin olumlu veya olumsuz yükümlülükleri de söz konusudur. Yasama, yürütme ve yargı organlarının nefret içerikli söylemlerinden uzaklaşmak gibi negatif yükümlülüğü yanında toplum içerisinde nefret söylemlerinin yaygınlaşmaması gibi pozitif yükümlülükleri vardır (Karan, 2012, s.82-88).

Dünya üzerindeki birçok farklı toplumda nefret söyleminin gelenek, görenek, yaşam tarzı veya gelişmişlik düzeylerine göre değişiklik gösterebileceği vurgulanmaktadır. Bununla ilgili olarak nefret söyleminin temelinde egemen siyasal iktidar ve ekonomik koşulların yattığının da ayrıca altı çizilmektedir (Vardal, 2015, s.132,156).

Nefrete giden her türlü yolun başlangıç noktası olarak karşılaşılan nefret söyleminde, hedef olan kişi veya gruplara ‘burada

size yer yok' gibi anlamlar aktarılmaktadır. Dolayısıyla nefret söylemi, ötekileştiren ve ayırıştırıcı bir konuma sahiptir (Demirbaş, 2017, s. 2693, 2701).

Nefret söyleminin belirginleşmesinde, öteki üzerinden üretilen olumlu sayılamayacak damgalamalar, ayrımcılık faaliyetleri ve önyargılar da ayrıca rol oynamaktadır (Tunçay, 2017, s. 41,62). Ayrıca toplumsal olarak ayrışma, çatışma ve gerilimin derinleşip yaşam içerisinde kalıcı hale gelmesiyle orantılı olarak nefret söylemi de çok daha görünür hale gelmektedir (Tahmaz, 2012, s.198).

Nefret söylemi, grupların ortak siyasal ve toplumsal gündeminin merkezinde şekillenmektedir. Gündem içerisinde sürekli olarak gerçekleşen değişiklikler, nefret söyleminin kategori ve türlerinin de değişmesine ayrıca yeni söylemlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla nefret söylemi, toplumların gündemi içerisinde meydana gelerek şekillenir ve yeni söylemler oluşturur (Dirini ve Özsu, 2020, s.3).

Nefret söyleminin temelinde ırkçılık başta olmak üzere yabancı korkusu, önyargılar, cinsiyetçilik ve ayrımcılık yatmaktadır. Farklı açıdan toplumların temelini oluşturan kültürel özellikler ve milliyetçilik duygusu ise nefret söyleminin kimi zaman artmasına ve nefret dilinin yükselmesine neden olmaktadır. Bu sebeple medya bir mesaj aktarma aracı olarak nefret söyleminin yaygınlaşmasına da olanak sağlayabilmektedir.

Bütün bunlarla beraber nefret söylemi ve medya ilişkisi değerlendirildiğinde kitle iletişim araçlarının toplumsal algıları yönlendiren veya şekillendiren nefret söyleminin yaygınlaşması ve oluşmasında en önemli araçlardan biri olduğu belirginleşmektedir. Medyada kullanılan söylemler ve ifadeler nefret söylemi olsun veya olmasın oldukça çok kişiye ulaşma imkânı bulmaktadır (Demir, 2019, s.207). Bu durum ise nefret söyleminin etik boyutunun irdelenmesini gerektirmektedir.

1.1.3. Nefreti Oluşturan Unsurlar

Nefret söylemi gündelik yaşam içerisinde “Ataerkillik ve Aile Yapısı”, “Dini İnançlar”, “Kültürel ve Geleneksel Kurallar” veya “İdeoloji” kavramlarıyla da oldukça iç içe geçmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın bu kısmından sonra nefret söyleminin nedenleri olarak sayılabilecek olan ve yukarıda sıralanan kavramlar detaylarıyla anlatılmaya çalışılacaktır.

1.1.3.1. Ataerkillik ve Aile Yapısı

Gündelik hayat içerisinde belirginleşen nefret söylemi ve damgalamanın oluşmasında ataerkillik ve aile yapısı önemli unsurlar arasında sayılmaktadır. Ataerkillik ve aile yapısı kavramları her ne kadar iç içe geçmiş olgular olarak görülse de aslında iki ayrı konu olarak kendisini şekillendirmektedir.

Aile, bireyin toplumsal yaşamı için gerek duyduğu en temel kaynağıdır. Bu sebeple birey, hayata gözlerini açtığı ilk andan itibaren doğal üyesi olduğu aile kurumu içinde, ilk toplumsal yaşam

alanı ile tanışmaktadır (Turan, 2020, s.222). Aile, kişiler için sığınılacak bir ortam, hayatta kalma ve toplumsallaşmanın ilk seviyelerinin öğrenildiği bir kurum, ayrıca kültürün aktarılmasındaki en önemli unsur şeklinde tanımlanmaktadır (Şatiroğlu, 2010, s.14). Bunun yanı sıra aile kavramı, “biyolojik ilişkiler sonucu insan neslinin devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne kadar toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi değerleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal vb. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir” (Eraslan ve Demirel, 2020, s.8).

Farklı bir ifadeyle aile, gündelik yaşam içerisinde toplumların devamını ve neslin çoğalmasını sağlayarak ayrıca neslin sosyalleşmesine katkıda bulunan en temel toplumsal kurumlardan biridir. Aile, faktörü modern öncesinde daha çok ekonomi, geçim ve üremeye dayanan bir olguyken modern zamanlarla beraber aşk ile özdeşleştirilmektedir. Aile kişilerin evlenmesiyle oluşan toplumsal birimin kendisidir. Aile toplum içerisinde çeşitli görevleri yerine getirerek insanlığa katkıda bulunmaktadır. Türk toplumundaki aile yapısı devletin temel unsuru olarak şekillenmektedir. Ayrıca geleneksel Türk toplumundaki aile yapısı ataerkillik üzerinden okunmaktadır (Erdem, 2016, 136, 147).

Gündelik yaşam içerisinde ataerkillik, toplumda erkeğin otoritesi ve egemenliğine dayanan bir tür toplumsal birliktelik düzeni olarak şekillenmektedir. Bu düzen içerisinde erkeğin üstünlüğü fikirleriyle ve soyun erkek tarafından yürütmesine karşılık

gelen ataerkillik toplum içerisinde kültür, adet, gelenek, görenek, inanç gibi kavramları da etkilemektedir. Tamda bu noktada Weber ataerkilliği, genel olarak ekonomik ve akrabalığa dayanan bir sistem olarak belirginleştirmektedir. Farklı bir ifadeyle ataerkillik, belirli kalıp yargıların bir birey tarafından yönetilmesi durumunu anlatmaktadır. Ataerkillik ve bunun sağlayıcısı olan erk sahibi ise gelenekle sıkı sıkıya ilişki içerisinde (2014, s.348).

Ataerkillik, toplumsal sistem içerisinde ezilen kadının sorumlusu olmaktadır. Ataerkilliğin yaşandığı her yerde ezilen kadınlar kendi mücadele alanını oluşturmaktadır. Diğer bir bakış açısıyla ataerki olgusu kadınlar tarafından oluşturulan mücadelede politik bir araca dönüşmektedir (Güneş, 2017, s.246).

Ataerkillik erkeğe ait olan tüm değerlerin yüce gösterilmesini sağlarken cinsiyetler arasında da bir hiyerarşinin oluşmasına neden olmaktadır. Ataerkillik erkeğe gönderilen bütün özelliklerin olumlandığı, kadına atfedilmiş özelliklerinse tamamen olumsuzlandığı kültürel bir atmosferi beraberinde getirmektedir. Ataerkillik hegemonik bir süreç olup rızaya dayalı bir meseledir. Farklı bir ifadeyle ataerki söylem kişilerin veya toplumların zihinlerini kontrol ederek yeniden üretme çabası içerisine girmektedir. Fakat süreç içerisinde kişi veya toplumlardaki bilincin yükselmesiyle ataerkilliğin etkisinin azaldığı gözlemlenebilmektedir (Yaraman,2010, s.1,9). Bütün bunlar değerlendirildiğinde ataerkillik ve aile yapısı toplumsal yaşam içerisinde belirginleşen nefret söylemlerinin ve buna bağlı olarak damgalamanın oluşmasındaki

önemli etkenlerden biridir. Bireyler küçük yaştan itibaren erkeğin hâkim olduğu bir aile yapısı içerisinde gelişen ve oluşan söylemler sonucunda ailesinin nefret söylemini benimseyebilir. Bu açıdan nefret söylemi aile yapısı içerisinde doğan ve gelişen bir duruma da karşılık gelebilmektedir.

1.1.3.2.Dini İnançlar

Din, birey söylemlerinin kendi bilinçli faaliyeti ile içerisinde bulunduğu yaşamı anlama ve anlamlandırma çabasının ürünüdür. Bunun yanı sıra dinler, kişilerin söylemsel alanını kullanarak kendilerini dünya içerisinde yeniden üretmeleri ve konumlandırmalarının araçları olarak eylem gösteren düşünsel yapılardır. Din, gerçekliğin soyutlanarak yeni bir bağlam içerisinde yeniden üretimidir. Kendi gerçekliği içerisinde din, mitolojik kavramları da barındıran ve farklı zamansal dönemlere göndermelerde bulunun bir anlamlandırma sistemi olarak belirlenmektedir. Farklı bir açıdan din, toplumsal yaşamı düzenleyen hukuksal bir sistemdir (Çoban, 2003, s.261-263).

Lenin, dini nerede ve nasıl olunursa olunsun devamlı olarak diğerleri için çalışmayı, yalnızlık ve yoksunluk ile ezilen halkın üzerinde manevi bir baskı türü olarak belirginleştirmektedir. Lenin'e göre din toplumun afyonudur (1998, s.7,8).

Din gündelik yaşamın uğraşları içerisinde kaybolan kişilerin akıl ve anlayışlarına yönelik hayatın önemini ortaya koymaktadır (Schopenhauer, 2011, s.62).

Din, anlık olarak kendisine ulaşamamış kişilerin sahip olduğu bilinç ve duygusunu oluşturmaktadır. Din bireylerin özünü doğaüstü bir şekilde gerçekleşmesine olanak vermektedir (Marks, 2009, s. 192).

Bu kapsamda bir değerlendirme yapıldığında dinle ilgili kişilerin veya dinde çıkar sağlayanların, kendi çıkarları için kutsal metinleri referans göstermesi de nefret söylemine neden olabileceği sonucuna ulaşılabilir. Din ve dinin kültürel olarak toplumda uygulanmasının yanı sıra geleneksel kurallar ve ideolojide nefret söyleminin birer parçasıdır.

1.1.3.3. Kültürel ve Geleneksel Kurallar

İnsanlığın ve medeniyetin gelişme aşamalarının kişiler arasında kurulan iletişimle eşdeğer bir seyir izlediği söylenebilir. McLuhan, insanlık tarihini dört önemli döneme ayırmıştır. Bunlar, sözlü kültürün egemen olduğu kabile çağı, yazının egemen olduğu edebiyat çağı, matbaanın egemen olduğu basım çağı ve elektronik teknolojik araçların yer aldığı elektronik çağdır (Aktaran: Güllüpınar ve Güllüpınar, 2021, s. 105). Tüm bu çağların içerisinde kültür, egemenliğini sürdürmüş ve günümüzde de sürmeye devam eden en önemli olgudur.

Kültür, etimolojik olarak doğa içerisinde türemiş bir kavramdır. Kelimenin Latince kökü, tarım alanından ikamet etmeye, korunmaktan tapmaya kadar birçok anlama gelen ‘Colere’dir (Eagleton, 2005, s.10). Kültür en geniş tanımıyla, insanoğlunun

içinde yaşadığı toplumun bir parçası olarak edinmiş olduğu bilgi, töre, sanat, inanç, görenek ve diğer tüm olgularla alışkanlıkların oluşturmuş olduğu karmaşıklığıdır (Tylor, 2016, 91). Bunun dışında kültür iletişim, betimleme ve gösterim sanatları gibi ilk amaçlarından biri haz olan ve toplumsal, siyasal ve iktisadi alanlardan görece bir özerklik içerisinde estetik biçimlerde var olan uygulamalar anlamını taşımaktadır. Ayrıca, kültür doğduğu andan itibaren zamanla ulus veya devletle birlikte anılmaya başlanmıştır. Bu durum kültürün birer kimlik kaynağı olarak karşılaşılmaya da olanak vermektedir (Said, 2016, s.12, 13). Tüm bunların yanında kültür, kişinin gündelik hayatını etkileyen ve doğanın verdikleri dışında yer alan her şeyi kapsamaktadır (Balcı, 2017, s.261)

Kültürün özellikleri noktasında ise kültür paylaşılan ve öğrenilen bir durumdur. Kültür, geçmişten gelir ve sürekli. Kültür, toplumsaldır; ideal veya idealleştirilmiş kurallar sistemidir, değişendir; bütünleştiricidir, soyutlamalı ve görelidir; ihtiyaçları karşılayıcı ayrıca doyum sağlayıcıdır. Bütün bunlarla birlikte toplumdaki inançlar, ahlaki karar değerleri, normlar, yaptırımlar ve semboller ise kültürün unsurlarını oluşturmaktadır (Erdem, 2016, s.171, 172).

Kültür, bugünün dünya gerçekliği içerisinde satış ve pazarlama başta olmak üzere güç ve iktidar ilişkilerini kapsayan ve toplumları hakimiyeti altına alarak kişi ve grupları kontrollü olarak yönlendiren bir araçtır. Farklı bir ifadeyle insanların yaşamlarını biçimlendirme eğiliminde olan kültür, kişilerin hayatlarının tamda

kendisi olmuştur. Kültür, gündelik yaşamda daha çok yaşanan şey olarak belirginleşirken, başkalarının deneyimleri de kültürün bir parçası haline gelebilmektedir. Tarihsel ve ilişkisel boyutunun kuvvetli olduğu kültür, sosyal hayata anlam yüklemeye ve farklı uygulamalar yapmaya karşı çıkar (Erdoğan ve Alemdar, 2011, s.22). Başka bir deyişle kültür, her geçen gün içi daha farklı olgularla doldurulan bir meseledir. Bununla beraber kültür, insanı merkeze alan ve gündelik yaşamın oluşturduğu bir kavramdır (Geçer, 2015, s.24, 25).

Kültür, fiziksel veya manen dokunulamayan herhangi bir taktik veya teknik olarak bir kaygıyla üzerinde oynanamayacak saf bir şeydir. Kültür, okumuşluk seviyesi yüksek olan kişilerde özerklikle özdeşleştirilmektedir. Daha farklı bir ifadeyle kültür, kişilik sahibi olmakla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca kültüre toplumsal yapı içerisinde kişilerin saf özünün bir neticesi olarak bakılmaktadır. Bununla beraber kültür, belirli bir plan doğrultusunda yönlendirildiğinde zarar görebilmektedir (Adorno, 2011, s.122).

Kültür  zellikleri itibariyle içerisinde barındırdığı ritüeller, mitler ve semboller aracılığıyla kişilere rehberlik yapmaktadır. Kültür, toplumsallaşmayla beraber yazılı veya sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bu sebeple kültürel birikimi güçlü olan toplumlar geleceğe yönelik aktivitelerinde çok daha başarılı olmaktadır. Kültürün varoluşu insanoğlunun elindedir. Kültürün devamlılığı sanata, edebiyata, yazıya ve düşünceye değer vermekle mümkün kılınmaktadır (Geçer, 2015, s.26, 27).

Kültür, coğrafya veya ekonomi gibi stratejik bir güç olarak belirginleşmektedir. Kültür, kimlikleri oluşturan ve milli gücü meydana getiren kişileri kaynaştıran ve birleştiren bir kavramdır (Arabacı, 2009, s.130). Daha farklı bir ifadeyle modern toplumlarda kültür, bütün alanları kapsadığı gibi kendisine özgü üretim şartlarıyla ekonomik sistemin bir parçası ve endüstri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda medya, bir endüstri olan kültürün üretim ve pazarlama araçlarını oluşturan en önemli unsurdur. Ayrıca kültür, modern zamanlarla birlikte kitle kültürüyle entegre edilmiş bir olgudur. Bu durum yeni kitleleri ortaya çıkartırken kişileri ve toplumları duyarsızlaştırmış ayrıca standartlaşmasına neden olan yeni tüketicileri beraberinde getirmiştir (Karakoç, 2009, s.102, 103).

Kültür, yüksek sanat ürünü veya ideoloji yayan zihinsel süreçlerin bir ürünüdür. Kültür, sosyolojik anlamda maddi ürünleri de kapsayan bir hayat tarzıdır. Kültür, toplumun ekonomik, politik sosyal hayatıyla bütünleşmiş toplumdan kaynaklanan ve toplumu yansıtan bir sözcüktür. Bununla birlikte bir toplumda tek bir kültürden bahsetmek ise mümkün değildir (Batmaz, 2006, s.28, 29).

Özetle kültür ve geleneksel kurallar birbirlerini besleyen iki kavramdır. Bu açıdan gündelik yaşam içerisinde şekillenen kültür, kişilerde nefret söyleminin tetikleyicisi olabilmektedir. Farklı kültürler ve geleneksel kurallar, nefret söyleminin oluşmasına olanak vermektedir. ‘Biz’ ve ‘Diğerleri’ şeklindeki söylemler toplumdaki çatışmanın bir numaralı faktörü olurken kişilerde

damgalayıcı veya ötekileştirici kelimelerin doğmasına da sebebiyet vermektedir. Kısacası kültür veya geleneksel kurallar sosyal yapı içerisinde birleştirici olmanın yanında ayırmsallaştıran ve farklı kültürlerin aşağılanması ve dışlanması bakımından da çatıştırabilmektedir.

1.1.3.4.İdeoloji

Toplumsal alanı oluşturan bazı kavramlar bireyler arasındaki bağlantı ve ilişki bütününe anlaşılabilirliğini sağlayıp ön plana çıkarmaktadır. Bu kavramlardan olan “ideoloji ve söylem” toplumsal hayatta insanların dâhil oldukları ilişkilerinin ve faaliyetlerinin anlaşılması, kavranması ya da dâhil oldukları fikirlerine işaret etmektedir. Diğer bir ifade ile hem ideoloji hem de söylem kavramları bireylerin toplumsal dünyayı kavrama ve anlamlandırma biçimleri eylem ve eylemsizliklerinin yönünü ve niteliklerini belirlemede önemli rol oynamaktadır (Purvis ve Hunt, 2014, s. 10, 11).

İdeolojinin tanımı hemen her alandaki akademik ve bilimsel çevrelerin başlıca tartışma konularından biri olmaktadır. İdeolojinin ne olduğu ile ilgili çok sayıda görüşlerin olmasıyla beraber ilgili alan yazında birden fazla tanım kabul görmektedir. Bununla birlikte ilk defa Antonie Destutt de Tracy tarafından Fransız Devrimi döneminde türetilmiş olan ideoloji, “fikir bilimi” olarak alan yazına kazandırılmıştır (Heywood, 2013, s.23). Kitle iletişim araçlarında, politika ve sosyal bilimlerde sürekli olarak kullanılan ideoloji üzerine birçok çalışma mevcuttur (Van Dijk, 2003, s.14).

İdeoloji, kültürel ve bir menfaat aracı olmaktan çok, düşünceleri birbiriyle buluşturan, sosyal yapı içerisinde dönüştüren ve kişilerin değişmesine olanak sağlayan bir inanç sistemi olarak belirginleştirilebilir. Bununla birlikte ideoloji sorulan sorulara karşılık üretilen hazır cevaplar sistemidir (Bell, 2013, s.11). İdeoloji, insan yaşamını anlamlı kılan bir işaretler sistemidir. İdeoloji, bireylerin “duyma, düşünme ve hareket biçimlerine” anlamlılık kazandırmaktadır. Bu durum ise kişiler veya gruplar arasında aynı ideolojiyi benimseyenlerin birbirlerine karşı bir yakınlık sağlamalarına olanak tanımaktadır (Sayın, 1999, s. 2). Bunun yanında ideolojiyi pozitif bilimsel gelenek içerisinde değerlendirenler ideolojinin bilimsel bir gerçeklik olduğunu bu yüzden de bilimin deney ve gözlem alanında araştırma konusu olacağını savını ileri sürerlerken, ideolojiye eleştirel bakanlar ise pozitif bilimlerin mantıksal ve deneysel ortamında araştırılamayacak soyut bir konu olduğunu ileri sürmektedirler (Güngör, 2018, s.279).

Van Dijk konuyla ilgili olarak ideolojinin belirli bir grubun inancından daha fazlası olduğunu belirtirken kişilerin sosyal yaşamında paylaştığı fikirlerinse yine ideolojinin kendisi olduğunun (2020, s.207) altını çizmektedir. Marks’ın ideoloji terimine yüklediği anlama odaklanıldığında ise ideolojinin gerçeğin karşısı olarak “illüzyon/yanılsamaya” işaret ettiğini vurgulaması (Bulut, 2011, s. 190), Marx ve Engels’in beraber kaleme aldıkları ‘Alman İdeolojisi’ yapıtlarındaki şu cümlelerinde ortaya koymaktadır: “ve her ideolojide insanlar ve onların ilişkileri bize Camera

Obscura'daymış gibi baş aşağı görünüyorsa, bu görüngü de, tıpkı nesnelerin, gözün ağ tabakası üzerinde ters durmasının onun doğrudan fiziksel yaşam sürecinden ileri gelmesi gibi, onların tarihsel yaşam süreçlerinden ileri gelir” (Marx ve Engels, 2013, s. 34, 35). Marx'ın Camera Obsura objesi ile açıklamaya çalışması ideolojinin bireylerin algılarını çarpıtan ve ters bir şekilde algılamalarına neden olan “yanlış bilinç” olarak bahsetmektedir (Bulduklu ve Karaçor, 2019, s.195). Yani Marx burada ideoloji terimiyle yanlış bir dünya görüşünü vurgulamaktadır (Bulut, 2011, s.190).

Althusser'e göre ideoloji, kişileri bir arada toplayıp ortak çıkar duygusu geliştirerek bu duygular perspektifinde bir hareket oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu sebeple bireylerin aynı ideolojiyi paylaşıp toplumda var olan karmaşık konulara çözüm getirmek ve istekleri üzerine kolektif eylem yapmalarını sağlamaktadır (Bulduklu ve Karaçor, 2019, s.245). Kısacası Althusser, devletin iki tane ideolojik aygıtından bahseder: Devletin baskı aygıtları ve devletin ideolojik aygıtları. “Devletin baskı aygıtları; asker, polis, yargı, hükümetin yönetsel güçleri vb. doğrudan baskı araçlarıdır; ideolojik aygıtlar ise okul, aile, kitle iletişim araçları gibi ideoloji üretimi, yeniden üretim ve dağıtım yapan araçlardır” olarak örneklendirmektedir (Güngör, 2018, s.284).

İngiliz düşünür olan Stuart Hall'un ideoloji tanımlamasına bakıldığında; çalışmalarının merkezine kültür ve ideolojiyi koyduğunu görmek mümkündür. Hall ideolojiyi şu sözlerle

tanımlamaktadır: “İdeoloji, farklı sınıflar ve sosyal grupların çalışma şeklinin anlamlandırmak, tanımlamak ve anlaşılabilirliğini sağlamaya yarayan zihinsel çerçevelerdir. Bu çerçeveler; diller, kavramlar, kategoriler, düşünce imgeleri ve temsil sistemleridir” (Hall, 1996, s.25, 26). Bu sebeple Hall, ideolojiyi yanlış bilinç ile benzeştirmeksizin, bireylerin var olan düşüncelerini değiştiren, onların bir araya gelmesini sağlayıp fikrinsel düşüncelerini amacından sapmasına neden olan özelliklerini vurgulayan bir tanıma ulaşmak ister (Halifeoğlu, 2015, s.231, 257).

Gramsci’nin ideoloji anlamlandırmasına bakıldığında ise “maddi bir pratik içindeki kolektif öznelere (sınıfların), bu pratik içindeki konumlarını tanımlamaları ve bunun mücadelesi dolanımıyla oluşturdukları bilinç olarak somutlanır” şeklinde bir çerçeve çizmektedir (Bulut, 2011, s.183, 206). Gramsci’nin kuramını incelediğimizde; toplumsal grubun ideolojik felsefesinde maddi çıkarılardan hareket edecek sınıfların dünya görüşü şeklinde belirginleşmektedir. Egemen sınıfın hegemonyasını inşa etmesi, toplumun zihinsel alanının ve kendi düşüncelerinin topluma yayarak hem kendi çıkarlarını hem de toplumsal çıkarlarını eşitleyip siyasi ve entelektüel yönetim gücünü kurmaları söz konusu olmaktadır (Öztürk, 2013, s.121). Bu doğrultuda nefret söylemi ve ideoloji arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek adına söylem ve ideolojiyi açıklamak gerekmektedir.

Söylem ve ideoloji deyince akla gelen isimlerden bir tanesi Foucault’dur. Foucault söylem üzerine yaptığı araştırmalarında

Marksizm'den ve ideoloji teriminden faydalanmıştır. Bu bağlamda çalışmalarında söylem ve ideoloji arasında sıkı bir ilişkinin olduğu gözlemlenebilmektedir. Söylem terimine ilişkin düşüncelerine ideoloji kavramını eleştirerek ortaya koymuştur. (Çavdar, 2012, s. 2). Van Dijk söylemin toplumsal yaşam içerisinde en önemli pratiklerden yer aldığını ve söylemin ideolojileri aktaran tek şey olduğunu belirtmektedir (2003, s. 112).

Söylem ile ideoloji arasındaki ilişkiyi bilgisayar programı ve bu programdan elde edilen bilginin ilişkisine benzeten Uysal (2019, s.1) ise, ideolojinin bilgisayar programı, söylemi ise elde edilen bilgi ve doğrular olduğu benzeştirmesini yapmaktadır. Çoban (2003, s. 256), kişilerin ikna edilmesinde ideolojik söylemin önemli olduğunu belirtmektedir. Bireylerin ikna olması ve örgütlenmenin sağlanması ise ideolojik söyleme bağlıdır. Yani ikna edilen özne yeni bir bilinç durumuna geçer ve bu süreçten itibaren ideolojik değişimler yaşanmaya başlar. Bu sayede söylem tarafından kodlanan ideoloji, dil üzerinden hedefine ulaşabilmektedir (Arık, 2021, s.208).

Söylem, belirli noktalarda ideolojinin devamlılığını gerçekleştiren bir güçtür. Dolayısıyla toplumu veya kişileri ilgilendiren kültürel, psikolojik, politik ve daha birçok süreç, söylemin ideolojik anlamda bir yönlendirme aracı olmasına olanak tanımaktadır. Söylem, zihnin önemli bir parçası olan ideolojiyi yönlendiren bir güç olarak nitelendirilmektedir. Bütün bunlar ideolojinin dili kontrol etmesine olanak sağlamaktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012, s.166). Tüm bunların yanında haber de

ideolojik bir üründür. Haber metinleri kendi içerisinde üretilirken birçok farklı nedenden etkilenmektedir. Bunların başında ideolojiyi görmek gayet mümkün olmaktadır. Liberal yaklaşıma göre dördüncü güç olarak karşılaşılan haberde bugünün dünyasında geleneksellikten dışarı çıkılmaktadır. Bu durum yine haberi farklı bir aşamaya taşımaktadır. Geleneksellikten öte eleştirelliğin ön plana çıktığı bugünün dünyasında haber, ideolojik olanın ortaya çıkışıyla kendisini göstermektedir. Haber ve ideoloji arasındaki bağlantıda haber metinlerinde egemen olanın ideolojik olarak yer bulması haberin ne tür faaliyetlere hizmet edeceğinin de bir göstergesi olarak belirginleşmektedir. İdeolojinin haber metinlerinde yansıtılması medyanın iktidara hizmet etmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla medya ideolojiyi üretirken de siyasi ve ekonomik olan güçlü iktidarı meşru kılarak pekiştirmektedir. Eleştirel yaklaşımlar içerisinde kendisine yer bulan “devletin ideolojik aygıtları” ve rızaya dayalı üretim olan “hegemonya” olguları haber ve ideoloji ilişkisini ortaya koymada önemlidir. Kitle iletişim araçlarının bir ürünü olan haber, ideoloji sayesinde kendi fikirlerinin okuyucu, dinleyici ve izleyicide oluşmasına olanak tanımaktadır (Yağlı, 2007, s.357-358).

Medya endüstrileri, kurumsal itibarlarını ideolojiler üzerinden haberin oluşum sürecinde şekillendirerek halkla buluşturmaktadır. Bu durum bir etki ve yönlendirme mekanizmasına dönüşmektedir. Haber ve ideoloji ilişkisi içerisinde medya ideolojik bir araçtır. Ayrıca medya veya onun ürünü olan haber, ideolojilerin yaygınlaştırılmasında çok önemli bir mekanizma olmaktadır.

Devletin veya siyasi iktidarın ideolojilerinin aktarılmasında önemli bir yere sahip olan haber veya medya, devletin ideolojik aygıtları olarak sayılmaktadır (Mısırlı ve Erdoğan, 2021, s.354,355).

Bütün bunlarla ilişkili olarak, haber ve ideoloji ilişkisi için genel bir değerlendirme yapıldığında toplumsal sistem içerisinde haberin üst zümre veya parayı elinde bulunduranların fikirlerini yaygınlaştırmada bir araç olduğunu söylemek mümkündür. Bugünün dünyasında bir endüstri olan medya üretmiş olduğu haberlerle reklam verenlerinin ideolojilerini karşı tarafa aktarmada ve onların zihinsel dünyasını etkilemede önemli bir araç olmaktadır. Buna karşın egemen olansa, kendi fikirlerini halkla buluşturmak için medyaya ve habere ihtiyaç duymaktadır. Bu karşılıklı ilişki haber ve ideoloji bağının birer parçası olsa da medyanın endüstrileşmesinden bugüne kadar süregeldiğini söylemek zor olmayacaktır. Ayrıca her söylem bir ideolojiyi ortaya koyarken, her ideoloji de bir söylemin oluşmasına olanak tanımaktadır. Sürekli olarak karşılıklı bir biçimde etkileşim halinde olan söylem ve ideoloji anlamların üretim aşamasında etkili olan bir güçtür. Ayrıca sadece bilimsel anlamda bu konuyu düşünmek doğru değildir. Söylem ve ideoloji dilin anlamsal olarak kendisine şekil verdiği her yerde vardır. Bunun yanı sıra toplumsal yapı içerisinde birçok farklı alanda karşılaşılan söylem ve ideoloji egemen olanlar açısından kitle iletişim araçlarını kullanarak daha fazla kişiyi etkileme imkânı da sunmaktadır. İdeolojiler doğrultusunda gelişen nefret söylemi de toplum içerisinde kişiler arasında ve özellikle medya yoluyla yaygınlaşmaktadır.

Dolayısıyla farklı ideolojiler nefret söyleminin oluşmasına sebep olurken medya yoluyla kişilere tutundurulup yaygınlaştırılmaktadır. Bu doğrultuda ideolojilerin çatışmaya neden olabileceğini ve kişilerin söylemsel olarak nefret dilini tercih edebileceği açıktır.

1.1.4. Nefret Söyleminin Etik Boyutu

Çeşitli meslekler arasında kişilerin uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü gibi bir anlama sahip olan etik, kişilerin sosyal yaşamlarına katkıda bulunan düşünüş tarzı, ahlaki ilkeler teorisi veya felsefe disiplini şeklinde tanımlanmaktadır (Cevizci, 2002, s.1).

Pieper (1999)’e göre etik kavramının kökenleri en az 2500 yıl öncesine kadar dayanmaktadır. Alışkanlık, töre, görenek ve karakter anlamlarını taşıyan “Ethos” sözcüğünden etik kelimesinin türediğini söyleyen Pieper, Aristoteles’in etiği kendi başına bir felsefe alanı olarak ele alan ilk filozof olduğunu belirtmektedir (Aktaran: Kaya Erten vd., 2017, s.63). Aristoteles “Nikomakhos'a Etik” isimli eserinde bütün canlıların iyiyi arzuladığını ve bu nedenle iyi olanı ise herkesin istediği şey olarak nitelemektedir. Dolayısıyla Aristoteles etik kavramını “en yüksek iyi” şeklinde tanımlamaktadır (Aristoteles, 1997, s. 1). Etik, “Yunancada, iyi bir “varoluş tarzı”, bilgece bir eylem yolu arayışına karşılık gelir” (Badiou, 2013, s.17).

Etik, felsefenin bir disiplini olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha farklı bir ifadeyle etik, kendisini ahlaki eylem bilimi şeklinde tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra etik her şeyden önce kişilerin

eylemlerini inceleyen bir olgudur. Etiğin konusunu ise eylemlerden önce ahlaki davranışlar oluşturmaktadır (Toruk, 2008, s.193).

Etik kavramı, belirli davranış kurallarının karşılığıdır. Dolayısıyla etik kavramı toplumda yer alan kurum, kuruluş, meslek örgütleri veya gruplar için geçerli birtakım standartlara karşılık gelmektedir. Dolayısıyla çoğu zaman etik kavramı belirli meslek oluşumlarıyla beraber kullanılmaktadır (Çavuş, 2010, s. 6). Bu doğrultuda Basın Konseyi tarafından belirlenen ve gazeteciler için oldukça önemli bir yere sahip olan “Basın Meslek İlkeleri” şu şekilde sıralanabilir:

1. Yayınlarda hiç kimse; ırkı, cinsiyeti, yaşı, sağlığı, bedensel özü, sosyal düzeyi ve dini inançları nedeniyle kınanamaz, aşağılanamaz.
2. Düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı; genel ahlak anlayışını, din duygularını, aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı yayın yapılamaz.
3. Kamusal bir görev olan gazetecilik ahlaka aykırı özel amaç ve çıkarlara alet edilemez. Gazeteci halkın haber alma ve gerçekleri öğrenme hakkını gözetir.
4. Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelere yer verilemez.
5. Kişilerin özel yaşamı, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, yayın konusu olamaz.

6. Soruşturulması gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olmaksızın yayınlanamaz.
7. Saklı kalması kaydıyla verilen bilgiler, kamu yararı gerektirmedikçe yayınlanamaz.
8. Bir basın organının dağıtım süreci tamamlanmadan o basın organının özel çabalarla gerçekleştirdiği ürün, bir başka basın organı tarafından kendi ürünüymüş gibi kamuoyuna sunulamaz. Yayınlarda intihale başvurulamaz.
9. Suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse “suçlu” ilan edilemez.
10. Yasaların suç saydığı eylemler, gerçek olduğuna inandırıcı makul nedenler bulunmadıkça kimseye atfedilemez.
11. Gazeteci, kaynaklarının gizliliğini korur. Kaynağın kamuoyunu kişisel, siyasal ekonomik vb. nedenlerle yanıltmayı amaçladığı haller bunun dışındadır.
12. Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan sakınır.
13. Gazeteci, şiddet, nefret, zorbalık ve ayrımcılığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapamaz.
14. İlan ve reklam niteliğindeki yayınların bu nitelikleri, tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirtilir.
15. Yayın tarihi için konan zaman kaydına saygı gösterilir.
16. Basın organları, yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı duyarlar (basinkonseyi.org).

Bütün bunların yanında etik, sadece meslek alanlarıyla sınırlandırılacak bir mesele değildir. Etik kişilerin davranış ve tutumlarına yönelik incelemelerde bulunan ahlakbilimin bir bölümüdür. Sonuç olarak etik, töresel olarak bir davranış yasası geliştiren ve onun maddeleriyle uğraşan felsefenin bir koludur. Bunun yanı sıra etiğin yasal bir yaptırımı da söz konusu değildir (Güz vd., 2002, s. 11).

Nefret söyleminin etik boyutu noktasında etiğin “en yüksek iyi” olduğu düşünüldüğünde nefret söylemiyle bağdaşamayacağı açıkça görülmektedir. Nefret söylemi temelde kendi içerisinde ayrımcılığa, ötekileştirmeye yol açarken etik ilkeler nefret söyleminin sonuçlarına tamamen karşı çıkan bir tutum sergilemektedir. Bu bakımdan nefret söyleminin etik bir boyutunun olduğu söylenemez. Ayrıca Basın Meslek İlkelerinin yani basın etik kurallarının nefret söylemiyle ilişkisine odaklanıldığında bu ilkelerinde nefret söylemiyle çok da bağdaşamayacağı yukarıda sıralanan maddeler doğrultusunda anlaşılmaktadır.

1.2.NEFRET SÖYLEMİ TÜRLERİ

Nefret söylemi, tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün olduğu her yerde belirginleşmekte ve ayrımcı söylemlerden destek alarak varlığını devam ettirmektedir. Ayrıca nefret söylemi, toplumsal yaşam içerisinde belirginleşen birçok değer ile özdeşleşmekte ve baskın değerlerin yüceltilmesine destek olmaktadır. Bundan dolayı da nefret söylemi farklı olanı baskılayan bir tutumu beraberinde getirmektedir. Nefret söylemine uğrayan kişi

veya gruplar ise toplumdan dışlanmakta ve aşağılanmaktadır (Bozay, 2019, s.26-27). Bu kapsamda nefret söylemine uğrayanlar kendi içerisinde kategorilere ayrılmaktadır. Bu kategoriler “Cinsiyet ve Cinsel Yönelim”, “Siyasal Temelli”, “İnanç ve Mezhep Temelli”, “Hastalıklara ve Engellilere Yönelik”, ve “Yabancılar ve Göçmenlere Yönelik” şeklinde sıralanabilmektedir (Binark ve Çomu, 2012).

1.2.1. Cinsiyet ve Cinsel Yönelime Yönelik

Nefret, insanların dışsal olarak algıladığı bir varlığa yönelik gerçekleşmektedir. Dolayısıyla nefretin nesnesi çoğu zaman bir başka kişidir (Hume, 2009, s.225). Bu noktada özellikle doğu ve batı toplumları fark etmeksizin kadınlara yönelik duyulan nefret, ‘Mizojini’ ile kendisine karşılık bulmaktadır. Holland’da göre mizojini, Eski Yunan filozoflarından 19’ncü yüzyıl düşünürlerine kadar uzanan süreçte çok çeşitli gelişmeler göstermiştir. Bununla beraber herhangi bir toplum fark etmeksizin geçmişten bugüne nefret, sürekli olarak kadının aşağılanması olarak belirginleşmektedir. Zaman içerisinde kadınlara yönelik duyulan nefret duygusu ise bir katliama dönüşmüş ve binlerce kadının yakılarak öldürülmesine neden olmuştur (2016, s.19-20). Buradan hareketle cinsiyete yönelik nefret söylemi, temelde cinsiyetçi kelimelerin kullanılmasından başka bir şey değildir. Bu tür söylemler aşağılama amaçlı olup aşağıladığı cinsiyetin konumunun ikincilleştirilmesine olanak tanımaktadır (Binark ve Çomu, 2012).

Haber söyleminde de karşı ideolojiler için cinsiyete göre aşğılamaların olduğı bilinmektedir.

Bireyin cinsel güdülerinin hangi cinse yönlendiğini belirleyen cinsel yönelim, belirli bir cinsiyetteki kişiye karşı devam eden cinsel ve duygusal çekim olarak tanımlanabilmektedir (Güner vd., 2011, s. 20). Dolayısıyla cinsel yönelim açısından nefret söylemi heteroseksüel cinsel kimlik haricindeki eşcinsel ve biseksüel kimlikleri hedef alan nefret söylemidir (Binark ve Çomu, 2012).

1.2.2. Siyasal Temelli Yönelime Yönelik

Toplumsal yaşam içerisinde sıklıkla karşılaşılan nefret söyleminin bir başka türü, siyasal temelli nefret söylemidir. Bu başlıkta ‘iktidar’ ve ‘siyaset’ kavramlarının öncelikli olarak açıklanması, konu bütünlüğünün görülmesine olanak tanıyacaktır.

Bir olgu olarak siyaset, hemen hemen insanlık tarihi kadar eski bir kelime olarak belirlenmiştir. Siyaset, geçmişten günümüze kadar insanlığın en temel uğraşlarından sadece birisini oluşturmaktadır. Bu süreçte içinde bulunduğı dönemin koşullarına göre farklı tanımlamalara bürünmüştür (Turan, 2020, s.17). Bununla ilgili olarak siyaset, fiili bir şekilde varlığı ile övünen kurum veya kuruluşları meşru geçerlilik sınavına dahil etmeye çalışan pratik ve etkin bir çabadır (Bauman, 2000, s.94). Farklı bir ifadeyle siyaset, kurumların açık bir şekilde sürdürdükleri faaliyetlerine karşı demokrasiyi yenileyen ve onarmayla ilgili bir faaliyet biçimidir. Siyaset bir toplum projesi olarak netlik kazanırken yine bu olgu

demokratik bir toplum kurmak için zorunda olunan hareket şeklidir (Castoriadis, 1997, s.4-5). Ayrıca siyaset ve iktidar olguları, söylem konusuyla da iç içe geçmiş olan bir kelimedir.

İktidar, çok basit anlamda yönetimi elinde bulundurma ve gücü kullanma gibi bir anlam taşımaktadır. Fakat net bir tanımı yoktur. Turan’a göre iktidar kavramı, siyaset bilimi içerisinde değişik boyutlarıyla ele alınması gereken bir meseledir. Bu bakımından kavram iktisadi, psikolojik ve sosyolojik yönleri kendi içerisinde barındırmaktadır. İktidar en genel tanımıyla, “bir iradenin ona karşı gelinmesi halinde dahi yürütülmesi olanağıdır” (2020, 45). İktidar olgusu, Foucault’un sosyoloji çözümlemesinin anahtar meselesidir. Bunun nedeni Foucault beden, birey, özne veya toplum gibi yapıların iktidarların elinde tutulduğunu düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Daha açık bir şekilde beden, birey, özne veya toplum gibi yapılar, iktidarlar tarafından yönetilmektedir. Bundan dolayı iktidar konusu Foucault için oldukça önemlidir (Bingöl, 2019, s.328).

Foucault’a göre iktidar, ortaya konulan eylemlerin üzerinde işleyen bir eylemler kümesidir. Ona göre iktidar, eylemler üzerinden teşvik eder, kışkırtır, zorlaştırır veya kolaylaştırır, baştan çıkartır ya da genişletir veya sınırlandırır. İktidar, yapabileceği en son noktada tamamen ortaya konulan eylemi engeller. Bütün bunlarla ilgili olarak iktidarın uygulanması ise kişilerin veya toplumların davranışlarının yönlendirilmesi ve olası sonuçların bir düzene koyulmasıyla ilgilidir. Foucault iktidarı, “İki rakip arasında bir

çatışma ya da biriyle öteki arasında bağ kurulmasından ziyade, bir yönetim sorunu” şeklinde tanımlamaktadır (Foucault, 2000, s.74). Bunun yanında devlet aygıtlarının halk üzerindeki etkisini iktidardan sayan Foucault, tek bir iktidardan çok daha karmaşık iktidar yapılarının olduğunu söylemektedir. Daha geniş bir ifadeyle ona göre iktidar, babanın ailesi üzerindeki etkisinden doktorun hastası üzerindeki etkisine kadar gözlemlenebilmektedir (Foucault, 2012, s.161-162). Aynı zamanda iktidar, aydın sınıfların veya entelektüel çevrelerin oluşturmuş olduğu bir yapıdır (Foucault, 2002, s.96).

Revel’e göre iktidar, başkalarının davranışlarını etkileyebilme olanağı vermektedir. Farklı bir şekilde iktidar, dil ve kültür başta olmak üzere çeşitli alanlarda ayırmsallaşmaların sistemi şeklinde kabul edilmektedir (Revel, 2002, s.82).

İktidar en geniş anlamıyla kişi, kurum ve kuruluş fark etmeksizin karşıdakilerin davranışlarını etkileyebilme ve kontrol edebilme yeteneği şeklinde tanımlanabilmektedir. Kısacası bir kişi başka bir kişi üzerinde bir kontrol üstünlüğü kurabiliyorsa iktidar gerçekleşmiş olmaktadır. İktidar kelimesiyle toplumsal bütünlük içerisinde her tabakada rastlanılabileceği gibi aile içerisinde anne ve babanın çocukları üzerinde kurmuş oldukları egemenlik de iktidarın kendisidir (Kapani, 2016, s.55-56).

İktidar çok çeşitli anlamlara gelse de en net olarak özgürlüğün kısıtlanmasıdır. Bu durum karşı çıkılan şeylere yeri geldiğinde bir güç kullanılarak kabul ettirme süreçlerini beraberinde getirmektedir.

Bununla ilgili olarak iktidar, sadece zorla itaat süreçleriyle de ilişkilendirilebilecek bir durum değildir (Han, 2019, s.23).

Belirli süreç içerisinde bir devamlılık olgusu olan iktidar, kendisinden olana geniş bir alan tanımlarken kendisinden olmayana ise oldukça dar bir alan bırakmaktadır. Tüm dünyada egemenliğini ortaya koyan iktidar, çoğu zaman kişiler üzerinde bir vücut bulmaktadır. Bununla birlikte iktidar düz bir mantıkta dahi bir iletişim sürecidir. İktidara maruz kalanların bu iletişim sürecinden etkilenerek kendi davranışlarına yön vermesi ise kaçınılmaz olmaktadır. Bu bakış açısıyla birlikte iktidar, kendi söylemini yaymak, dayatmak ve hatta kişilerin bununla özdeşlemesini sağlamak için bir fırsat ortamıdır. İktidar baskıya dayalı olmasa bile rızaya dayalı bir kabulleniş sürecidir. Dolayısıyla bu durum kendi üretkenliğinin oluşmasına olanak tanıyan bir durumdur (Han, 2020, s.14-15).

Gündelik yaşam içerisinde söylem, kuramsal bir oluşum olduğu kadar, iktidarı da ilgilendiren ve onu üreten bir kavramdır. İktidar, söylemi kullanarak mevcut gücü ele geçirmek isteyen bir olgudur. Söylem sahibi, söylemini üretip yaygınlaştırarak iktidarın sahibi olmuş olur (Demir Güneş, 2013, s.61).

Punch'a göre söylem ve iktidar kavramları çoğu zaman birbirinden bağımsız görülmeyen ve birliktelik açısından sürekli benzer anlamlarda kullanılan iki olgudur (2011, s.216). Söylem ve iktidar ilişkisi içerisinde her iki kavramın birbirini ürettiği

söylenbilir. Bu açıdan iktidar, söylemle birlikte elde edilmek istenen bir kuvvet olarak netleştirilebilir. Ayrıca bir iletişim sürecinde söylemini üretip karşıya tutunduran kişi iktidarın kendisi olmaktadır (Demir Güneş, 2013, s.61).

En nihayetinde siyasal temelli nefret söylemi de içerisinde siyasetin olduğu bir söylemi barındırmaktadır. Binark ve Çomu (2012)’ya göre siyasal temelli nefret söylemi, siyasal bir fikri ve bu fikrin takipçilerini hedef alan nefret söylemidir. Kimi zaman bir ideolojinin hepsini hedef alan bu tür, kimi zamansa toplumdaki bir veya birkaç siyasi partiyi ayrıca küçük grupları hedef almaktadır.

1.2.3. İnanç ve Mezhep Temelli Yönelime Yönelik

İnanç, düşünce dünyasında bir kanı veya bir sanıya dayanarak kabul etme şeklidir. Farklı bir şekilde inanç, kendi dinamikleri içerisinde olasılıklara dayanan bir olgudur (Hançerlioğlu, 2013, s.82). Bundan farklı olarak inanç, “İnanç Türkçe’de “Bir düşünceye gönülden bağlanmak, Allah’a veya bir dine inanma, birine duyulan güven duygusu, bir kimse ya da şeyin doğruluğunu, büyüklüğünü ve gücünü sarsılmaz bir duygu ile benimsemek” anlamına gelir” (Yücedoğru, 2018, s.7). İnanç, bir nesnenin veya objenin tek başına hiçbir vakit erişemeyeceği canlı, renkli, dengeli, sağlam ve güçlü kavranmasıdır. Felsefeye göre inanç, bilişte bulunan ve yargılama gücünün idealarını hayal gücünün yapıntılarından kopartan bir şeydir (Hume, 1975, s.42).

Mezhep, herhangi bir dinin anlayış farklılıkları, görüş ve yorumu sebebiyle meydana gelen kollarından her biri anlamını taşımaktadır. Bunun yanı sıra öğreti anlamı taşıyan mezhep kelimesi anlayış ve görüş mantığını kendi içerisinde barındırmaktadır (sozluk.gov.tr). Bununla beraber mezheplerin ortaya çıkışları ise tamamen kişileri kişi yapan hikayelerden ibarettir (Evkuran, 2015, s.616). Mezhep olgusu düşünce, inanç ve görüşlerin takip edildiği yol anlamında da kullanılmaktadır (Üzüm, 2004, s.526-532). Toplumsal sistem içerisinde yaşayan kişilerin inanmış oldukları çeşitli inanç ve mezheplerden dolayı çatışmalarına sebep olmaktadır. Bu çatışma kişilerin veya grupların söylemlerine de ayrıca yansımaktadır.

Kısacası inanç ve mezhep temelli nefret söylemi, çeşitli mezhep ve dinlere yönelik üretilen söylemlerdir. Türkiye ve dünyada oldukça sık karşılaşılan inanç ve mezhep temelli nefret söylemi, Türkiye’de Müslümanlık dışında çeşitli dinlere, mezhepsel olarak ise Aleviliğe yönelik olduğunu iddia edenler bulunmaktadır (Binark ve Çomu, 2012).

1.2.4. Hastalara ve Engellilere Yönelik

Hastalık, bireylerin normal yaşantıları içerisinde anormal bir durum olup ruhsal, fiziksel, sosyal ve entelektüel faaliyetlerini daha önceki haline göre azaltan ve tüketen bir olgudur. Hastalık kişilerin çevresi ile uyumunu, üretkenliğini, verimliliğini ve etkileşimini bozan bir kavramdır (Bolsoy ve Sevil, 2010, s.80). Farklı bir ifadeyle hastalık, zihinde veya bedende oluşan sıkıntı, rahatsızlığa yol açan

belirli bir anormal durumdur (sagligim.gov.tr). Bu açıdan toplumda birçok farklı hastalıkla karşılaşmaktadır. Özellikle bulaşıcı olarak görülen hastalık çeşitleri toplumda hastalığa sahip olanlara karşı olumsuz söylemlerin oluşmasına neden olmaktadır. Çeşitli hastalıklara ve engellilere yönelik nefret söylemi ise tam da bu noktada kendisini göstermektedir.

Binark ve Çomu (2012)'ya göre ruhsal, zihinsel veya fiziksel engellilere ya da bulaşıcı hastalıklara sahip olan kişilere karşı üretilen nefret söylemi bu kategoride değerlendirilmektedir.

1.2.5. Yabancılar ve Göçmenlere Yönelik

Her toplum kendisinden olmayanları kabul edebildiği gibi onları reddedebilmektedir. Bu durum, çeşitli sebeplerden kaynaklansa da kişilerde veya toplumlardaki ırkçılık duygusu, bunun en büyük sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan, yabancılar ve göçmenlere yönelik nefret söyleminin temellerinde yatan ırkçılık kavramının tanımlanması çalışmanın bütünlüğünü ortaya koyabilme adına önem taşımaktadır. Bugünün dünyasında oldukça sık karşılaşılan ırkçılık ile fikri olarak Fransız İhtilaliyle karşılaşılmaktadır. O dönemde, milliyetçilik demokratik ve devrimci bir mantıkla kişilerin hayatlarını etkilemektedir. Farklı bir ifadeyle milliyetçilik, milli bütünlük ve anayasal anlamda hükümet düşüncelerini çekici bulan bir kavramdır. Bununla beraber zamanla milliyetçilik içinde de “Yurttaşlığa Dayalı Milliyetçilik” ve “Etno-Kültürel Milliyetçilik” olmak üzere birtakım gerilimlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Yurttaşlığa dayalı milliyetçilikte farklı

toplumları kapsayıcı, evrensel, akılcı politikalar izlenirken halka dayalı, halk sadakati, eşit millet anlayışı ve kültürel çeşitlilik gözlenmektedir. Etno-kültürel milliyetçilikte ise farklı toplumları kapsamaktan çok dışlayıcı bir görüntü çizilmektedir. Bu milliyetçilik türünde soya dayalı sade ve biricik millet anlayışı vardır. Ayrıca kültürel çeşitlilikten çok kültürel birlik etno-kültürel milliyetçiliğin en önemli unsurudur (Heywood, 2016, s.161-173). Bu açıdan düşünüldüğünde günümüzde yaşanan yabacılara ve göçmenlere yönelik nefret söyleminin en büyük destekçisi etno-kültürel milliyetçiliktir. Bunun dışında yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, kendi yapısı içerisinde yabancılara, etnik grupları veya göçmenleri hedef göstermektedir. Nefret söyleminin bu türü, toplumdaki etnik grupları kaygı ve korku kaynağı olarak belirginleştirmekte ve onlara düşman gözüyle bakan bir söylem geliştirmektedir (Binark ve Çomu, 2012).

1.3.MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ VE İNŞA ŞEKİLLERİ

Medya, kişilerin bilinçlerini yönlendirmede kullanılan en önemli araçlardan biridir. Bu açıdan medyanın söylemleri insanların düşünme biçimini etkilemektedir. Farklı bir ifadeyle genelden özele doğru gidildiğinde medya ve söylem ilişkisi egemen-liberal yaklaşımlara karşı gelişen eleştirel düşüncenin ortaya koymaya çalıştığı bir konudur.

Slack ve Alor'a göre kitle iletişim alanında eleştirel paradigma, iletişimin endüstrileşmesi, yeni teknolojilerin kişiler

üzerindeki etkisi ve uluslararası anlamda iletişimin yönü, kültürel ve sosyolojik anlamda birçok çalışma alanını içinde barındırmaktadır. Bütün bu araştırmaların ortak paydasını ise toplumsal yaşamdaki güç ve iktidarın iletişim üzerindeki yönlendirme biçimleri oluşturmaktadır (Aktaran: Yaylagül, 2006, s.81). Eleştirel iletişim kuramlarının merkezinde iletişim araçlarının bireysel ve toplumsal etkisi ön plana çıkan bir meseledir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren eleştirel kuramlar kapitalizmde yaygınlaşmasıyla beraber toplumsal değişim ve dönüşümlerin analizine odaklanmaktadır (Nalçaoğlu Timisi, 2010, s.126). Shoemaker ve Reese'e göre kitle iletişim kuramlarının kendi gerçekliği toplum kuramlarıyla sürekli olarak iç içe olma zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Marksist gelenekle kendi temelini oluşturan eleştirel yaklaşım, gündelik yaşamda olan her şeyin toplumsal ve tarihsel bağlamından kopartılmaması gerektiğini savunmaktadır. Toplumsal olarak sürekli tekrarlanan olayların kimlerin yararına olduğu sorusunu sürekli gündeme getiren eleştirel paradigma, iktidar sorunsallığına sürekli olarak dikkat çekmektedir (Aktaran: Yurdakul, 2018, s.69). Eleştirel okulun temel mantalitesi içerisinde yine dönemin şartlarıyla beraber totalitarizm ve baskıcı eğilimlerin ilişkisinin İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında Avrupa'da yaşanan faşizm deneyimi şekillenmiştir. Avrupa kökenli olan eleştirel yaklaşımların içerisinde yer alan düşünürler; sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi, psikoloji, sanat ve edebiyat çalışmaları, müzik gibi farklı dalların bilgisi içinden fikir üretmişlerdir. Disiplinlerarası bir bakış açısı içerisinde yapılan bu eleştirel çalışmalar toplum, kültür ve ideoloji arasındaki

ilişki üzerine temellenmiştir. Eleştirel iletişim kuramlarının temelinde Frankfurt Okulu'nun önemi yine eleştirel yaklaşımların düşünsel kaynağını ortaya koymasından kaynaklanmaktadır. Eleştirel yaklaşımlar, kültür ve kültürün yeniden üretim araçları olarak kitle iletişim araçlarına ayrıca bir anlam yüklemektedir (Nalçaoğlu Timisi, 2010, s.126). Bütün bunlarla ilgili olarak, eleştirel paradigmanın medyayı ve bunun bir ürünü olan haberi anlamlandırma noktasında nasıl bir bakış açısı çizdiğini söylemek zor olmayacaktır. Eleştirel paradigma kapitalizmin oluşturduğu güç-iktidar ilişkileri çerçevesinde medyayı ideolojik, haberi ise ideolojik ve söylemsel bir metin olarak görmektedir. Kar ve kazanç kaygısı içerisinde olan ve ekonomi politik kaygılar güden medya şirketlerinde üretilen haberlerin, muhabirden patrona birçok farklı ilişkisinin olabileceğini ve bu durumun haber üretim aşamasında da etkisinin gözlemlenebileceğini aktaran eleştirel bakış açısı haberin dilsel ve kurgusal bir metin olduğunu ileri sürmektedir. Bu bakış açısıyla haberin tarafsız, objektif, nesnel, yansız veya gerçek olamayacağını anlatan eleştirel bakış açısında sorgulamak ve olanı olduğu gibi kabul etmemek önemlidir. Bütün bunlarla ilgili olarak nefret söylemlerinin medyada inşa süreci de tüm bu ilişkilerden daha bağımsız değildir.

Ayrıca medyanın kişiler üzerinde inşa ettiği nefret söylemleri “Abartma/Çarpıtma/Yükleme”, “Küfür/Hakaret/Aşağılama” “Düşmanlık/Savaş Söylemi”, “Kalıp yargılar”, “Ayrımcılık” ve “Ötekileştirme” gibi çeşitli konulara dayanmaktadır.

1.3.1. Abartma/Çarpıtma/Yükleme

Nefret söyleminin kavramları olarak belirginleşen “Abartma”, “Çarpıtma” ve “Yükleme” olguları bir insan veya olaydan hareketle bir topluluğa karşı yapılan olumsuz ifadeler yükleme, çarpıtma ve abartma söylemleridir (Medyada Nefret Söylemini ve Ayrımcı Dil Ocak-Nisan 2013 Raporu). Örneğin 2 Nisan 2022 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde yayınlanan “Her türlü kötülüğün her türlü pisliğin altından aynı zihniyet çıkıyor. CHP demek rüşvet ve yolsuzluk demek” başlıklı haberde Abartma/Çarpıtma ve Yüklemeler bulunmaktadır. Farklı bir ifadeyle haberde topluluk olarak CHP seçilmiş ve bu gruba yönelik “kötü ve pis” gibi olgularla yüklemeler yapılmıştır.

Görsel 1: Abartma/Çarpıtma/Yükleme Söylemi Yeni Akit Gazetesi Örneği

Kaynak: gazeteoku.com

1.3.2. Küfür/Hakaret/Aşağılama

Bir grup veya topluluk hakkında direkt olarak hakaret, aşağılama ve küfür içeren söylemlerdir (Medyada Nefret Söylemini ve Ayrımcı Dil Ocak-Nisan 2013 Raporu). Örneğin 4 Mayıs 2012 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde yayımlanan “İP ne biliyordu!” başlıklı haberde küfür, hakaret ve aşağılama bulunmaktadır. Farklı bir ifadeyle haberde topluluk olarak İşçi Partisi seçilmiş ve bu gruba yönelik küfür söylemi yapılmıştır.

Görsel 2: Küfür/Hakaret/Aşağılama Söylemi Yeni Akit Gazetesi Örneği

1.3.3. Düşmanlık/Savaş Söylemi

Sosyal bir grup veya kişiler hakkında savaş çağrıştıran veya düşmanca söylemleri yer aldığı ifadelerdir (Medyada Nefret Söylemini ve Ayrımcı Dil Ocak-Nisan 2013 Raporu). Örneğin 13 Aralık 2018 tarihinde Yeni Konya Gazetesinde yayınlanan “Vicdansız Yahudi” başlıklı haberde düşmanlık söylemi bulunmaktadır. Farklı bir ifadeyle haberde düşmanlık ve savaş söylemlerine yer verilmiş ayrıca bu söylem kullanılan ifadelerle pekiştirilerek güçlendirilmiştir.

Görsel 3: Düşmanlık/Savaş/ Söylemi Yeni Konya Gazetesi Örneği

1.3.4. Kalıp yargılar

Kalıp yargı olgusu ilk olarak Lippman'ın kaleme almış olduğu “Kafadaki Resimler” kitabında belirginlik kazanmış ve sosyal bilimle uğraşanların dikkatini çekmiştir. İnsanlık tarihi kadar eski olan kalıp yargılar sosyal psikolojide oldukça önemli bir yere sahiptir. Sosyal yaşamda iletişimsel bir boşlukta meydana gelen kalıp yargılar, toplumsal düzende değişimi şekillendiren kitleleri hedef almaktadır. Daha geniş bir ifadeyle kalıp yargılar, kişilerin sosyal yaşama ilişkin görüşleriyle de alakalı olan bir meseledir (Kashima vd., 2008, s.1-11).

Kalıp yargılar, bazı özelliklerin belirli kişilerde olduğu inancını barındıran bir olgudur. Duygusal ve tahminsel bir duruma bağlı olarak hüküm ve bir değerlendirme bildiren kalıp yargılar, tartışılan veya konuşulan bir konu hakkında kısa yoldan bilgi edinilmesini ve bireysel bir görüş oluşturulmasını hedefleyen ifadelerdir. Mantıksal olarak kuşku veya eleştiri ile karşılanmaları gereken kalıp yargılar çoğu zaman ilk olarak kabul edilen meseleleri içinde barındırmaktadır (Gökdayı, 2017, s. 61). Bu bakımdan kalıp yargılar gündelik yaşam içerisinde kabul edilen ve değiştirilmesi oldukça zor olan fikirsel bir sistemdir ve kalıp yargılar, kendi içerisinde sadece tek bir tane fikri barındırmaktadır.

Kitle iletişim ve kalıp yargıların ilişkisine odaklanıldığında, kalıp yargıların oluşumu ve yaygınlaşmasında medya en büyük unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir. Farklı bir ifadeyle kalıp

yargılar medyanın zihin yönlendirmedeki kullanmış olduğu bir tür malzemedir. Medya kalıp yargıları sosyalleştirerek toplumsal yaşamda devam eden kültürün bir parçası durumuna getirmektedir (Perdana, 2014, s.123-130).

1.3.5.Ayrımcılık

Toplumsal yaşamda bir mesafe koyma aracı olarak kullanılan ayrımcılık, kişiler ve toplumların hayatlarında kendisine önemli bir yer bulmaktadır. Ataöv'e göre ayrımcılık, bir ulusun veya toplumun bazı üyelerinin, diğerlerine verilen belirli hak veya faydalı durumlardan yoksunlaştırılmasıdır (1996, s.1).

Ayrımcılık ırk, din, cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik konum veya meslek gibi sosyal yapının üyelerini diğerlerinden ayırmak için bir sınıflandırma sistemi olarak şekillenmektedir. Toplumun veya toplum içerisinde yaşayan kişilerin ayrımcılığa uğraması sonucunda kendilerinde bir baskı oluşması ve bu baskıyı içselleştirmeleri kaçınılmaz görülmektedir (Çayır, ([Ty.], s.7). Ayrımcılık, karşı tarafa yakınlık hissetmeme ve istenmeyen kişilere karşı dışlamayı beraberinde getirmektedir. Damgalamada, ayrımcılık ve gündelik yaşamda reddedilmeyle başlayan bir süreç olarak gelişmektedir (Taşkın, 2007, s.17-30). Ayrımcılık küreselleşmenin farklı bir nedeni olarak da şekillenmektedir. Ayrımcılık farklı olana kendimiz açısından değer verme tavrı olmaktadır. Ayrımcılık ideolojik bir sapmadır. Ayrımcılık kendi bütünselliği içerisinde benzerlik ve farklılıkları da taşıyan bir olgudur. Ayrımcılık sosyal yaşamda oluşturulan kategorilerin

yargısal bir sonucu olup hegemonik bir tutumdur. Ayrımcı söylem kişilerin aşağı veya üstün bakış açısıyla da alakalıdır (Sönmez, 2018, s.47-48).

Diğerinin ‘biz’den daha zayıf veya güçlü olarak tanımlanmasındaki en büyük etken yine ayrımcılık olmaktadır. Ayrımcılık temel merkezindeki olgulara odaklanıldığında “adalet” veya “eşitlik” gibi kavramları görmek mümkündür. Bununla ilgili olarak gündelik yaşam içerisinde kendilerine tanımlanmış olan haklardan mahrum bırakılanlar belirli yerlere ait oldukları için ayrımcılığa uğramaktadırlar (Uyan Semerci vd., 2017, s. 34-35).

Ayrımcılığın bir başka farklı açıdan karşılaşılan tarafı aile içerisinde olmaktadır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aile içerisinde yapılan ayrımcılıklar, ömür boyu sürececek ve gelecek kuşaklara aktarılacak olan durumdur. Aile içerisinde karşılaşılan ayrımcılık söylemleri sosyal hayatta yapılan veya yapılacak olan ayrımcılığı kuvvetlendirmektedir (Düzen, 2015, s.15). Bununla ilgili olarak modernlikle beraber ayrımcılıkta yeni bir görüntü ortaya çıkartmaktadır. Kentleşme, akılcılık gibi olgular ayrımcılığın oluşmasına sebebiyet verirken teknolojik gelişmeler de ayrımcılığın en büyük nedenlerinden sayılmaktadır (Çayır, 2018, s.9-10).

Kişiler arasında daha çok eşitlik üzerinden bir anlam yükleme süreci olan ayrımcılık, dünyanın kimi yerlerinde sıradanlaşmış ve normalleşmiş ayrıca kabul edilmiş bir olgudur. Buna ek olarak ayrımcılık yine dünyanın birçok ülkesinde ‘kader’ olarak görülen bir

kavram haline dönüşmektedir. Ayrımcılığın zihinsel olarak bilinçaltı tutumları incelendiğinde bu olgunun kişilerin veya toplumların önyargılarından ve kalıp yargılardan beslendiği de ayrıca söylenmektedir (Göregenli, 2018, s. 18-23). Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı (2010, s.22-29)'na göre 'Ayrımcılık Türleri' aşağıda olduğu gibi sıralanmaktadır.

Tablo 1: Ayrımcılık Türleri Tablosu

Ayrımcılık Türleri	
Doğrudan Ayrımcılık:	Bu ayrımcılık türünde bir kişinin veya grubun gündelik yaşamında sürekli olarak gördüğü muameleden çok farklı bir muamele görmesi durumu vardır. Kişinin bir restorana veya dükkâna kabul edilirken belirli sebeplerden dolayı biranda kabul edilmeme durumu doğrudan ayrımcılığa bir örnektir.
Dolaylı Ayrımcılık:	Farklı bir kişi veya gruba aynı şekilde muamele edilmesinden ortaya çıkabilecek olan ayrımcılık türüdür. Bu duruma toplumda yaşayan engellileri düşünmeden yapılan merdivenler bir örnek olarak sayılmaktadır (sivilsayfalar.org).

Kaynak: Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2010: 22-29

1.3.6.Ötekileştirme

Toplumsal yaşam içerisinde ‘Biz’ ve ‘Diğerleri’ gibi söylemlerin temelini oluşturan öteki kavramı, daha çok ayrıştırmacı bir mesaj vermektedir. Bu durum çatışmacı ortamların doğmasına sebebiyet verirken aynı grupta olanların uzlaşmasına da olanak tanımaktadır.

Kültür, yaşamın her yanını sararak gündelik yaşam tarzını belirleyen çok geniş bir kavram olduğundan tanımlanması zor bir kavramdır (Uzun ve Şeker, 2023, s.83). Kültür, dil, ırk, siyaset, din ve cinsel konularda daha çok karşılaşılan öteki kavramı, kendi içerisinde birçok sosyolojik veya felsefi açılımı beraberinde getirmektedir. Bu olgu kendi gerçekliği içerisinde Platon’dan modern zamanlara kadar uzun bir geçmişe sahiptir (Sevim ve Marmara, 2020, s.77).

Öteki kavramı kişiler, toplumlar, kültür içerisinde sınıfsal veya etnik olarak tarihsel olarak belirli kişi, grup, sınıf ya da halkın farklılaştırılması ve ayrıştırılması şeklinde tanımlanmaktadır (Nahya, 2011, s.29). Ötekileştirme ise insanların kendisi gibi olmadığını düşündüğü veya toplumsal ve kültürel olarak ayrımlaştırılmış kişi, grup, sınıf veya halka yönelik olarak tutum, kanaat, inanç ve anlam üretilmesine işaret etmektedir. Hedef kişi ve grupların toplumun gözünde ‘haksız’, ‘meşruiyet dışı’ veya ‘eksik’ hale gelmesi/getirilmesine vurgu yapan ötekileştirme süreci, kabul gören normatif sınırların dışında kalan grup veya kişilerin olumsuz

kategorilerle işaretlenmesini ifade etmektedir (Bar-Tal, 1990; Çömez Polat ve Kaya, 2017, s.41).

Temeline bakıldığında, kendisinden farklı olanı dışlama göstergesi olarak ortaya çıkan öteki olgusu, bireysel anlamda ben, toplumsal anlamda ise biz olmayanı ifade etmektedir. Öteki, “Kişinin kendisini algıladığı, konumlandığı ve kendisini ait hissedip tanımlandığı yere göre kendisinden farklı olan “ötekiler” değişmektedir. Bu konumlandırmaya göre kişi kimi zaman çeşitli neden ve önyargılarla (ırk, cinsiyet, etnisite, cinsel tercih, yabancı düşmanlığı vs.) kendisinden farklı olanı “öteki” olarak görüp mesafeli dururken; bazen de kendisi bir özelliğinden dolayı başka bir “öteki” grubuna dahil olabilmektedir. Medya aracılığıyla yeniden üretilerek dolaşıma sokulan “ötekileştirme”, yeni medya ortamının etkileşime açık niteliğiyle daha kolaylıkla gerçekleşebilmektedir.” (Torun, 2015, s.3).

Öteki ve ötekileştirme noktasında insanı diğer varlıklardan ayıran en temel şey özsel niteliği düşünebilmesidir. Bu konuda önemli çözümler yapan José Ortega Gasset (2014) hayvanın dışarıdan yönlendirme ile hareket ettiğini ifade etmektedir. Diğer taraftan hayvanlar, olası bir tehlike durumunda kendini koruma iç güdüsüyle yaşamaktadır. Bu yüzden davranışları düşünülmüş, planlanmış veya yapılandırılmış değildir. Hayvanların sınırlı sayıda olasılıklara tepki vermesi, tüm olası davranışlar içinde birinin değil de ötekinin olmasından kaynaklanmaktadır. Bu da insanın hayvan ile olan ilişkisinden onu herhangi bir nesneye yönelimindeki tek

tarafli eyleminin sonucu olarak gör÷lmektedir. Bu ilişkide insanların davranışlarının doğal bir şekilde gerçekleştiği bilinmektedir. Bu da hayvanın salt olarak ötekileşmesine ve kendi benliğine dalamamasına yol açmaktadır (Gasset, 2014, s.110).

Gasset (2014, s.107) öteki üzerine öz÷mlmeleri şu şekilde yapmıştır: “İnsanın doğumundan başlayarak, dolayısıyla her zaman ötekine açık olduğu, tüm yapıp ettiklerinde kendinden ayrı ve yabancı bir varlık olarak öteki ile hesaplaşma durumunda olduğu söylendiğinde, o açıklığın ötekinden yana mı yoksa karşıt mı olduğu belirtilmiyor. Ötekine yönelişin iyi ya da kötü niyetle olmasından daha önce gelen bir şey bu. Ötekini soymak ya da öldürmek de tıpkı onu öpmek ve özveride bulunmak gibi, ilkin ona açık olmayı gerektirir”

Bu ifadelerden hareketle, Gasset’in öteki üzerinde hayvan ve insan üzerinden yaptığı öz÷mlmeler incelendiğinde, hayvanın insan gibi kendi benliğine ve dolayısıyla iç dünyasına dalamadığını belirtmektedir. Kendine ait özsel duyguları çok sınırlı olduğu için bazı davranış biçimlerini kendi kendine geliştiremeyeceğinden dolayı başka şeylerin ötekileştirmesi ve güdülemesiyle birlikte köleliğe bağlı yaşaması gerekmektedir (Gasset, 2014, s.106).

Öteki, “Bizden olmayan, bilmediğimiz hatta korktuğumuzdur. Öteki kavramını sorgularken aslında hepimizin birbirimize karşı öteki olduğunu gör÷rüz. Her toplum ve medeniyetin bir öteki

kavramı mutlaka vardır ve öteki olduğunu kabul etmek meşru olmadığını kabul etmekle eşdeğerdir” (Giritli İnceoğlu, 2017, s.139).

Günümüzde her kişi, sosyal grup, sınıf ve toplulukları temsil eden bireyler veya gruplar ötekileştirmeye maruz kalabilmektedir. Bir bireyin ya da bir grubun çoğunluktan farklı herhangi bir özelliğinin olması o bireyin ya da grubun ötekileştirilmesi için çoğunlukla yeterli olmaktadır (Sağlam ve Yaşar, 2017, s.135).

Morrison’a göre ötekinin temel yapısında ırksal ve fiziksel farklılıklarla birlikte değer veya statü açısından da ötekiyi gözlemleyebilmek mümkün hale gelmektedir. Bunun yanı sıra bütün toplumlar, kendi gerçekliği içerisinde bir öteki inşa ederken bunu ırkçılık başta olmak üzere birçok farklı ötekileştirici söylemle desteklemektedir (2019, s. 18-21). Öteki, toplumsal var olma gibi bir özelliğe sahipken bunun aksine sadece bu durumla da alakalı değildir. Öteki, kimliği kapsayan birçok durumu da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla her kimlik, öteki üzerinde kendi ideolojisini, kavramlarını veya metotlarını dayatma çabası içerisinde girmektedir (Arif, 2016, s.152).

Kişilerin veya toplumların kendisini ait hissettikleri çevrenin sınırlarını ortaya koymada büyük kolaylık sağlayan “Öteki”, bireylerin kendi karakterlerinin dışında kalan kısmını da temsil etmektedir. Dolayısıyla öteki olan “Biz” den ayrımsallaşmaktadır. Karşılıklı grupların birbirlerini tanımlama çabası içerisinde öteki olanı inşa etme süreçlerinde şartların eşit olduğu ise ayrıca

vurgulanmaktadır. Bununla birlikte öteki, egemen olanın üretmiş olduğu söylemin kendisini oluşturmaktadır. Egemen olanın öteki söylemi belirli noktalarda bir araç haline de gelebilmektedir (Pasos Devrani, 2017, s.929, 931).

Tüm bunlarla ilgili olarak medya ve ötekileştirme ilişkisine de değinmek gerekmektedir. Gündelik yaşam içerisinde medya ve kullanmış olduğu dil onu izleyen, dinleyen veya okuyanlar açısından bir etki alanına sahipken, bu etkiyi kullanmak isteyenler bakımından da bir mekanizma haline gelmektedir. Özellikle belirli bir sistematik çerçevesinde kurgu olarak şekillenen haber, medya kurum ve kuruluşlarının kendi çıkarları doğrultusunda ötekileştirici dili kullanmalarına da sebebiyet vermektedir.

Kişilerin mesafelerini koruduğu veya ait olmadıkları gruplar hakkında bir tutum, kanaat, imaj, anlam, önyargı veya stereotipler gibi çeşitli bilişsel faaliyetler geliştirmesine olanak sağlayan ötekileştirme temel düzeyde sosyal bir temsili de ifade etmektedir. Bu temsilin oluşum ve yayılımında kitle iletişim araçları ve onun bir ürünü olan haber önemli bir rol oynamaktadır. Haber söylemindeki ötekileştirici dil pratikleri ise Bar-Tal (Bar-Tal, 1989 ve 1990; Oren ve Bar-Tal, 2005) ile Volpato ve Cantone'in (2005) ortaya koymuş oldukları ifadelerle aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Haberde “Bar-Tal” Tarzı Ötekileştirme Pratikleri

Haberde “Bar-Tal” Tarzı Ötekileştirme Pratikleri		
1	Toplum Dışına Atma- Toplumda Alçaltma	Bu tarz, öteki olanı ahlaki rol, sorumluluk veya kuralların dışında bırakmakta ve ötekiye karşı fiziksel ve psikolojik şiddeti meşru kılmaktadır.
2	Olumsuz Özellikler Yansıtma	Bu ötekileştirme pratiği, kimi zaman bir ülkeyi, grubu veya fikirleri olumsuz bir şekilde damgalama kimi zamansa bunların temsilcilerine “aptal, yalancı, sahtekâr” gibi olumsuz özellikler atfetmektedir.
3	Sosyal Dışlama	Karşıdaki kişi veya grupların toplumla ilişkisini kesme veya ihraç etmeyi amaçlamaktadır.
4	Siyasal Damgalama	Sosyal etiketlemenin bir parçası olan siyasal damgalama, toplumdaki başat grubun veya medyanın reddettiği siyasal etiketleri kullanarak bir ötekileştirme sürecini beraberinde getirmektedir

5	Farklı Gruplar Arasında Karşılaştırma/ Kıyaslama Yapma	Başat grubun veya üyesinin kendini, kötü olarak nitelendirilen gruplarla kontrast haline sokma durumudur.
---	---	---

Kaynak: Bezirgan Arar ve Bilgin, 2009, s. 133-158

Tablo 3: Haberde “Volpato ve Cantone” Tarzı Ötekileştirme Pratikleri

Haberde “Volpato ve Cantone” Tarzı Ötekileştirme Pratikleri		
1	Grupların Temel Özelliklerinin ve Törelерinin Yokluğu	Bu pratik, toplumun değer yargılarından yoksunluğu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarının kabul ettiği ülke değerlerinin hedefteki yokluğu olarak yorumlanmaktadır.
2	Diğer Grubun Sayısallığını Abartma	Toplumsal kurallara ve başat grubun kriterlerine uygun olmayan ve küçük olmaları nedeniyle riski az olan grupların sayıca abartılması ve böylece grupların tehdit kaynağı olabileceğine yönelik duyguların yoğunlaştırılmasını ifade etmektedir.

3	Grubun Kendisine Esir Edilmesi	Hedef grubun ırk, din, dil gibi özelliklerine olumsuzlukların yüklenme durumudur.
4	Diğer Grubu Soyutlama, Zayıf ve Yalnız Gösterme	Grubun çeşitli sebeplerden dolayı zayıf gösterilerek istenmediğine yönelik yapılan vurgulardır.

Kaynak: Bezirgan Arar ve Bilgin, 2009, s. 133-158

İKİNCİ BÖLÜM: NEFRET SÖYLEMİ OLARAK DAMGALAMA VE HABER

2.1.DAMGALAMA KAVRAMSALLAŞTIRMASI

Damgalama kavramı, kendi bütünselliği içerisinde yine diğer kavramlar gibi oldukça geniş bir niteliğe sahiptir. Bu açıdan damgalama kavramının net bir tanımının olmadığı ve tanımlanmasının oldukça güç olduğu gerçektir. Damgalama da tıpkı nefret gibi, söylemsel bir üründür ve birçok farklı olguyla iç içe geçmiş bir kavramdır. Bu nedenle bu başlık altında “Damgalama Kavramı”, “Damgalama Nedenleri”, “Damgalama Türleri”, “Damgalama Sembolleri”, “Damga ve Toplumsal Kimlik” ile “Damgalamanın Sonuçları ve Çözüm Stratejileri” konuları çeşitli boyutlarıyla ele alınacak ve damgalama kavramının çok boyutluluğu görünür kılınmaya çalışılacaktır.

2.1.1. Damgalama Kavramı

Damgalama (stigma), Sembolik Etkileşimci Teorinin araştırmacıları tarafından geliştirilen etiketleme kuramının bir parçası olarak şekillenmektedir. 1938 tarihinde Frank Tannenbaum’un kaleme aldığı “Kötülüğün Tiyatrosu” adlı makale ile Damgalama Teorisinin ortaya çıktığı söylenmektedir (Özmen ve Erdem, 2018, s.188). Tannenbaum’a göre, damgalanan bireylerin etiketlenmesi toplumun gözünde o kişilerin suçlu olduğunu gösteren bir semboldür. Bu semboller sonucunda etiketlenen kişilerin,

etiketlenme sonrasında günlük yaşamlarında yapmış oldukları tüm davranışlara toplum tarafından kuşkuyla bakıldığı ve toplumun bu bireyleri dışladığı vurgulanmaktadır (Dursun, 1997, s.309).

Damgalama, kişinin işaretlenmesi, yara izi, lekelenmiş birey, manevi açıdan aşağılanma vb. olarak tanımlanmaktadır. Damgalama kavramı ilk olarak köleleri ve serserileri toplumun diğer kesimlerinden ayırt etmek amacıyla vücutlarına kesici bir alet ile çizilmesiyle oluşturulan nokta şeklinde kalıcı işaretlerle tanımak amacıyla kullanılmıştır (Thornicroft, 2014, s.197). Goffman ise Yunanların bu işaretleri kullanan ilk kişiler olduğunu söyler ve bu işaretleri ahlaki statüsüne uygun olmayan ve insanlarda kötü gördükleri özellikleri ortaya çıkarmak için kullandıklarını ileri sürmektedir (2020, s.29).

Goffman, “Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar” adlı kitabında damgalama teorisinin, sabit bir nitelik olmadığını ve bir ilişki türü olarak ele alındığını belirtmektedir. Goffman, damganın meydana gelmesi için normal ve anormal olanın anlamlandırılması gerektiğinin altını çizmektedir. Yine Goffman’a göre insanlarda var olan nitelikleri “damgaya” dönüştüren bu durum karşımızdaki kişinin kimliği ve özelliklerinin zihnimizle ve beklentilerimizle uyuşmamasıdır. Başka bir ifadeyle damga; sıfat ve yaygın olarak benimsenen düşüncelerin arasındaki bir ilişkiden kaynaklanma biçimidir (Goffman, 2020, s.17-18).

Yine Goffman (2020, s.31), damgalama tanımlamasında şu ifadeleri kullanmaktadır: “Damga terimi son derece itibarsızlaşmış bir sığata atıfta bulunmak için kullanılacaktır ama gerçekte ihtiyaç duyulanın bir sıfatlar dili değil bir ilişki dili olduğu görölmelidir. Bir niteliğe haiz olma durumunu damgalayan bir sıfat, bir başkasının aleladeliliğini teyit edebilir; dolayısıyla kendi başına arzu edilen veya edilmeyen bir şey değildir.”

Damgalama, toplumsal yaşamda kişilere damga inançlarını açık bir şekilde aktaran ve uygulayan mesajların birer ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bunların yanı sıra damgalama, bir iletişim biçimi olarak nitelendirilmektedir (Hekimoğlu Tunç, 2021, s.66).

Toplumsal yaşamda kendilerine yer bulanlar, insanları ayırıştırmak için kendilerince sıradan metotlar geliştirmektedir. Yani en basit bir tanımla birileri birilerini kategorize etmektedir. Bu durumla ilişkili olarak, toplumsal kimlik içerisinde öteki olanı etiketlemek kısacası damgalamak kaçınılmaz olmaktadır. Toplumsal yaşamda damgalama, kişilerin veya grupların dini, dili, ırkı, mezhebi, fikirleri, siyasi düşünceleri vb. gibi nedenlerle ötekileştirme veya ayırıştırma yolunu tercih etmektedir. Bunların yanı sıra, damgalama karşıdakine olan anlayışsızlıktan da olmaktadır. Damgalamanın en büyük nedeni olarak ise kalıpyargılar veya toplumsal önyargılar gösterilmektedir (Demir, 2019, s. 192-195).

Damgalamaya maruz kalan bir kişinin yaşamına ve kendilerini anlamlandırma noktasında nasıl bir etkisinin olduğunu söylemek oldukça güçtür. Bununla birlikte damgalamaya maruz kalan veya kalacakların kimliklerinin yeniden değişimi oldukça güç olup zaman alacaktır (Turgut, 2021, s.24-25). Modern olarak damgalama, toplumsal yaşam içerisinde kimilerini tanımlamak, değersizleştirmek veya toplumun geri kalan kesimlerinden onları ayırt etmek için kullanılmaktadır. Dolayısıyla damgalama, sosyal hayatın sosyal bir pratiği olmaktadır. Damgalama kendi iç dinamikleri içerisinde olumsuzluklara neden olan negatif bir tutumu barındırmaktadır (Sezgin vd., 2020, s.25).

Coleman'a göre damgalama, bir dizi yapılar üzerinden gerçekleşen ve toplumun sosyal ilişkilerini yansıtan bir durumdur. Ayrıca tarihsel dönemler içerisinde baskın grupların azınlıklar üzerinde kurmuş olduğu egemenliklerle ilgili olarak damgalamanın gerçekleştiğini ifade eden Coleman, damgalamanın bilişsel ve fiziksel davranışları etkilediğini söylemektedir. Tüm bunlarla ilgili damgalamanın istenmeyen davranışlara eşdeğer bir görüntüsünün olduğunu ise ayrıca vurgulamaktadır (1986, s.211-212). Farklı bir şekilde damgalama, kişilerin duygularında farklılıkları beraberinde getirmektedir ki duygu farklılıkları ilerleyen aşamada tıbbi müdahalelere neden olmaktadır (Whitehead vd., 2001, s. 29).

Damgalama çalışmalarında damgalama kavramı kadar damgalama nedenleri de önemli bir yere sahip olduğu için

çalışmanın bu aşamasında damgalama nedenlerini ortaya koymak gerekmektedir.

2.1.2. Damgalama Nedenleri

Psikolojik ve toplumsal nedenler kişilerin kurum veya kuruluşların damgalamaya başvurmasının altında yatan en önemli iki unsur olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra toplumda damgalamanın bir başka sebebi ise ekonomik veya politik güç, kültür, gelenek görenek, din değer ve yargılar sayesinde gerçekleşmektedir.

Konuyla ilgili olarak damgalama nedenleri açıklanırken Corrigan ve Lundin “Stereotipiler, Önyargılar, Ayrımcılık ve Tutum” olmak üzere 4 olgudan bahsetmektedir (Aktaran: Avcil vd.,2016, s. 179-180).

Tablo 4: Corrigan ve Lundin’in Damgalama Nedenleri Tablosu

Damgalama Nedenleri	
Stereotipiler	Bu kavram, dünyadaki toplumların ortak fikirlerini temsil etmektedir. Ruhsal sağlığı yerinde olmayanlar için belirli standartların ortak uzlaşlarını oluşturmaktadır. Bu kavram sayesinde kişiler veya toplumlar ruhsal sağlığı yerinde olmayanları kafalarında kodlamış olurlar

	ve standartları doğrultusunda karşıdakini damgalayabilmektedirler.
Önyargılar	Stereotipleri destekleyen bu kavram öfke ve korku gibi duygusal tepkilerin gelişmesine yol açmaktadır. Bu durum yine damgalamanın farklı bir nedenini oluşturmaktadır.
Ayrımcılık	Önyargının sonucunda negatif stereotiplere sahip olanların ortaya çıkartmış olduğu bir durumdur. Ayrımcılık damgalamanın farklı bir nedeni olarak şekillenmektedir.
Tutum	Bireylerin hayata karşı bakışı, zaman geçirmiş olduğu topluma uygun olarak şekillenen tutum, kişilerin ruhsal bozukluğu olanlara karşı geliştirmiş oldukları negatiflik sonucu damgalamaya neden olmaktadır.

Kaynak: (Avcil vd.,2016, s. 179-180)

Bütün bu durumlara ek olarak damgalama dört temel neden üzerinden gerçekleşmektedir:

- 1) Kişiler karşıdakini kendilerince tanımlar ve farklılıklarını kendince sınıflandırır.

- 2) Kişi karşıdakinin farklılıklarını istenmeyen özelliklerle bağdaştırır.
- 3) Sınıflandırılan kişiler ötekileştirilirler.
- 4) Ötekileştirilenler damgalanmış olur (Link ve Phelan (2001)'den aktaran Avcil vd., 2016, s. 179-180).

Damgalamaya yukarıda sayılan nedenlere ek olarak sebebiyet veren diğer faktörler, “Tehlikelilik, Olumsuz Tahminler ve Sosyal İlişkilerin Bozulması” şeklinde sıralanabilmektedir (Hayward ve Bright (1997)'den aktaran Avcil vd., 2016, s. 179-180). Gündelik yaşamda birçok yerde karşılaşılan damgalama nedenleri arasında insanın tamda kendisi olduğunu söylemek güç olmayacaktır. Şüphesiz bireylerin başta önyargısının olması ve bu durumu çeşitli nedenlerle desteklemesi damgalamanın oluşmasına sebebiyet vermektedir. Buna ek olarak toplumsal kurallardan örf ve adetlere, örf ve adetlerden gelenek ve göreneklere, çıkar ve fayda ilişkilerine kadar damgalamanın oluşabileceği söylenebilmektedir.

2.1.3. Damgalama Türleri

Toplumsal sistem içerisinde çeşitli damgalama türlerini görmek mümkündür. Bu açıdan Pryor ve Reeder (2011)'e göre damgalama türleri “Etnolojik Damgalama, Yapısal Damgalama, Kurumsal Damgalama, Toplumsal Damgalama, Birincil Damgalama, İkincil Damgalama, İçselleştiriliş Damgalama, Hissedilen Damgalama, Örgütsel Damgalama ve İyatrojenik Damgalama” olarak şekillenmektedir (Aktaran Özmen ve Erdem, 2018, s. 194-196).

Tablo 5: Pryor ve Reeder'ın Damgalama Türleri Tablosu

Damgalama Türleri	
Etnolojik Damgalama	Bir ırkın veya milletin karşı ırk ve millete yüklemiş oldukları olumsuzluklardır.
Yapısal Damgalama	Kişilerin veya kurumların deneyimlerini etkileyen damgalama türüdür.
Kurumsal Damgalama	Gündelik yaşamda kamusal alan olarak sayılabilecek neresi varsa kişilerin ritüellerini gerçekleştirirken yaşamış oldukları damgalamadır.
Toplumsal Damgalama	Sosyal damgalama olarak da bilinmektedir. Toplumun kalıpsal yargıları, önyargıları ve inançları toplumsal damgalamada görülmektedir. Birine veya bir gruba gösterilen sosyal ve psikolojik tahammülsüz tutumlardır.
Birincil Damgalama	Bireyin direkt olarak kendisine yaptığı damgalama şeklidir.

İkincil Damgalama	Dolaylı olarak yapılan damgalama çeşididir. Damgalanan kişinin yakınları da toplumda ikincil damgalama sayesinde etkilenebilmektedir.
İçselleştiriliş Damgalama	Diğer bireylerin kişiye damgasından sonra damgalananın iç dünyasında çeşitli duygularını etkilemesi olarak bilinmektedir.
Hissedilen Damgalama	Damgalanan kişinin damga hakkında hissetmiş olduklarıdır.
Örgütsel Damgalama	Firma ve sektörlerle ilgilidir. Kurumların itibarının az olduğu işyerleri üzerindeki damgalama olarak sayılmaktadır. Bununla ilgili olarak bir kurumun rakip kurumun üretmiş olduğu malları damgalaması şeklinde de yorumlanmaktadır.
İyatrojenik Damgalama	Sağlık çalışanlarının hastaları üzerindeki damgasıdır.

Bütün bu türler açısından genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, damga türlerinin temelinde insanın kendisinin yattığını söylemek zor değildir. Kişilerden toplumlara, toplumlardan kurumlara her türlü tabakada kullanılan damgalama için bir üstünlük kurma faaliyeti denilebilir. Damgalama, içerisinde bulunulan koşul ve durumlara göre değişiklik gösterse de işlevi ve etkisi için bunu söylemek zor olacaktır.

2.1.4. Damgalama Sembolleri

Goffman “Damgalama” isimli eserinde bir olguyu diğerlerinden ayırtmak için sembollerden yararlanıldığını belirtmektedir. Buna örnek olarak baston, tekerlekli sandalye, ten rengi veya tıraş edilmiş insan kafasının damga sembolleri olarak sayılabileceğini söylemektedir. Bunun yanında damgalanmaktan korkan biri kendisini normal gösterebilmek adına da birtakım sembollerden yararlanabilmektedir (Rachel, (2012)’den aktaran Kaya, (2019), s. 16). Damgalama sembolleri için kişiden kişiye, kültürden kültüre veya toplumdan topluma birtakım farklılıkların olabileceği söylenebilmektedir. Bu durumda tamamen örf, adet, gelenek, görenek, ahlak vb. gibi terimlerden bağımsız değildir.

2.1.5. Damga ve Toplumsal Kimlik

Gündelik yaşam tarzı içerisinde sürekli olarak karşılaşılan kimlik kavramı, bireylerin nasıl bir kişi olduğunu gösteren özelliklerin tamamı, bireylerin kim olduğunu tanımlayan bir sistem veya herhangi bir objeyi anlamlandırmaya yarayan özellikler şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Toplumsal kimlik ise bir toplumdaki ortak sayılabilecek kişiliklerden öteye geçememektedir. Toplum içerisinde yaşayan bireylerin ortak kişilikleri, toplumsal kimliği sayılmaktadır. Toplumdan topluma farklılık gösteren toplumsal kimlik, içinde bulunduğu koşullarla birlikte değişebilmektedir (Kurnaz, 2013, s.30).

Kişilerin ait olduğu çevrenin değer ve yargılarına vurgu yapan toplumsal kimlik bireyden çok daha geniş olan bir ulusu veya milleti kapsayan kültürel bir kimlik olarak şekillenmektedir. Bütün bunların yanında toplumsal kimlik, bir aidiyet veya başkaldırı süreçlerini de beraberinde getirebilmektedir. Kişi ait olduğu toplumu ve diğer toplumlar arasındaki ortak yönleri, zıtlıkları, çatışmaları toplumsal kimliğine yüklemiş olduğu ayrıntılar sonucunda tanımaktadır. Toplumsal kimlik kişilerin sosyal yaşantısını oldukça etkileyen bir durumdur (Dalbay, 2018, s. 169).

Toplumsal sistem içerisinde kişilerin birbirleriyle etkileşimi sonucunda belirginleşen damgalama, toplumsal kimlikle de alakalıdır. Her toplumun bilgi, birikim, tecrübe, ahlak, kültür, örf veya adetleri birbirinden farklılaşabilmektedir. Bu durum uyumsuzlukların içerisinde şekillenen karşıt iki toplumun birbirlerini damgalamasına olanak tanımaktadır.

Toplumsal kimlikler farklılaşmalarla beraber toplumların birbirlerine karşı önyargılarının gün yüzüne çıkmasına ve böylece damgalamanın gerçekleşmesine olanak tanınmaktadır. Bunlarla

ilgili olarak yukarıda sayılan, bilgi, birikim, tecrübe, ahlak, kültür, örf veya adetler yine bir toplumun damgası olmaktadır. Her değer ve yargı toplumların zenginlikleri olsa da belirli yerlerde etiketi de olmaktadır. Toplumsal kimliklerin değişim sürecinde yine toplumlarla bağdaştırılan etiket veya damgada bir değişim sürecine girecektir.

2.1.6. Damgalamanın Sonuçları ve Çözüm Stratejileri

Türkiye Psikiyatri Derneğinin “COVID-19 ve Damgalama” makale yazısına göre damgalama sonuçları bireysel anlamda değerlendirildiğinde özellikle psikolojik anlamda damgalanan kişiler ait oldukları toplumdan dışlanmış hissetmektedirler. Bu durumda da bireyler kendisinin yalnız olduğunu düşünür ve kendi gerçekliğiyle baş başa kalmaktadır. Damgalama sonucunda her türlü olumsuz his, ruhsal hastalıkların tetiklenmesine ayrıca olanak sağlayacaktır. Damgalamayı yaşayan kişilerin büyük bir oranında önyargılı davranma veya kesin yargılar kullanma gibi durumlar gözlemlenebilmektedir (psikiyatri.org.tr). Bütün bunlarla ilgili olarak damgalama ile ilgili çözüm stratejileri aşağıda olduğu gibidir (Turgut, 2021, s.140-162).

Tablo 6: Turgut'un Damgalama İle İlgili Çözüm Stratejileri Tablosu

Damgalama İle İlgili Çözüm Stratejileri		
1	Karşı Koyma Stratejisi	Bu strateji türünde kişiler, kendilerine veya gruplarına lanse edilen damgaya sessiz kalmak yerine damgalayanla birebir yüzleşmeyi tercih etmektedir. Bununla ilgili olarak kişilere ve toplum damgaya karşı tepki vermektedir. Tepki, uzlaşımsal olabileceği gibi çatışmayla da sonuçlanabilmektedir.
2	İletişim Kurma ve Bilgilendirme Stratejisi	Bu strateji türünde damgalanan kişi, grup veya toplum damgalayanlarla konuşmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte damgalayanların bilgilerini etkileyerek aslında öyle bir durum olmadığını anlatmaktadırlar.
3	Karşılık Verme Stratejisi	Bu strateji türünde bir öncekinden farklı olmak üzere uzlaşmacı ve bilgilendirici olmaktan çok savunmacı ya da tepkisel bir söylemle karşılaşılmaktadır. Damgalanan damgalayana karşı öfke

		nefret gibi duygularla cevap vermektedir.
4	Damgayı Yanıtsız Bırakma Stratejisi	Bu strateji türünde damgaya maruz kalan kişi, grup veya toplumlar damgalayanlara karşı tepki ve yanıt vermemektedir.
5	Bilinçli Tepkisizlik Stratejisi	Karşı koyma stratejisiyle başlayan süreç içerisinde kişilerin, grupların veya toplumların o anki durumun kötü gitmesini anlayıp karşı tarafa bilinçli bir şekilde tepki vermeme durumudur.
6	Damgaya Karşı Bireysel Sorumluluğu Üstlenme ve Mağduru Suçlamak	Bu strateji genel olarak damgalanmayı yapısal bakımdan sorunsallaştırmamaktadır. Kişi damgaya karşı koymak yerine kötü olan hiçbir şeyin kendisinde olmadığına karşı tarafı ikna etmektedir. Bu strateji türünde güç tamamen damgalanan kişinin kendisinde olmasının yanı sıra yine damgalanan kişi damgalayanla empati yolunu kullanarak ilişki içerisine girmektedir.

7	Kaçınma Stratejisi	Kaçınma stratejisi damgalanmanın oluşturacağı duygusal baskıyı azaltmak için kullanılmaktadır. Etnik kimliğin gizlenmesi ve çatışma oluşturabilecek konulardan kaçınma gibi konular bu stratejinin asıl meselesini oluşturmaktadır.
---	---------------------------	---

Kaynak: (Turgut, 2021, s.140-162)

2.2. TOPLUM VE DAMGALAMA

Damgalama konusu kadar onunla alakalı olan kavramlarda damgalamanın ortaya konuluş biçimini etkileyebilecek bir durumdur. Bu bakımdan bu başlık altında “Bireysel ve Toplumsal Önyargılar”, “Sapma” ve “Sosyal Dışlanma” konuları anlatılmaya çalışılacaktır.

2.2.1. Damgalama ve Toplum Psikolojisi

Günümüzde birçok farklı disiplin çeşitli alanları incelemek için ortaya çıkmıştır. Örneğin, modern dönemde yaşanan köklü toplumsal değişim ve dönüşümleri sosyoloji incelemektedir. Buradan yola çıkarak birey ve toplum ilişkisi ise sosyal psikoloji tarafından incelenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2022, s. 3). Bireyin ruhsal durumu ise psikoloji tarafından, 19. yüzyıldan itibaren kitlesel hale gelen ve tüm toplumu etkisi altına alan kitle iletişim araçlarındaki

yapı, işlev ve işleyişleri incelemek için iletişim bilimi ortaya çıkmıştır (Güngör, 2011, s.19). Nitekim iletişim biliminin ortaya çıkması, özellikle sosyoloji, sosyal psikoloji ve psikoloji alanındaki araştırmacıların ilgisini ve araştırmalarını bu alana kaydırmasına yol açmıştır. Çünkü diğer disiplinlerin de içerisinde yer alan iletişim olgusunun öneminin belirlenmesi, tespit edilmesi ve açıklanması için bu önemli bir fırsat olarak görülmüştür.

Bu isimlerin başında ise Carl Hovland gelmektedir. Sosyal psikoloji ve iletişim bilimleri arasındaki yakınlaşmayı yaptığı sosyal psikolojik deneyleri ikna çalışmalarına taşıyarak iletişim bilimlerinde önemli metodolojik gelişmelere ön ayak olmuş, bir alt disiplin olarak kişilerarası iletişim alanını geliştirmiştir (Yaşın ve Cengiz, 2019, s.1). Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Yale Üniversitesinde Yale İletişim Araştırmaları Programını kuran Hovland ve arkadaşları, iknanın gerçekleşmesi için tek bir uyarıcının ya da tek bir öğenin yeterli olmadığını, iletişim sürecinin tüm aşama ve öğelerinin tutum değişiminin gerçekleşmesi üzerinde etkili olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu yönde kapsamlı araştırmalara girişen Hovland ve arkadaşlarının yaklaşımı Mesaj Öğrenme Yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır (Franzoi, 1996; Demirtaş, 2004, s. 75). Etkili iletişim konusunda sosyal psikologlar arasında ilk çalışmaları yapan Hovland, Weis ile yaptığı çalışmada kaynağın inanılabilirliğinin iki temel faktöre bağlı olduğunu ifade etmişlerdir. Bunlardan bir tanesi kaynağın saygınlığı yani itibarı, diğeri ise güvenilirliğidir (Kağıtçıbaşı, 2022, s. 180).

Sosyal psikoloji ve iletişimin bilimin bir araya gelmesine yol açan bir diğer isim ise Kurt Lewin'dir. Kurt Lewin çağdaş deneysel sosyal psikolojinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. 1930'larda genç bir Alman-Yahudi kökenli profesör olan Lewin, Nazi Almanyası'ndaki Yahudi düşmanlığı yaşamış ve Amerika'ya göç etmiştir. Lewin'in burada düşünceleri gelişmiş ve sosyal psikolojiyi biçimlendirici konular hakkında düşünmeye sevk etmiştir. Lewin'in düşünsel sisteminde ön yargı, etnik stereotipleştirme gibi konuların nedenleri ve iyileştirilmesine yönelik derin bir ilginin uyanmasına neden olmuştur (Aronson, vd., 2012, s. 20).

Kurt Lewin'in sosyal psikoloji ve iletişim bilimini bir araya getirmesi ise eşik bekçiliği üzerine yaptığı çalışmayla olmuştur. 1943 yılında bir ailenin yemek seçiminde etkili olan seçim kararlarını tespit etmek için yaptığı çalışmada, eşik bekçiliği sürecini detaylı bir şekilde işlemiştir. Bu çalışmada, eşik bekçiliği süreci mutfakta pişen yemekten, bu yemeği oluşturan malzemelere kadar aile içerisinde kimin hangi konuda söz sahibi olduğuyla ilgilidir (Lewin, 1947, s.146). Bu süreçte eşik bekçileri kendi konumları ve ilgi alanlarına göre seçimde bulunmaktadır. Eşik bekçilerinin temel rolü seçim mekanizması oluşturmastır. Bu seçim mekanizması kişilerin bireysel yargılarından oluştuğu gibi toplumsal ve kültürel süreçler de etkili olabilmektedir.

Lewin'in yaptığı çalışmalardan sonra eşik bekçiliği kavramının iletişim alanına kazandırılması ise gazetecilerin haber seçim sürecinde rollerinin araştırılmaya başlandığı 1950'lere

dayanmaktadır. Kitle iletişim araçlarında neyin yayınlanacağı, neyin yayınlanmayacağına karar veren kişilere eşik bekçisi adı verilmektedir. Kitle iletişim araçlarında yer alan haberler için bu eşik bekçileri belirli bir günde önemli haberlerin ne olduğunu ve bu haberlerin göreceği önemi belirlemektedir. İletişim araştırmalarında dar bir alanda başlayan eşik bekçiliği araştırmaları zamanla genişletilerek haber sürecinin tamamını kapsayan bir yapıda incelenmeye başlanmıştır (Berger, 1995; Demir, 2023, s.28).

Eşik bekçiliği haber ve haber üretim mekanizmaları üzerinde odaklanmaktadır. Özellikle ana damar yani liberal yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilse de işlediği ve ele aldığı konular bakımından eleştirel yaklaşımlar içerisinde de değerlendirilmektedir. Eşik bekçiliği süreci haber üretim süreçleri üzerinde etkili olan gazetecilere odaklanmaktadır. Haberi oluşturan muhabirden, sunuma hazır hale getiren editöre kadar herkes eşik bekçisi pozisyonunda olabilir. Eşik bekçileri, haber toplama, reddetme, onaylama, işleme ve sunma süreçlerini gerçekleştirmektedir. Medya kurumları veya gazetecilerin haber seçimi eylemleri ile ortaya çıkan eşik bekçiliği faaliyeti, her şeyden önce medya kurumlarında oluşan bilgi kalabalığının elenmesini ifade etmektedir. Belirli seçenekler karşısında kaçınılmaz ve zorunlu bir seçim yapmak manasına gelen seçme kavramı; ayrıca ayıklama, eleme ve saf dışı bırakma anlamlarını da gelmektedir (Çebi, 1998, s.248).

İletişim biliminin sosyoloji, sosyal psikoloji ve psikoloji gibi bilim alanlarının yanında kendine yer bulmasıyla birlikte bu alanlarla yakınlaşmaya başlamıştır. Özellikle yukarıda detaylı bir şekilde anlatıldığı gibi Carl Hovland ve Kurt Lewin gibi sosyal psikolojinin öncü isimlerinin iletişim alanı ve sosyal psikoloji bir araya getiren çalışmaları oldukça önemlidir. Bu çalışmalardan yola çıkarak, haber gibi önemli toplumsal bir olgunun içerisinde de birçok etmen barınmaktadır. Sosyal psikoloji de bu etmenlerin açıklanmasında, haber üretim süreçlerinden başlayarak haberin tüketilmesine kadar geçen detaylı süreci anlatmaya, anlamaya yönelik oldukça önemli bir disiplin olarak ortaya çıkmaktadır.

2.2.2. Toplumda ve Bireyde Önyargılar

Ayrımcılık veya damgalama gibi birçok benzer anlamda olan ama farklılaşan olguların temelinde bireysel ve toplumsal önyargıların olduğunu söylemek zor değildir. Önyargı, belirli bir düşüncenin savunulması şeklinde yorumlanmaktadır. Ayrıca önyargı birilerinin görüşlerini kabul etmeyi diğerlerinin ise bu görüşlerini reddetmesini beraberinde getirmektedir. Doğrudan insanın veya toplumların kendisiyle ilişkili olan önyargı, kişilerin akıl yapısıyla ilgilidir. Bunun yanı sıra önyargı dille doğal bir bağa sahip olup kişilerin neyi kabul edip etmediği ile ilgilidir. Önyargılar kişisel ve kültürel birçok özelliği kendi içerisinde taşıyan ama kalıcı olmayan bir süreci de beraberinde getirebilmektedir (El Messiri, 2016, s.29-31).

Geçmişten bugüne insanlar kendilerinin önyargılardan koruyamamıştır. Tarihsel bütünlük içerisinde kişilerin hayatlarını önyargılar oluşturmaktadır. Önyargısız bir hayat mümkün olmasa da temelde küçük bir önyargı yaşamı, insanları ve toplumları etkileyebilmektedir (Akdemir ve Aydoğdu, 2019, s.186). Gündelik yaşam içerisinde önyargı kavramı her türlü ‘ön fikir’ şeklinde kullanılmaktadır. Önyargılar temelde kişilerin veya toplumların karşı tarafa koymuş olduğu birer mesafe şeklinde de tanımlanabilmektedir (Göregenli, 2018, s.22). Balcı, önyargıların iletişim sürecine dayandığını aktararak şunları söylemektedir: “Farklı bir ifadeyle kişiler kendilerine yabancı olan kültürler ve bu kültürlerin üyeleri hakkında o kişilerle karşılaşmadan önce var olan düşünce ve yargıları iletişim sürecini etkilemektedir” (2015, s.25).

Özetle, toplumsal önyargıların temelinde yatan en büyük meselenin kültür ve kültürel farklılıklar olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla kültür ve kültürel farklılıklar toplumların birbirlerine önyargılar geliştirmesine neden olurken çatışmacı bir dilin oluşmasına da imkân sağlamaktadır. Bunun yanı sıra toplumlar arası ilişkilerdeki cinsiyetçi söylem, ırkçı dil veya toplumların kendilerini diğerlerinden üstün görme gayreti de toplumsal önyargıların oluşmasında farklı bir faktördür. Toplumsal önyargıların farklı bir sebebi ise iktisadi alan üzerinden şekillenmektedir. Grupların veya milletlerin kendilerini veya diğerlerini zengin veya fakir olarak nitelendirmesi toplumsal önyargıların oluşmasına da ayrıca sebebiyet vermektedir.

2.2.3. Toplumsal Dışlanma ve Sapma

Sosyal normlara aykırı veya uygun olarak davranmamak sapma olarak adlandırmaktadır (Mutluer, 2000, s.60). Sapma, kişilerin toplumsal ve kültürel olarak kontrol altında tuttuğu süreçten kaçtığı bir süreçtir. Sapmaya olumlu ve olumsuz olarak anlam yüklenmektedir. Sapma olumlu olarak toplumdaki ideal davranış kalıpları yönünde ilerlemektedir. Olumsuz olarak ise onaylanmayan veya yetersiz görülen davranış biçimlerini içermektedir (Fichter, 2002, s.26).

Sapma, bir toplumda veya grupta yüksek sayıda kişi tarafından kabul edilen belirli kurallar kümesine dâhil olmama olarak da tanımlanabilmektedir. Sapma, toplum kurallarının göz ardı edilerek ihlali neticesinde karşılaşılan sonucun tam da kendisi olabilmektedir. Toplum beklentilerinin gerçekleşmemesi gibi sonuçlara sebep olan sapma, kendisine karşı kontrol mekanizmalarını da devreye sokabilmektedir. Bütün bunlarla ilgili olarak sapma, iyi veya kötü olabilmektedir (Bulut, 2010, s. 312-313).

Arıkan'a göre toplumlar, kendi gerçekliklerini devam ettirebilmek için çeşitli kurallar ve normlar dizisi oluşturmaktadır. Bütün bu kurallar ve normlar dizisi toplumdan topluma ve zamansal olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Bunlara ek olarak toplum kuralları çerçevesinde normallerin dışına çıkan anormal olarak sayılmaktadır. Anormallik göstergesi içerisine bilinçli veya bilinçsiz olarak giren kişiler ise “sapmış” olarak damgalanmaktadır (1986, s.

123). Bu bakımdan sapma olarak damgalanan durumlarda toplumun dışlayıcı ve sapan kişileri reddeden bir görüntüsünün olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Sapma, kültürden kültüre hatta aynı kültürün farklı boyutlarına doğru da değişiklik gösterebilmektedir. Bununla ilgili olarak sapma, davranışsal olabileceği gibi düşünce ve fikirde de gerçekleşen bir süreci beraberinde getirmektedir. Toplumdaki insanların çoğunluk kısmının fikirsel ve davranışsal mantık çerçevesinde garip, sıkıntı verici, tuhaf, acayip veya tiksindirici olarak görebildiği faaliyetlerin genel bir sıralanmasına işaret eden sapma, normal olanın dışındaki toleransın kendisi olarak netlik kazanmaktadır. Ayrıca bununla birlikte her toplumda sapma davranışlarını görüp gözlemek gayet mümkündür (Korkmaz ve Kocadaş, 2015, s.51-52).

Suç ve beraberinde gelen sapma kavramı üzerinden çözümlemeler yapan Emilie Durkheim'in bu konudaki görüşleri, suç ve sapma üzerine yapılan çalışmalara öncülük etmektedir. Durkheim çalışmalarında sapmayı anomi kavramı ile açıklamaktadır. Durkheim'in çözümlemelerinde anomi toplumsal değişmelerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Yılmaz ve Keş, 2019, s.32).

Anomi, yasaların hükmünü kaybetmesi, kuralların anlamını ve geçerliliğini yitirmesi ve bunun sonucunda meydana gelen kaos anlamına gelmektedir. Eski Yunan metinleri incelendiğinde anomi kavramının yasadışı anlamı taşıyan anomos kavramıyla eş anlama

geldiği belirlenmiştir. Kavram yasadışı anlamına gelmekle birlikte çöken, enkaz gibi geniş çaplı anlamlarda da kullanılmıştır (Mutluer, 1998, s. 226).

Anomi veya sapma, insan davranışlarına rehberlik eden normlara uygun olmayan davranışlar biçimlerini içermektedir. Bu durum, sosyal yapı içerisinde bireylerin değişen normlara veya eskisine karşı kendini ayarlamamış olmasından dolayı kendi içerisinde çatışmaya girmesine yol açmaktadır. Bunun sonucunda da içselleştiremediği normlardan dolayı sapma yolunu tercih etmesi anomi olarak isimlendirilmektedir. Bunun sonucunda bireylerin davranışları doğrudan olmamaktadır. Bireyler, bu tip durumlarda direkt olarak kültüre, kuruma veya durumlara karşı tepki göstermez ama içselleştirdiği bir tavır içerisine girmeyi tercih etmektedir. Bu da bireylerin birbirleri ile etkileşimi ile toplumsal boyutlara taşınarak bir sosyal davranış şekli almasına neden olmaktadır (Düvenci, 2012, s.86).

Durkheim'ın anomi ile ilgili görüşleri üç farklı noktada toplanmaktadır. Durkheim'a göre anomi ilk olarak normal ve patolojinin ayrılmasında, ikincisi dayanışma tiplerine yol açan cezalandırma çeşitlerinde, üçüncüsü ise sapma olgusu içerisinde yer alan intihar ile ilgili görüşlerinde yer almaktadır (Mutluer, 1998, s. 219). Durkheim'ın "İntihar" isimli çalışmasında, intiharın nedenlerini önce bireysel boyutlarıyla incelemiş ama bunu destekleyecek yeterli sonuçlara ulaşamayınca toplumsal boyutlarına bakmıştır. Durkheim (1992, s.137) bu sonucu şu şekilde ifade

etmiştir: “Her toplumsal kümenin, ne bireylerin organik-ruhsal yapısı ile ne de fiziksel çevrenin niteliği ile açıklanamayan, kendine özgü bir intihar eğilimi bulunduğunu saptadık. Ayıklama yoluyla, söz konusu eğilimin zorunlu olarak toplumsal nedenlere bağlı olduğu ve kendisinin de bir topluluk olayı olduğu ortaya çıkıyor; incelediğimiz olguların bir bölümü ve özellikle de intiharın coğrafya ve iklim koşullarına göre gösterdiği değişimler bile bizi açıkça bu sonuca ulaştırdı.” (Durkheim, 1992, s.137; Akyayla, 2019, s.72).

Durkheim’a göre sapkınlık üzerinde sosyal bütünleşme ve değişim etkili olmaktadır. Durkheim’a göre toplum içerisinde yaşanan hızlı değişim ve dönüşümler, normlarda da belirsizliğe yol açacaktır. Bu durumun sonucunda da anormallikler ortaya çıkacaktır. Bunun sonucunda da anomi olarak adlandırdığı sapma davranışı, toplum içerisinde yaşayan bireylerin beklentilerini ve davranışlarını etkili bir biçimde düzenlenmesindeki başarısızlığı ifade etmektedir (Kaya ve Kılıç, 2021, s. 540).

Durkheim’ın (1985, s.46) suç ve sapma davranışlarını incelerken çeşitli çözümlemelere eleştirilerde bulunmaktadır. Suçun patolojik olarak çözümlenmesine yönelik yaklaşımları eleştirmektedir. Durkheim’ın suç çözümlemesinde, suç sadece belirli toplumlarda değil her toplumda görülmektedir. Suçluluk duygusunun oluşmasıyla birlikte beraberinde ceza baskısı gelmektedir. Bu da suçun normalleşmesine yol açmaktadır. Durkheim, pozitif bir anlam yüklediği suç tanımlamasında, her sağlıklı toplumun bütünüleyici bir parçası olarak suç dikkat

çekmektedir. Çünkü sağlıklı bir toplumda temel koşulların yerine getirilmesi suçla sağlanmaktadır. Suç, ahlakın öncüleri olarak görülmektedir.

Günümüzde suç ve suçlu üzerinde çalışmalar yapan bilim dalı ise kriminolojidir. Kriminoloji terimini ilk kez 1879 yılında Fransız hekim olan Paul Topinard tarafından kullanılmıştır (Demirbaş, 2001, s.26). Kriminoloji sosyal fenomen olarak suçluluğu (Demirbaş, 2001, s.30) insanın sapma davranışlarından doğan olayları, bu sapıcı davranışların neticesinde oluşan suçun niçin ve nasıl işlendiğini, suçluya etki eden faktörlerin tespiti için suçlunun bireysel ve sosyal durumunu incelemektedir (Dönmezer, 1994, s.10).

Sapma davranış olarak nitelenen suç fiilinin fail tarafından neden gerçekleştirildiği üzerine çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Bu açıklamaların bir kısmı kabul görmüş ve kendilerine suç teorileri içerisinde yer bulmuşlardır. Suç ve sapma davranışlarının topluma maliyeti ise oldukça yüksek olabilmektedir. Çünkü suç ve beraberinde gelen sapma davranışı sonucunda bireysel ve toplumsal hareketlerle ilgili müdahale gerektiren durumların bir yükümlülüğü olmaktadır (Demirbaş, 2001, s. 36). Tüm bunlarla beraber “Sosyal Dışlanma” konusu da çalışma için bütünü ortaya koyabilmek için önemli görülmektedir.

Sosyal dışlanma kavramı, çok boyutlu olduğundan dolayı birçok disiplin tarafından inceleme konusu olarak seçilmiştir. Dolayısıyla yeni bir olgu olan sosyal dışlanma, bazı dezavantajlı

durumlarla ilişkilendirilmektedir. Bu açıdan, başta yoksullar olmak üzere pek çok dezavantajlı grup toplumsal bütünleşmenin dışında tutulmaktadır. Bu nedenle sosyal dışlanma olgusu, toplumsal bütünleşme kavramının zıttı olan bir duruma karşılık gelmektedir. Sosyal dışlanma kavramı, ötekileştirilme, marjinalite, damgalanma ve sosyal izolasyon gibi çeşitli toplumsal sorunlarla ilişkilidir (Kaldık, 2020, s.51,52).

Walker ve Walker (1997)'e göre sosyal dışlanma kavramsallaştırması çeşitli araştırmacılar tarafından çok farklı biçimlerde tanımlanmış olduğundan kavramın genel olarak kabul edilen tek bir tanımı yoktur. Fakat konuyla ilgili çalışanların üzerinde durmuş oldukları ortak nokta, bu olgunun yeni ve karmaşık olduğudur. Genel olarak sosyal dışlanma, insanların toplumla bir bütün olmasını sağlayan politik ve ekonomik, sivil haklarına ulaşamama durumudur (Aktaran: Şahin, 2010, s. 71-80).

İlk defa Fransa'da 1970'li yıllarda kullanılmaya başlanan sosyal dışlanma kavramı Avrupa Birliği'nde özellikle 1990'lı yıllarda işsizlik oranının artmasına eş değer olarak toplumdaki sorunlarla gündeme alınmaktadır (sosyalpolitika.fisek.org.tr).

Sosyal dışlanma, toplum içerisindeki kişilerin maddi ve manevi tükenmişlik içerisinde gündelik hayattan uzaklaştıkları, hayatlarını koruyacak ve onları destekleyecek her türlü kurum ve kuruluşlardan yoksun bırakıldıkları bir süreçtir (Can Gökyay, 2014, s. 5). Sosyal dışlanmaya neden olan en büyük etki ise kapitalizmin

oluşturduğu sömürü sisteminin kendisi olmaktadır. Sosyal dışlanma, ekonominin üretmiş olduğu ve küreselleşme kapsamı içerisinde uygulanan neoliberal uygulamaların ortaya koyduğu yapısal bir sorundur (Tümtaş,2020, s.74).

2.3.HABER VE DAMGALAMA

İletişim, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Fakat değişen, gelişen ve sürekli kendisini yenileyen teknolojilerle beraber iletişim olgusu da kendisini sürekli olarak revize etmiştir (Tiryaki ve Bıyıklı, 2022, s. 148). Fakat bu gelişmeler sadece iletişim olgusunu değil, iletişim başlığı altında haber olgusunu da yeniden düzenlemiştir.

Dolayısıyla, kişilerin temel ihtiyaçları dünya düzeni değiştikçe sürekli olarak yenilenmiştir. Tüm bunların dışında bireylerin etrafında olup bitenler hakkında bilgi sahibi olabilmesi için haber alma ihtiyacının da karşılanması gerektiğini ortaya çıkartmıştır (Fidan Baritci ve Kaynak, 2022, s. 163). Bu açıdan haberi ortaya koyan kişi veya kurumlar belirli amaçlar için belirli stratejiler ortaya koymuş olup, bu stratejilerin belki de en başında “Çerçeveleme Teorisi” gelmektedir.

Erving Goffman (1974) çerçeveleme teorisinin öncüsü sayılmaktadır ve Goffman’a göre, çerçeveler dünyayı anlamlandırmak için gündelik deneyimlerin kullanılması anlamına gelmektedir. İnsanların doğal olarak algıladığı birincil çerçeveler, toplumsal düzen içerisinde inşa edilen kavramlardır. Birey, gündelik

hayatta çevresinde olup bitenleri anlamlandırmak için daha önce zihninde var olan beklentilerden yararlanmaktadır. Bu otomatik olarak gerçekleştirilen anlamlandırma mekanizmasıyla birlikte, bireyi çevreleyen toplumsal dünyada yer alan insanları, ilişkileri bir araya getirerek bireyin gerçeklik duygusunu oluşturmaktadır (Goffman, 1974, s.10). Goffman'a (1974, s.27) göre, çerçeveler toplumsal dünyanın çok katmanlı olaylarını anlaşılır hale getirmeyi sağlayan deneyim ilkeleridir. Goffman (1956, s.9) çerçevelerin insanların uğraşmak zorunda olduğu çeşitli deneyim seviyelerini veya çoklu sosyal gerçekleri hesaba katmasına yardımcı olduğunu ifade etmektedir.

Çerçevelemeyi oluşturan medya çalışanları veya sunan muhabirler, ham olan bilgiyi ve olayları kendi algılarına, tanımlarına göre oluşturup hedef kitleye sunmaktadır. Dolayısıyla hedef kitle ham olan bilginin yorumlanmasıyla karşı karşıya kalmaktadır ve edineceği fikirleri bu yorum kalıbına göre oluşturacaktır. Bu bir yandan bilginin sınırlandırılmasına, kavranmasına yardımcı olurken diğer yanda da bilgi eksiklerine ve manipülasyona neden olabilmektedir (Söylemez, 2021, s. 20).

Haberde çerçevelemenin ilk aşaması öne çıkarma ile başlamaktadır. Öne çıkarma, okuyucuların kendi zihninde bir fikir edinebilmesi ve bu fikri karşılaştırabilmesi için haber içeriğinin oluşmasını sağlayan süreci ifade etmektedir (Scheufele ve Tewksbury, 2007, s. 14).

Bu oluşturma sürecinde haber içerisinde bazı anahtar kelimeler, mecazlar, kavramlar vs. n plana çıkarılmakta ve haberin bu öğeler üzerinden temsil edilmesi ve algılanması sağlanmaktadır. Böylece, haber metinlerde yer alan eksiklikler, tutarsız bilgiler çeşitli bilgilerin veya olguların ön plana çıkarılarak unutturulmasına, ardalan bağlantısını yitirmesine yol açmaktadır (Entman, 1991, s.54). Bu özellikleriyle damgalama Goffman’a göre (2014, s. 42) itibarı derinden sarsan bir özelliktir.

Damgalamanın çeşitli nitelikleri bulunmaktadır. Bu nitelikler aynı zamanda haberde üretilen damgalamanın aşamalarıdır. Damgalama öncelikle, bireysel farklılıkların ne çıkarmasıyla meydana gelmektedir. İkinci olarak bu farklılıkları fark eden diğer bireyler, olumsuz bir algı oluşturur. nc olarak farklı olarak algılanan ve olumsuz algının damgalandığı gruplar veya kişiler dışlanır. Sonuç olarak da Goffman’ın belirttiği gibi damgalanan grup veya kişiler g veya statü kaybına uğrar (Link ve Phelan, 2001, s. 367).

Damgalama, haberlerde bireylerin adının önüne getirilen etiketlerdir. Bu etiketlerin kullanılmasıyla birlikte daha az değerli hale getirilir ve aslında olduğu bağlamdan koparılır. Haberlerde ne çıkarma ve damgalama yoluyla bağlamından koparılan kişiler, nesneleştirilmiş bir hal alarak kendi benliğinden uzaklaştırılır. Sonuç olarak kişilerin benliğinden ayrılması, ötekileştirilmesi ve dışlanmasıyla birlikte damgalama da gerçekleşmiş olur (Goffman, 2014, s. 52). Bunun dışında damgalama sadece insanlara yönelik

değildir. Damgalama insanlara olduğu kadar hayvanlara, bölgelere, ülkelere, din ve dil gibi kültürel öğelere de olabilmektedir. Burada önemli olan damgalanan etiketinin nereyle bağdaştırıldığı ve tanımlandığıdır. Böylece damgalama yoluyla olumsuz algılanan özelliklerden kaynaklı sosyal reddedilme süreci de tamamlanmış olacaktır (Yılmaz, vd. 2021, s. 50).

Sonuç olarak haberde damgalama yoluyla dışlanan kişiler, değersizleştirme duygusuyla birlikte içe dönük bir yapıya bürünecektir. Bununla birlikte beraberinde gelen utanma ve suçluluk duygusunun geliştirilmesiyle birlikte bireyler toplumdan kendini tamamen soyutlayacaktır. Kültürün aktarılan bir olgu olması ve damgalamanın da paylaşılan değerler ve inanç sistemi gereklerine paralel şekilde belirli birey ya da grupları yargılamak ya da yadırgamak olduğu ve bunun kültürel, sosyal ve toplumsal bir görüş/kanaat aktarımı olduğu söylenebilir (Yegen, 2014, s. 325). Bu başlık altında “Haberde Nefret Söylemi ve Damgalama Açısından Yapılan Çalışmalar”, “Haber Söylemindeki Damgalamanın Nefret Söylemi Üzerindeki Etkileri”, “Haber Söylemindeki Damgalama ve Sosyal Dışlanma” ve “Haberde Damgalamanın Etik Açısından Değerlendirilmesi” konuları yer almaktadır.

2.3.1. Haberde Nesnellik

Haberde nesnellik tartışmaları ilişkin çeşitli görüşler mevcuttur. Kitle iletişim araçlarında yayımlanan haberlerde temsil biçimlerin aslına yani gerçekliğe uygun mu yoksa çarpıtılarak mı

kurulduğu noktasında çeşitli tartımlar mevcuttur. Haberde nesnellik, haberde öznel yargıları kullanmadan ve görüşlerini açıklamadan, olayları aktarırken tarafsız bir şekilde öznel niteliklerini dışarıda bırakmasıdır (Mutlu, 2004, s. 16). Haberde nesnellik tartışmaları iki yaklaşım üzerinden şekillenmektedir. Bunlardan ilki liberal yaklaşımdır. Liberal yaklaşım, kitle iletişim araçlarını toplum içerisinde dördüncü kuvvet olarak görmektedir. Bu da kitle iletişim araçlarının toplumun çıkarlarını koruyan mekanizmalar olarak konumlandırılmasına ve toplumu bir ayna görevi görerek olduğu gibi yansıttığı anlamına gelmektedir (Demir, 2023, s.10).

Liberal yaklaşım, haber ve bilgi aktarırken tutunduğu tarafsız tutumu haberciler için de yapmaktadır. Liberal yaklaşıma göre haberciler, toplumun bilgi edinme hakkından yola çıkarak bu hakka aracılık eden ve çoğulcu görüşü savunmaktadır. Haberciler, toplum içerisinde kendilerine yüklenen toplumsal sorumlulukların farkında olarak hareket etmelidir ve doğru, tarafsız bireyler olarak konumlanmaktadır. Bu da habercilerin gerçeği olduğu gibi yansıttığı mantığına dayanmaktadır (Tokgöz, 1994, s.24). Liberal yaklaşım, çoğulculuk ilkesinden yola çıkarak kitle iletişim araçlarında toplumun tüm kesiminin temsil edilmesi ve bunun da toplumu dengeli ve tarafsız bir şekilde yansıtan ve yansıtması gereken bir mekanizma olarak vurgulamaktadır (Şeker, 2018, s. 87).

Liberal yaklaşımların, haberi bir ayna görevi gördüğü ve toplumu olduğu gibi yansıttığı görüşüne eleştirel yaklaşımlar karşı

çıkılmaktadır. Eleştirel yaklaşımlar göre haber, egemen ideolojilerin devamını sağlayan meşrulaştırıcı bir görev üstlenmektedir. Eleştirel yaklaşımlar, haberin ideolojik, ekonomik ve politik yönüne odaklanmaktadır (Demir, 2023, s.12). Eleştirel yaklaşımlara göre haber, mevcut toplumsal kitlelerin düzenine ve önemine göre kitle iletişim araçlarının ürettiği ilişkilere bağlı olarak yeniden üretilen, içerisinde yaşadığı toplumsal normlara göre yeniden şekillenmektedir. Bu da haberlerin kitle iletişim araçları aracılığıyla topluma ulaştırılırken bilgilerin içerisinde bulunduğu toplumsal düzene, ekonomik ve politik yapıya göre şekillendiği anlamına gelmektedir (Aslan, 2009, s. 110).

Eleştirel yaklaşımlar, liberal yaklaşımın habere olan tutumuna karşı olduğu gibi habercilere yönelik tutumuna ve tanımlamasına da karşı çıkmaktadır. Kitle iletişim araçlarının belirli ekonomik, toplumsal ve politik çıkarları içermesinden dolayı tarafsız haberciliğin olamayacağını vurgulamaktadır. Haberciler, haberlerini yapılandırırken çalıştıkları kurumun ekonomik çıkarlarına, sermayedarların sınıfsal çıkarlarına göre düzenlenmekte ve gerçeği bağlamından koparmaktadır. Toplumsal bilginin üretiminde kitle iletişim araçlarının ağırlığını, sınıf olgusunu merkeze alarak değerlendirmektedir (Dursun, 2005, s.62).

Bu yaklaşımların ötesinde haberde nesnelliğin nasıl sağlanacağına ilişkin çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Yüksel ve Gürcan (2005, s.66-67) haberde nesnelliğin, netlik, denge ve eşit alan/eşit zaman ile sağlanabileceğini savunmaktadır.

Netlik: Habercinin üretim sürecinde en etkin aktörler olduğu düşünüldüğünde, editör veya muhabirlerin haberleri üretirken söylemlerine dikkat etmesi gerekmektedir. Bu da haber içerisinde net cümlelerin kurulmasıyla sağlanmaktadır. Cümleler, düzgün bir şekilde ve herkesin anlayacağı şekilde sunulmalı, haber kaynaklarına yer verilmeli, kesin ve yargı bildiren cümlelerden uzak durulmalıdır.

Denge: Haberde denge unsuru yine tarafsızlığın önemli bir ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberde net cümlelerin kurulması gibi haberlerde sunulan ifadelerde karşıt görüşler varsa ikisine de yer verilmesi gerekmektedir. Haberlerin tek boyutunun verildiği durumlarda hem haberci hem de haber tarafsızlığını yitirebilir. Çünkü dengenin belirli bir kişi veya grubun yönelik ağırlık kazanması, haberin tarafsızlığını zedeleyebilir. Bu yüzden haberde nesnellik için farklı kişi ve görüşlere yer verilmesi gerekmektedir.

Eşit Alan / Eşit Zaman Unsuru: Haberin içeriği gibi sunulduğu alan, ayrılan zaman da nesnellik açısından oldukça önemlidir. Haberlerin, gazetede sunuluyorsa eşit bir şekilde sayfa ayrılmalıdır. Bunun yanı sıra haberlerin sunulduğu konumda (manşet, sürmanşet vs) eşit bir şekilde verilmelidir. Haberler radyo ve televizyon gibi görsel ve işitsel kitle iletişim araçlarında veriliyorsa da haberlerin taraflarına eşit süre ayrılmalıdır. Haberin bütün taraflarına yer ve zaman ayrılmalı, herkesin görüşlerini ve kendine ifade etmesine izin verilmelidir. Böylece haberde tarafsızlık sağlanabilir.

2.3.2. Haberde Magazinleşme ve Damgalama

Bugünün toplumunun bilgi toplumundan daha çok bir enformasyon toplumu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bilgiye ulaşım internet üzerinde çok kolay gibi görünse de elde edilen şey, enformasyon veya veriden başka bir şey değildir (Tiryaki ve Karakuş, 2022, s.226). Bu kapsamda bir haber türü olan magazinde çeşitli enformasyonları veya verileri beraberinde getirmektedir.

Magazin olarak değerlendirilebilecek ilk örnekler, popüler beğeniye hitap etmek için tasarlanan deneysel yayınlarla on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkmıştır. Ancak magazin terimini kazanması ve bugünkü anlamına ulaşması ise 20. yüzyılda yazılı basınla birlikte olmuştur. Magazin basını, tüketici ürünleri hakkındaki raporları ekonomiye ve ünlü dedikodularını popüler kültüre bağlama teknikleriyle daha da uzmanlaşmış ve önemli bir gazetecilik ve habercilik türü haline gelmiştir (Bastos, 2016, s.218).

Magazin kelimesi genellikle olumsuz bir çağrışıma sahiptir, çünkü düşük kaliteli içerik ve etik olmayan habercilik teknikleri ile ilişkilendirilmiştir. Magazin gazeteleri için yaygın olarak “sarı basın”, “hafif haberler”, “infotainment” gibi tanımlamalar kullanılmaktadır. Sarı gazetecilik veya sarı basın terimi aşağılayıcıdır, çünkü Batı kültürlerinde sarı veya sarı renk dışkıyla ve dolaylı olarak ucuz ve hatta değersiz olanla ilişkilendirilmektedir (Popović ve Popović, 2014, s.13). Magazin haberciliği ilk ortaya

çıktığı dönemden itibaren, sansasyonel bir yaklaşımla ve kolayca sindirilen eğlence ve haber karışımıyla, tartışmalara yol açtığı ve kamusal söylem üzerindeki etkisine ilişkin endişeleri artırdığı gibi kitlesel bir okuyucu ve izleyici kitlesi de kazanmıştır. Hem küçük bir gazete formatıyla hem de belirli bir haber stiliyle ilişkilendirilen tabloid gazetesinden çıkan "magazin" teriminin, günümüzde popüler TV programlarına ve belirli çevrimiçi haber türlerine kadar uzanan bir dizi başka medya içeriğini karakterize ettiği düşünülmektedir. Magazin haberciliğinin yükselişi ve gelişimi, medyayı şekillendiren daha geniş süreçlerle birleştğinde, gazetecilikte ve bir bütün olarak medya manzarasında önemli değişikliklere yol açmıştır (Johansson, 2020).

Magazin gazeteciliği genellikle kötü gazetecilikle eşanlamlı olarak kabul edilmektedir. Magazin gazeteciliğinin halkın beğenisinin en düşük ortak paydasına hizmet ettiği iddia edilmektedir. Bunu da haberlerde kullandığı dil yoluyla basitleştirme, kişiselleştirme, sansasyonel içeriklere yönelmeyle yapmaktadır. Bu yapısıyla skandalı besleyerek, kamusal söylemin standartlarını düşürmektedir. Diğer taraftan magazin gazeteciliği, yüzeysel siyasi skandallar lehine gerçek siyasi meseleleri görmezden gelirken, sinizmi ve siyasete ilgisizliği besleyerek demokrasiye yönelik bir tehdit bile olabilmektedir (Örnebring ve Jönsson, 2004, s.286).

Magazin gazeteciliğinin iki önemli özelliği üzerinde durulmaktadır. Bunlardan ilki kişiselleştirmedir. Magazin

gazeteciliğinde kişiselleştirme, insanların kişisel deneyimlerini dahil etmek ve bir soruna soyut ve analitik bir bakış açısı yerine kişisel ve duygusal bir bakış açısıyla odaklanmak anlamına gelmektedir. Diğer özellik ise sansasyonelidir. Sansasyonellik, magazin gazeteciliğinin çeşitli boyutlarında yer almakta ve genellikle "skandal" ve "drama" gibi durumlarla ifade edilmektedir. Magazin gazeteciliği, kişiselleştirme ve sansasyonelizmi vurgulayan, aynı zamanda ilgili haber değerlerine bağlı olarak diğer haber türleriyle de bağlantılı bir şekilde işlenmektedir (Skovsgaard, 2014, s.210). Güven Büyükbaykal ve Ceyda Ilgaz Büyükbaykal'a (2007, s.51) göre magazin gazeteciliği, "toplumların üst yapısında oluşmuş değerleri irdeleyebilmekte, toplumların geçiş dönemlerinde ise bazı yeni değerleri oluşturabilmekte ya da oluşmuş bazı değerleri yok edebilmektedir. Böylece yaşam biçimlerini şekillendirebilmektedir. İçeriği boşaltılmış, bol tekrarlara yer veren ve toplumun ilgisini çeken malzeme ön plana çıkartılarak oluşturulan haberler, hedef kitleye aktarılmaktadır. Haberlerin magazinleşmesiyle topluma yapay bir dünya sunulmakta, yaşanan dünyanın fırsatlarla dolu olduğu ve 'siz de bu dünyada yer alabilirsiniz' söylemi vurgulanmaktadır"

Bunların yanı sıra magazin gazeteciliğinin kamu hizmetinden ziyade kar odaklı bir habercilik yaptığı söylemi de ortaya çıkmıştır. Bu da magazin gazetecileri için daha fazla çalışma ve daha fazla haber üretmesi anlamına gelmektedir. Bu durum magazin gazetecilerinin diğer medya türlerinde çalışan gazetecilere göre

kamu hizmeti kavramını daha az vurgulamasına yol açmaktadır. Aynı şey, tarafsızlık ve demokratik rol algıları gibi kamu hizmeti anlayışının uygulanmasına araç olan mesleki değerler için de geçerlidir. Sonuç olarak, magazin gazetecileri, başka bir yerde çalışan meslektaşlarına göre daha kâr odaklı olacak ve eğlence rolü algısına daha bağlı olacak şekilde çalışmaktadır (Örnebring ve Jönsson, 2004, s.290). Tabloid veya magazin haberciliği ve damgalama ilişkisine odaklanıldığında, sansasyonellik ile inşa edilen haber dili çıkar ve fayda ilişkilerinden dolayı damgaya dönüşebilmektedir. Dolayısıyla her türlü haber içeriğinin magazinleşmesi veya magazinsel bir dil kullanarak karşı tarafta bir damgaya yol açması haberdeki nesnellik olgusunu da sorunlu hale getirmektedir.

2.3.3. Haber Söyleminde Damgalama ve Sosyal Dışlanma

Haberin insanlık tarihi kadar eski oluşu haber çalışmaları üzerine birçok araştırma ve çalışma yapılmasına neden olmuştur. Bu kapsamda haberin net bir tanımını ortaya koymak mümkün değildir. Alan yazında haber üzerine yapılan çoğu tanım liberal ve eleştirel yaklaşımlar çerçevesinde ortaya konulmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde haber ilk önce eleştirel yaklaşımların temel konusu olan söylem ile ilişkilendirilmeye çalışılacaktır. Sonrasında haber söylemindeki damgalama ve sosyal dışlanma konusu anlatılmaya çalışılacaktır.

Dil veya söylem, toplumsal hayatın zorunlu bir sonucu olarak üretim faaliyetlerinden oluşmuş, sürekli gelişen dış nesnel gerçekliğin tanınmasında ve tanımlanmasında fikir veya ideolojilerin oluşumuna ve düşünmeye hizmet eden bir unsurdur (Yaylagül, 2006 s.10). Bir söylem olarak haber ise medya kuruluşlarının günlük ilişkileri içerisinde güç ve iktidar sahibi olanların ürettikleri düşünceleri yansıtmaktadır. Toplumun üst tabakaları veya toplumu etkilemek isteyenlerin söylemleri haber metinleriyle aktarılmaktadır (İnal, 1996, s. 113). Haber, egemen güçlerin söylemidir. Farklı bir ifadeyle güç ilişkileri içerisinde medya kurumları, kendi çıkarlarını korumak istemektedir. Bu durum haberin tarafsızlığını, objektifliğini, nesnelliğini sorunsallaştırmaktadır. Ekonomi-politik olarak medyanın bir endüstri oluşu ise gerçek anlamda yine haberin söylem oluşuna destek olmaktadır. Bu çerçevede muhabirden sorumlu yazı işleri müdürüne, sorumlu yazı işleri müdüründen genel yayın yönetmenine kadar haberi ortaya koyan herkes kendi ideolojisini veya genel yayın politikasını habere yansıtabilmektedir. Bu durum kaçınılmaz olarak haberi haber yapmaktan çıkartıp, söylemsel bir olgu kılmaktadır.

Haberin ideolojik bir ürün oluşu onun gerçek olduğunu sorunlu hale getiren en önemli özelliği sayılabilmektedir. Bu durum eleştirel yaklaşımların ortaya koymuş olduğu bir meseledir. Haberlin bir söylem oluşu liberal anlatının haber için gerçek, tarafsız, yansız, dürüst, doğru habercilik gibi anlatılarını sorunsallaştırmaktadır.

Liberal anlatı içerisinde haberin gerçek olarak tanımlanmasının temelde sadece o haberde gerçeğin bir kısmının sunulduğu ortadadır. Bir olayın haberleşme sürecindeki geçirmiş olduğu değişim, dönüşüm veya kurgu aşaması temelde gerçek olan değil gerçekliğin yeniden üretim aşamasıdır. Dolayısıyla yeniden üretim aşaması haberi yapanlar tarafından üretilmektedir (Kocabay Şener, 2017, s. 2).

Bütün bunlarla ilgili olarak haber üretim aşamasında kişilerin etkisini görmek mümkündür. Haber olarak sunulan metinlerin birçoğu muhabirlerin, genel yayın yönetmenlerinin veya siyasilerin fikirleri olabilmektedir. Haberde üretilen söylem, damgalama hakkında önemli bir bilgi kaynağı olmaktadır. İnsanların tutum ve davranışlarını gündemine alan medya veya haberler, oluşturmuş olduğu gündemle halkı damga yöntemiyle etkilemektedir. Farklı bir ifadeyle damgalanan kişi açısından sosyal dışlanma çok daha kolay hale gelebilmektedir. Sosyal dışlanmayla beraber birey veya gruplar yalnızlık içerisinde yaşayacaklardır. Bütün bunlarla ilgili olarak haber söylemindeki damgalama ve sosyal dışlanma açısından, damgalanan ve sosyal olarak dışlananlar belirli aşamalarda karşı nefret söylemini de ayrıca oluşturma çabası içerisine gireceklerdir (Parrott ve Eckhart, 2021, s.440-447).

2.3.4. Haber Söylemindeki Damgalamanın Nefret Söylemi Üzerindeki Etkileri

Kişilerin, grupların veya sosyal yaşamın bir parçası olma özelliğini taşıyan haber, oluşturulan dille birlikte okuyucu, dinleyici veya izleyicilerine anlam inşa etme noktasında oldukça etkilidir. Haber, üretmiş olduğu dil ve anlamla kendi ideolojisini hedef kitleyle buluştururken zihin yönlendirme açısından da diğer kitle iletişim ürünleri üzerinde bir üstünlük kurmaktadır.

Yurdigül ve Zinderen'e göre haber, dil ve anlam üretimi noktasında toplumsal yaşamda kişilerin bilgi ve ilgilerini değiştiren, geliştiren veya dönüştüren ayrıca gerçekliği yeniden kurgulayıp inşa eden bir üründür. Bununla ilgili olarak haberde kullanılan dilin haberin inandırıcılığı ve anlamlanması noktasında da önemli olduğu görüşü kişilere veya toplumlara aktarılacak istenen düşüncenin tamda kendisini oluşturmaktadır. Ayrıca haber dilinde bir ikna söz konusu olurken gelişen iletişim teknolojileri de haber dilindeki geleneksel tavırlarından her geçen gün arınmaktadır (2012, s.81). Dolayısıyla teknolojik gelişmeler haber dilini de yeniden değiştirip dönüştürmektedir.

Yağlı'ya göre medyanın üretmiş olduğu haberde yapısal, anlamsal ve iktidarsal bir bütünlüğün gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Farklı bir ifadeyle medya, toplumsal sistemdeki kurumların sürdürdüğü ilişkilerden etkilenmektedir. Bu durumsa haberlerin dil ve anlam üretimini oldukça değiştirmektedir. Bununla

birlikte medya, haber üretimini yaparken kendi çıkarları için en uygun konuları seçip bağlı olduğu toplumla buluşturmaktadır. Bu buluşturma ise medyanın kullanmış olduğu dil ve anlamı ön plana çıkartmaktadır (2007, s.357-358).

Haber, dil ve anlam üretimi içerisinde toplumsal yaşamdaki kurum-kuruluşların etkisini görmek mümkündür. Egemenliği elinde bulunduranlar, kendi ideolojilerini haberler yoluyla toplumla buluşturmak isterler. Bu bakımdan haberlere yüklenen anlam haberi yönlendirenlerin fikirlerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla liberal kuramın haberi gerçek, tarafsız, objektif, nesnel vb. ifadelerle kullanışı bu noktada sorunsallaşmaktadır.

Dünya üzerinde oluşan olayların çoğu hakkında bilgi edimi ve belirli bir kanaat oluşumunun en temelinde haberlerin yattığını söylemek mümkündür. Haberde toplumun ve kişilerin tercih ve değerleri vardır. Bunun yanında gazetecilik psikolojisi de haberlerin nasıl bir söylem içerisinde oluşacağının bir diğer göstergesidir. Bütün bu durumlar haberlerin kurgulanan ve gerçekliği yansıtan bir görüntüsünün olduğunun ayıca ispatı olmaktadır. Ayrıca haber belirli bir ideolojiyi de kişilerde oluşturma biçimidir (Kazaz ve Akyüz, 2019, s. 68-70). Bu açıdan değerlendirildiğinde haber söyleminde belirli amaçlar güdülerek oluşturulan damgalama, damgalanan açısından bir nefret söylemini ortaya koyarken; o haberi okuyanlar içinde ayrıca damgalanana karşı bir nefret söyleminin oluşmasına olanak sağlamaktadır. Haberin damga üzerinden üretmiş

olduğu nefret söylemi o haberi okuyan dinleyen veya izleyenler içinde bir aynı söylemin oluşmasına olanak vermektedir.

Bu noktada yine haberin söylemi veya gerçekliğin yeniden üretimi aşamasında birçok etkiyi görmek mümkündür. Gerçek olan o anda yaşanıp bitmiştir. Gerçeklik ise birileri tarafından belirli sorular yöneltilerek cevaplarla ortaya konulan bir metindir. Bu çerçevede haber hiçbir zaman gerçek olmayacaktır. Bir söylem olarak haber, gerçekliğin sürekli olarak yeniden üretimidir. Gerçekliğin yeniden üretimi ise her ne koşulda olursa olsun çeşitli kişi, kurum veya kuruluşların etkisinde kalacaktır.

2.3.5. Haberde Nefret Söylemi ve Damgalama Çalışmaları

Gazetelerde çeşitli şekillerde nefret suçu içeren ifadeler kullanılmaktadır. Yegen'in (2014) HIV/AIDS hastalığı taşıyan kişilere ilişkin Posta gazetesindeki haberleri incelediği çalışmada sosyal ayırım, homofobi ve ötekileştirme gibi nefret suçunu arttırıcı ifadeler kullanıldığını belirlemiştir.

Balcı ve Karadeniz'in (2021) yaptığı çalışmada, Fransa'da yaşanan bir terör olayında, İslam dinini ve Müslümanları hedef alan söylemlerin gazetelerde nasıl işlendiğini incelemiştir. Araştırmada, Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü, Yeni Şafak gazetelerinin, olay sonrası yaşanan gelişmelere yönelik yaptıkları tüm baş sayfa haberlerin nefret söylemi bağlamında ele alınmıştır. Araştırma

sonucunda, gazetelerin İslamofobik temelli durumları aktarırken; ardaan ve bağlam bilgisini detaylandırmadığı, haberlerin içeriklerini tek bir kişinin konuya dair yaptığı değerlendirmeler üzerinden inşa ettiğı ve nefret söylemi üretiminde bulunduğı tespit edilmiştir.

Tunçay (2017) Ankara Patlaması olarak anılan terör saldırısında birçok vatandaşın hayatını kaybettiğı olayla ilgili dönemin Zaman, Hürriyet, Posta, Sözcü, Sabah ve Cumhuriyet gazetelerini incelemiştir. Çalışma sonucunda olayın farklı gazeteler tarafından farklı şekilde haberleştirildiğı, haberlerde kullanılan dilin ayrımcı, düşmanlığı meşrulaştıran, faşizan tutumlar içeren ve ırkçılığa varan ifadeler kullanıldığı belirlenmiştir. Haberlerde nefret suçu sadece günlük gazetelerde, gündeme dair ilişkin konularda olmamaktadır. Nefret suçunun en çok görüldüğü yerlerin başında kuşkusuz spor gazeteleri ve haberleri gelmektedir. Spor sayfaları, özellikle milli maçlar öncesi nefret suçunun ve ayrımcılığın yükseldiğı alanlar olmuştur. Özsoy ve Yıldız (2013) yaptığı çalışmada, spor medyasında milli maçlar öncesinde rakip ülkenin takımına karşı, büyük takımların maçlar öncesinde ve sonrasında birbirlerine karşı nefret söylemi içeren ifadelerin sık olmasa da yer aldığını tespit etmiştir.

Günümüzde sosyal medya ağlarıyla birlikte nefret suçlarının artışında da hızlı bir yükseliş görülmektedir. Alikılıç ve arkadaşlarının (2021) yaptığı çalışmada, Türkiye’de Suriyelilerle ilgili çevrimiçi paylaşımların nefret unsurları taşıyıp taşımadığı,

ayırıcı söylem stratejileri temelinde sınıflandırılarak araştırılmıştır. Türkiye’deki Twitter kullanıcılarının Türkçe içerikleri üzerinden gerçekleştirilen bu çalışmada, #suriyeli”, “#mülteci”, “#suriyelimülteci”, “#suriyelileriistemiyoruz” ve “#suriyelilerdefolsun” hashtaglerinin altına yapılan 4.217 adet tweet incelenmiş ve mültecilere geliştirilen olumsuz söylemlerin ötekileştirici ve kışkırtıcı bir arka planı olduğu, Twitter kullanıcılarının söylemlerinin sertleşip hakaret boyutuna vardığı, mültecilere yönelik nefret ve düşmanlık söylemlerinin kolektif olarak kamusal eleştiriler çerçevesinde toplandığı belirlenmiştir.

Kurt (2019) da yaptığı çalışmada Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal medya ağlarında nefret suçlarını incelemiştir. Çalışmada Suriyeli mültecilere karşı nefret söylemi içeren YouTube videoları incelenmiş ve çalışma sonucunda Suriyelilerin YouTube videolarında birçok hakaret, iftira, ırkçılık ve düşmanlık içeren söyleme maruz kaldığı, bu anlamda da Suriyeli mültecilerin çevrimiçi nefret söyleminin öznelinden biri haline geldiği tespit edilmiştir. Yaşa ve Öksüz (2020) ise yine sosyal medya ağları içerisinde önemli bir alan olan ekşi sözlük’te Suriyeli göçmenlere yönelik nefret söylemini incelemiştir. Bu platformda Suriyeli Sığınmacılar başlığı altında toplanan yorumların incelendiği çalışmada, önyargıları, hoşnutsuzlukları ve tahammülsüzlüklerinin yanı sıra bir arada yaşamayı yok eden, başkalarının haklarına müdahalede bulunmayı ve adaletsizlikleri teşvik eden yorumların geldiği belirlenmiştir. Katılımcı sözlük ağları arasında en çok

kullanıcı sayısına sahip olan Ekşi sözlük platformunda yer alan entry'lerin, yabancı ve göçmenlere yönelik nefret söylemlerinin oluşturulmasına ve bunun kullanıcılar arasında etkileşimli bir şekilde yayılmasına yol açtığı tespit edilmiştir.

Sezgin (2016) İstanbul'da bir eğlence mekânı olan Reina'ya yönelik terör saldırısıyla ilgili çevrimiçi gazetelerde okur yorumlarında görülen nefret söylemini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda yabancılara karşı farklı kategorilerde nefret söyleminin okur yorumları vasıtasıyla aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tosun (2020) ise ABD'de 25 Mayıs 2020 tarihinde George Floyd'un öldürülmesiyle ilgili www.amerikaninsesi.com yer alan haberler incelenmiştir. Çalışma kapsamında 17 haber incelenmiş, incelenen haberlerde Floyd'un ölümü sonrasındaki şiddet olaylarına dikkat çekildiği görülmüştür. Olay ardalan ve bağlam bilgisi verilmeden sunulmuştur. Ana olay ve haber öznesi önemsizleştirilmiştir. Ana olay protestolar olarak sunulmuştur. Haberlerde ötekileştirici, özneyi önemsizleştirici sözcüklere yer verilmiştir.

Haberlerde nefret suçunun önemli bir boyutu olan damgalama da ayrıca dikkat çekmektedir. Ayhan ve Seki Öz'ün (2020) şizofreniye yönelik toplumun algısının oluşturulmasında haberlerde yer alan damgalama biçimleri incelenmiştir. Yapılan çalışmada sonucunda, şizofreni ile ilgili haberlerin çoğunlukla suç içeriğiyle, olumsuz duygusal tonda, "cinayet" başlığı atılarak kullanıldığı, bu

haberlerinin olumsuz içeriği ile şizofreniye yönelik olumsuz algıya ve damgalamaya katkı sağladığı belirlenmiştir. Aker ve arkadaşları (2007) ise sokaklarda yaşayan ve “sokak çocukları” şeklinde damgalanan çocukların haberlerde yer alma ve damgalanma biçimlerine ilişkin yaptığı kapsamlı çalışmada, dönemin günlük gazetelerinde yer alan haberler incelenerek çocukların suçlu olarak damgalandığı ve genellikle yer alan haberlerde bu çocukların işlediği suçlara yönelik haberler sunduğu belirlenmiştir. Yaşar ve Avcı’nın (2020) yaptığı çalışmada, COVID-19 döneminde damgalanan yaşlılara ilişkin haberler incelenmiştir. COVID-19 sürecinde bulaşıcı riski fazla olduğu için yaşlıların sokağa çıkma yasağına maruz kalmasına ilişkin haberleştirilme biçimlerine bakılan çalışmada, yaşlıların genellikle mecburi sebeplerle, can sıkıntısından, ya da kısıtlamayı bilmemesinden dolayı dışarıya çıktığı ve dışarı çıkan yaşlılara karşı azarlama, suçlama, dışlama, alay etme gibi damgalama eylemlerin geliştirildiği belirlenmiştir. Atila Demir de (2021) yine COVID-19 döneminde haberlerde bireylere yönelik damgalama biçimlerini incelemiştir. Çalışma sonucunda, haberlerde belirli kişi ve gruplara yönelik ırkçı ve dışlayıcı damgalamaya başvurdıkları görülmüştür. Haberlerde, Asyalılar, Çinli, tatilci, umreci vs. gibi damgalama şekillerine bireyler maruz kalmıştır.

Avcı (2020) ve Atila Demir’in (2021) yaptığı çalışmalara ek olarak Demirbaş (2021) COVID-19 sürecinde Twitter’da yaşlılara yönelik damgalama söylemini incelemiştir. Çalışma sonucunda

COVID-19 sürecinde 65 yaş ve üzeri bireyler hakkında gençler tarafından Twitter üzerinden paylaşılan ayrıştırıcı, ötekileştirici ve damgalayıcı tweet'lerin, yaşlıların virüsü yaydıklarını düşünme söylemi, yaşlılarla alay etme ve yaşlıları küçümseme söylemi, yaşlılara karşı nefret söylemi olarak belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: NEFRET SÖYLEMİ VE DAMGALAMAYA İLİŞKİN YAPILAN SÖYLEM ANALİZİ VE BULGULARI

Bu bölümde yapılan araştırma için Türk yazılı basınından örneklem oluşturması adına seçilmiş olan Yeni Akit gazetesinde yer alan haberlerdeki nefret söylemi ve damgalamanın analizi bulunmaktadır. Öncelikli olarak araştırmanın amacı ve önemi gibi bilgilere yer verilecek olan bu bölümde araştırmanın yöntemi olan eleştirel söylem analizi açıklanmaya çalışılarak, edinilen bulgulara yer verilecektir.

3.1. METODOLOJİ

Bu çalışmanın konusu yazılı basındaki haberlerin nefret söylemi ve damgalama kapsamında incelenmesini içermektedir. Basın yoluyla ortaya konulan damgalama ve nefret söylemi içerikli haberler, haberin tarafsızlığı, gerçekliği gibi konuları yeniden irdlemeyi beraberinde getirmektedir. Bütün bunlarla ilgili olarak nefret söylemi ve damgalama birbirinden ayrı düşünölemeyecek bir konudur. Dolayısıyla nefret söylemlerinin muhatabı olan kişiler söylemi üretenlerin damgasına maruz kalabilmektedir.

Damgalama (stigma), sembolik etkileşimci teorisinin içerisinde doğan etiketleme kuramının bir parçası olarak şekillenmektedir. Damgalama teorisinin 1938 yılında Frank Tannenbaum ile ortaya çıkmaktadır (Özmen ve Erdem, 2018, s.188). Tannenbaum'a göre, damgalanan bireylerin etiketlenmesi toplum gözünde o kişilerin suçlu olduğunu gösteren bir semboldür. Bu

semboller sonucunda etiketlenen kişilerin, etiketlenme sonrasında günlük yaşamlarında yapmış oldukları tüm davranışlara toplum tarafından kuşkuyla bakıldığı ve toplumun bu bireyleri dışladığı vurgulanmaktadır (Aktaran: Dursun, 1997, s.309). Damgalamanın kelime anlamına odaklanıldığında; kişinin işaretlenmesi, yara izi, lekelenmiş birey, manevi açıdan aşağılanma vb. olarak tanımlandığı görülmektedir. Damgalama kavramı ilk olarak köleleri ve serserileri toplumun diğer kesimlerinden ayırt etmek amacıyla vücutlarına kesici bir alet ile çizilmesiyle oluşturulan nokta şeklinde kalıcı işaretlerle tanımak amacıyla kullanılmıştır (Thornicroft, 2014, s.197). Goffman ise Yunanların bu işaretleri kullanan ilk kişiler olduğunu söyler ve bu işaretleri ahlaki statüsüne uygun olmayan ve insanlarda kötü gördükleri özellikleri ortaya çıkarmak için kullandıklarını ileri sürmektedir (2020, s.29).

Nefret söylemi bir kişinin, grubun veya toplumun kötülüğünü istemeye yönelik bir duruma karşılık gelmektedir. Farklı bir açıdan nefret söylemi, belirli durumlarda belirli gruplara karşı kullanılan bir terimdir (Howard, 2019, s. 99- 109). Bununla ilgili olarak oldukça sık kullanılan bu kavram hakkında net bir tanım bulunmazken nefret söylemi, ırk, yabancı düşmanlığı veya her türlü anlayıştan uzak nefretin yayılması ve bunun normalmiş gibi yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Nefret söylemi, kişilere veya toplumlara yönelik nefretin ırklarda kışkırtılması; dini anlamda inanç sahibi olanların ve olmayanların kategorize edilip ayrıma dayalı bir söylemin oluşması gibi durumları kapsamaktadır (Weber, 2009, s. 3-4). Bu kapsamda

medya, nefret söylemi ve damgalamanın bir aracısı olarak şekillenmektedir. Bu durum haberlere egemen güçlerin veya sermaye sahiplerinin müdahale ettiği gerçeğini beraberinde getirirken nefret söylemi ve damgalama noktasında da ideolojik çatışmaların haber kanalıyla kamuoyuyla paylaşıldığını ortaya koymaktadır. Çalışma kapsamında haberi etkileyen faktörler teorik olarak ele alınmaya çalışılmış örneklemi oluşturan haberlerde Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir.

3.1.1. Evren ve Örneklem

Araştırma kapsamında, 1 Nisan 2021 ve 10 Nisan 2022 tarihlerini kapsayan 12 aylık süreçte yazılı basın içerisinde üretilen haberlerde nefret söylemi kapsamında damgalamanın haber söyleminde nasıl yer aldığını göstermek amacıyla ulusal gazetelerdeki haberler incelenmiş fakat Yeni Akit Gazetesi haricinde tam anlamıyla nefret söylemi ve damgalama kriterlerini karşılayan haberlere diğer gazetelerde rastlanılamamıştır. Bu sebeple çalışma kapsamındaki 12 aylık süreçte muhafazakâr sağ medya yapılanması içerisinde yer alan Yeni Akit Gazetesi incelenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın evrenini Türkiye’de ulusal yayın yapan tüm gazeteler oluştururken örneklemi ise Yeni Akit Gazetesi oluşturmaktadır. Dolayısıyla araştırma, çalışmanın örneklemi oluşturan Yeni Akit Gazetesinde yer alan haberlerin nefret söylemi ve damgalama kapsamında incelenmesi bakımından sınırlıdır.

3.1.2. Amaç

Bu çalışma yazılı basın içerisinde üretilen haberlerde nefret söylemi kapsamında damgalamanın haber söyleminde nasıl yer aldığını göstermeyi amaçlamaktadır.

3.1.3. Önem

Nefret söylemi ve damgalama hem kişilerarası iletişimde hem de kitle iletişim araçlarının kullanmış olduğu dil ifadelerinde çoğu insanın etkisi altında olduğu bir durumdur. Nefret söylemi ve damgalama birbirini beslemesinden dolayı farklı fakat ayrı düşünülemeyecek kavramlardır. Medyanın kullanmış olduğu nefret söylemi ve damgalama ifadeleri kişileri etkilemektedir. Dolayısıyla bu çalışma yazılı basının nefret söylemi ve damgalamayı oluşturma ve sürdürmedeki boyutunun incelenmesi bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca bu çalışma yazılı basın içerisinde üretilen haberlerde nefret söylemi kapsamında damgalamanın haber söyleminde nasıl yer aldığını gösterme noktasında da önem arz etmektedir.

3.1.4. Varsayımlar

Çalışmanın varsayımları aşağıda olduğu gibi belirlenmiştir:

- Basın içeriği, ekonomi politik yapılarla bağlantılıdır.
- Haber içeriği gazetenin yayın politikası tarafından belirlenmektedir.

- Basın toplumsal tapuda önemli işlevlere sahiptir.
- Kitle iletişim araçları toplumun diğerleri hakkında karar verilmesinde etkilidir.

3.1.5. Yöntem

Bu çalışmanın yöntemi eleştirel söylem analizidir. Eleştirel söylem analizi haber metinlerindeki politik, ekonomik ve ideolojik alanları meydana çıkartmak için elinden geleni yapan bir araştırma yöntemidir. Eleştirel söylem analizi isminden de anlaşılacağı üzere söylem konusuyla ilişkilidir. Söylem kavramı çok boyutlu bir niteliğe sahiptir ve dil ve ideoloji başta olmak üzere çeşitli olgularla ilişkilendirilmektedir. Söylem, sosyopsikolojik ve toplumların kültürlerine yansımış bir olgu olmasıyla beraber liberal-egemen düşünceye karşıt olan ve eleştirel mantık içerisinde şekillenen ‘Yapısalcı’ gelenekle ilişkilendirilmektedir (Güngör, 2018, s.264). Söylem kendi gerçekliği içerisinde dil, ideoloji ve iktidar olgularıyla iç içe geçmiş bir kavram olarak şekillenmektedir.

Söylem terimi günümüzde iletişim, siyaset, dil vb. gibi birçok alan yazında incelenen kavram olarak şekillenmektedir. Köken olarak Latince “Discurrere” ile “Discursus”a dayanan söylem kavramı ilk kez Felsefeci Aquinali Thomas tarafından “zihni çıkarım” anlamında kullanılmıştır (Sözen, 2014, s.17). Bahtin’e göre ise (2016, s.95.) söylem, kişilerin iletişimsel olarak bireysel sözcükleri sürekli etkin kılmalarına olanak tanıyan bir durumdur. Söylem bir benimseme veya özümseme halini ortaya koyarken bir reddedişin oluşmasına da sebebiyet vermektedir.

Baloğlu ve Uzun’a göre söylem, “Sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi hayatın diğer yönleriyle de bağlantılıdır. Bir metnin edebi olup olmadığına bakılmaksızın üzerinde söylem çözümlemesi yapılabilir. Bu noktada kavram, dille inşa edilen sözlü (konuşma), yazılı (kitap, makale, gazete, vs.) ve sözsüz (mimari yapılar gibi) metinlere karşılık gelecek şekilde değerlendirilir” (2018, s.1824).

Söylem çoğu zaman kendi iç dinamikleriyle örtüşen ve birbirlerine bütünleşmiş fakat aynı anda kendisinden habersiz veya birbirini istemeyen uygulamalar şeklinde görülebilmektedir. Söylem çoğu zaman diyalektik sürecin sürekli olarak devam etmesi olarak kabul edilebilmektedir (Sancar, 2020, s.119). Yine bunların yanında söylem genellikle bütün yönünü metne, bireylere ve kültüre çevirmektedir. Söylemi okumak, verileni doğrudan kabul etmeme açısından önemlidir. Söylem, üretilen metnin anlamlandırılması noktasında kişisel deneyim ve tecrübeleri ön plana çıkartmaktadır (Tekinalp ve Uzun, 2013, s.142).

Söylemin daha kolay anlaşılır sağlanması için söylemi üreten ve devamlılığının sağlanması, iktidar tarafından mümkün olacağını söyleyen Foucault (1993, s. 10), söylemi “her toplumda, görevleri onun gücünü ve tehlikelerini önlemek, bellisiz olagelişini dizginlemek, maddiliğini savuşturmak olan birtakım yollarla, hem denetlenmiş, hem ayıklanmış, hem de örgütlenmiş ve yeniden paylaştırılmıştır” şeklinde açıklamaktadır. Daha açık bir ifadeyle Purvis ve Hunt (2014, s. 25) bu kavramı insanların söylem içinde var

olduklarını vurgulamaktadırlar. Her bir söylemin birtakım şeylerin söylenmesini kolaylaştırırken bazı şeylerin söylenmesini zorlaştırmaktadır. Yazarlar bu şekilde, söylemin iletişimsel eylemlerin oluşmasını sağlayan özgül ve ayrıştırılabilir araçlar sunduğunu belirtmektedirler.

Van Dijk ise söylemi, fikirlerin yeniden inşasında ve bu durumun gündelik yaşama yansıma aktivitesinde vazgeçilemez bir durum olduğunu açıklamaktadır. Ayrıca, söylem açısından ortaya konulan imge, söz dizimi ve tonlama başta olmak üzere daha birçok meselenin yine söylemi ve söylemden üretilecek olan anlamı etkileyeceğini savunmaktadır (Van Dijk, 2020, s.16).

Van Dijk, teorik olarak söylemi, “konuşma etkileşimi ve yazılı metinler kadar, jest ve mimikleri, imajları ve diğer semiyotik biçimleri” de içeren faaliyetleri iletişimsel olarak değerlendirmektedir (Şah, 2020, s. 216). Bu doğrultuda Foucault’tan farklı olarak Urhan, söylem kavramının teorik olmasının yanında toplumsal bir pratik özellik gösterdiğinin altını çizmektedir. Söylemin enformasyonu içerdiği kadar güç ve iktidarı da içerdiğini, bunun yanı sıra söylemin sınırları çerçevesinde güç ve iktidarı yarattığını da vurgulamaktadır (Urhan, 2000, s. 19).

Söylem temelde kişilerin, grupların veya toplumların ait oldukları fikirleri yansıtan ve kendi gruplarına yeni giren kişilere aynı fikirleri öğretme amacı gütmektedir (Van Dijk, 2020, s.20). Söylem çoğu zaman toplumun çeşitli kesimlerinde birtakım çıkarlar

gözetilerek oluşturulan ve rızaya dayalı bir üretim süreci olan hegemonyayı doğurmaktadır. Bununla ilgili olarak hegemonik bağlamda üretilen söylemler azaldıkça demokratikleşmenin artacağı savunulmaktadır. Ayrıca söylem veya söylemler arasındaki tüm ilişkiler diyalektik bir görüntü sergilemektedir. (Fairclough, 2020, s.131-139). Başka bir deyişle söylem, en geniş anlamıyla sözlü ve yazılı olarak kişiler arasındaki dil ve görsel temsiller yoluyla “sembolik etkileşim ve iletişim olgularını” ifade etmektedir (M. Bloor ve T. Bloor, 2007, s. 6).

Fikirselsel anlamda üretilen durumun dayandığı söylem, dilsel ve hızlı uygulamaya dönük bir yapıya sahiptir. Söylem, kültürel ve ideolojik alanlar başta olmak üzere ekonomik alanda da kendisine yer bulabilmektedir. Söylem sadece dilsel üretim süreci olmaktan çok diğer ifade etme biçimleriyle de ilgilidir. Her söylem kendi mücadele ortamını oluşturmaktadır. Söylem, egemen olan ile ezilen sınıf arasındaki köprüdür (Çoban, 2020, s.199). Bütün bunlarla ilgili olarak dilin kullanımı ve iletişimin aktif olarak yeniden üretiminde rol sahibi olan söylem, kendi içerisinde ırkçı, ayrıştırırmacı veya cinsiyetçi tutumları beraberinde getirebilmektedir. Söylem, toplumsal yapı içerisinde sözel veya sözel olmayan bütün iletişim türlerini kapsayan bir terimdir. Söylem kavramı çok geniş ve bir o kadar sınırları belli olmayan bir durumu da ifade etmektedir (Van Dijk, 2019, s.290-292).

Johnstone, söylemi karşılıklı bilgi paylaşmak, duygu ve düşüncelerini aktarmak, kendi ve karşılarındaki insanı eğlendirmek

vb. gibi bilgilerin hem kaynağı hem de sonucu olduğunu ifade etmektedir (Johnstone, 2008, s.3). Johnstone’nu destekler nitelikte Güngör (2020, s.10) ise söylemin toplumsal yaşam içerisindeki her alanda kullanıldığını vurgulamaktadır. Yazar söylemi; kişilere ve gruplara “bilgi vermek, hitap etmek ve tartışmak” için birden fazla formda kullanıldığını belirtmektedir. Bu şekilde söylem, kişinin geçmişine, kültürüne ve çevresine dair izler taşıyan bir ifade biçimi olarak kullanılabilir. Bu anlamda Lemke’ye (1995, s. 5) göre söylem terimi çok yönlü bir kavram olması özelliğiyle “sosyal ve iletişimsel süreç” gibi genel bir kavram olarak kullanılabilereğinin altını çizmektedir.

Söylemin, dilbilim açısından önemli olduğu gerçeği birçok bilim insanınca kabul edilmektedir. Özellikle bu kavramın dil ve anlam üretimi sürecindeki tarihsel boyutu, antik dönem filozoflarına kadar uzanmaktadır. Dolayısıyla söylem bakımından dil ve anlam üretimi insanlık tarihi kadar eski bir mesele olarak netlik kazanmaktadır. Daha farklı bir ifadeyle söylem, özünü düşüncelerden ve düşüncelerin dünya ilişkisinden almaktadır. İşaretlerden, çıkartılan seslere kadar birçok değişim ve dönüşüm sürecini beraberinde getiren dil, kendi gerçekliği içerisinde bir anlam sürecini oluşurmaktadır ki bu durum söylemi beraberinde getiren en önemli konudur. Söylem, eleştirel düşünce içerisinde yer alan ‘Yapısalcı’ gelenekten beslenmektedir (Güngör, 2018, s.221-264).

Yapısalcı dilbilimin tarihi, Saussure’nin çalışmaları ile başlamaktadır. Bunun yanı sıra yapısalcılığın farklı biçimlerinin

oluşu yapısalcılığı tanımlamanın zor olduğunu ortaya koymaktadır (Piaget, 2007, s. 12-17). Daha farklı bir ifadeyle yapısalcı akımın temsilcilerinin de yapısalcılığı tam olarak bilemeyişi, kavramın açıklanış biçimini daha da güçlendirmektedir (Foucault, 2001, s.10). Fakat Batı toplumları açısından ‘Structuralism’ olarak bilinen yapısalcılık, 20’nci yüzyılın sonlarında dil ve kültür alanları başta olmak üzere toplumların analizinde kullanılan bir yaklaşım olmuştur. Yapısalcılık, tüm anlatı türlerinde uygulaması görülen ve genel olarak yapının belirleyiciliğinden hareketle felsefi ve toplumsal sorunları yapı olgusundan açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır (Bayrakdar, 2008, s.1).

Yapısalcılık kendi isminde de anlaşılacağı üzere yapılarla ilgilenmektedir ve bu yapıların işlenmesindeki genel nedenleri aramaktadır (Eagleton, 2014, s.106). Bu bakımdan bir yöntem olarak belirginleşen yapısalcılık, gerçekte “doğal yapıları” bulmakla ilgilenmektedir (Piaget, 2007, s. 32).

Yetim ve Erdağ, yapısalcı bakışın, dili ‘objektif’ bir gerçeklikle değil, sosyal ve politik bir şekilde kabul ettiğini anlatmaktadırlar. Onlara göre yapısalcılık, söylem açısından oldukça önemlidir (Yetim ve Erdağ, 2018, s.83). Bununla birlikte yapısalcılık, zamanla çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Bu durum post-yapısalcılığın oluşmasına neden olmuştur (Çelik ve Ekşi, 2013, s.102). Sözen’e göre post-yapısalcı yaklaşımın merkezini metin oluştururken bu yaklaşım özne merkezli anlayışı yok saymaktadır. Daha farklı bir ifadeyle her metnin görünmeyen tarafında bir yapı

bulunmaktadır ve okuyucuyu önemsemeyen yapısalcı yaklaşımın aksine post-yapısalcı anlayış okuyucuyu merkezine koymaktadır. Post-yapısalcılıkta metnin anlamını yazan değil okuyan belirlemektedir (Sözen, 2014, s.52).

Temelinde yapısalcılığın olduğu, dil ve anlam üretiminde oluşturulan söylem, medya iletilerinin aktarılmasında da önemle kullanılan bir araç olmaktadır. Dolayısıyla kitle iletişim araçları dil ve anlamın ürettiği söylemin çoğunluğa ulaştırdığı bir mesajı kendi içerisinde barındırmaktadır. Üretilen mesajların temelinde neyin var olduğunun tespitinde ise “söylem analizi” yöntemi kullanılmaktadır (Tekinalp ve Uzun, 2013, s.138). Söylem analizi, metinler ve konuşmalar aracılığıyla oluşan anlamlarla ilgilenen sosyal ve kültürel araştırmalar içerisinde kullanılan bir yöntemdir. Daha farklı bir ifadeyle söylem analizi, dilin incelenmesidir. Bu incelemedeki amaç ise ifadelerin veya söze dökülenlerin temelinde yatan anlamı ortaya çıkartabilmektir (Çelik ve Ekşi, 2013, s.105). Aziz’e göre ise söylem analizi, yazılı olarak ifade edilen söylemin dilbilgisel özellikler dikkate alınarak kuramsal metotlarla çözümlenmesidir (Aziz, 2017, s.147).

Sözen, söylemin bir dil pratiği olduğunu aktarmaktadır. Ona göre söylem, anlam ve etkileşimle ilgilidir (Sözen, 2014, s.34). Dant, söylemle oluşan anlamların kişilerin niyetleriyle ilgili olduğunu belirtmektedir ve sosyal ortamda sürekli olarak bir mübadele içerisinde olan söylemin, kişilerin sözcükleri kullanma niyetinin, anlamları etkileyebileceğini belirtmektedir (1991, s.7).

Temelde söylem, anlam yoluyla bir ilişki ortaya koymaktadır. Kısacası söylem, ifadeleri ve yeniden üretilen tasvirleri birbirine bağlayan bir olgudur (Sözen, 2014, s.35). Mills'e göre söylem, kurumsallaşmış bir güçtür. Daha geniş bir ifadeyle bireylerin hareket etme ve düşünme biçimleri üzerinde derin bir etkiye sahip olan söylem, onaylanmış ifadeler dizisidir. Bunun yanında bir söylemin sınırlarını neyin oluşturduğu ise oldukça belirsizdir (1997, s. 62).

Fairclough, toplumsal sistem içerisinde söylemin siyasi ve ideolojik olarak bir yönlendirme aracı olduğundan bahsetmektedir. Farklı bir ifadeyle söylem, siyasi ve ideolojik bir araç olarak şekillenmektedir (1998, 64). Ayrıca söylem çalışmaları kendi içerisinde eleştirel söylem çalışmalarını da barındırmaktadır.

Kendi içerisinde sosyal meseleleri barındıran eleştirel söylem çalışmaları sosyal süreçlerin belirli analizini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Eleştirel söylem çalışmaları genellikle sosyo-kültürel süreçlere dayanmaktadır (Sözen, 2014, s.140).

Damgalama konusu da bireysel olduğu kadar sosyal ve kültürel bir niteliğe sahiptir. Haber söyleminde damgalama konusuna ilişkin bir değerlendirme yapabilmek için ötekileştirme pratiklerini çeşitli açılardan sorunsallaştıran eleştirel söylem çalışmalarının nasıl bir sosyo-politik duruşa sahip olduğunu belirgin kılmak gerekmektedir.

Eleştirel söylem çözümlemesi 1991 yılında Teun van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak tarafından oluşturulmuştur. Toplumsal sorunlara, güç ilişkilerine, otoritenin bireyleri etkileme durumuna odaklanan eleştirel söylem çözümlemesi, toplumsal cinsiyet, eşitsizlik, kadın çalışmaları, haber, politika, reklam, popüler kültür, tarih yazımı söylemleri gibi konuları da kendi meselesi içerisinde değerlendirmektedir (Büyükkantarcıoğlu, 2012, s.171-172).

Kişilere ve kişiler tarafından paylaşılan temel sosyal inançlara odaklanan eleştirel söylem çözümlemesi, metinlerdeki ideoloji ve önyargıların nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymaya çalışmaktadır (Van Dijk, 2009, s.111). Daha geniş bir ifadeyle bireyler, bir olayı veya durumu anlatırken bütün ayrıntılarıyla aktarmazlar; kimi zaman bazı bölümlerini geçebilirler. Bu durumun temelinde yatan çeşitli sebepler ise yine eleştirel söylem çözümlemesinin ilgi odağı olmaktadır (Çakır, 2020, s. 81).

Fairclough' a göre eleştirel söylem, metin, söylemsel ve sosyokültürel uygulamalar üzerinden şekillenmektedir. Ona göre bu temalar birbirleriyle dinamik olarak etkileşim halindedir. Dolayısıyla eleştirel söylem çözümlemesi, kendi içerisinde farklı alanları barındırmaktadır (1995, s. 9-10).

Fairclough ve Wodak'a göre eleştirel söylem çalışmaları, Batı Marksizmi ile kendisini geliştirmiş toplumda sadece ekonominin değil; kültürel ve kapitalist ilişkilerinde var olduğunu

savunmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi dille ortaya konulan bütün ürünlerin en derinine inmek için detaylı yapılan bir araştırmadır. Eleştirel söylem çözümlemesi gündelik ilişkilerde karşılaşılan eleştirinin yeniden bir üretimi olmaktan çok ortaya konulan eleştirinin sosyal ve dil teorilerine dayanarak açıklanmasına dayanmaktadır (Aktaran: Sözen, 2014, s.138-139).

Eleştirel söylem analizinin en belirgin özelliği doğrudan sosyal süreç ve sorunlara dayanıyor olmasıdır. Eleştirel söylem analizi, toplumdaki güç ilişkilerini ortaya koymaya çalışır. Eleştirel söylem çözümlemesi toplumda bütün söylemlerin ideolojik olduğunu iddia etmemektedir. İdeoloji, sosyal gerçekliğin bir sürecidir. Konuyla ilgili olarak eleştirel söylem çözümlemesi, sosyal gerçeklik ile metinler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmaya çalışmaktadır (Sözen, 2014, s.140-142).

Eleştirel söylem çözümlemesi temelde bir keşif sürecidir. Bu süreç kendi içerisinde dil-söylem ve konuşma ile sosyal yapının bağlantısını kendi içerisinde barındırmaktadır. Sosyal yapı içerisinde ise güç ilişkilerinden ideolojiye kadar birçok etki yine eleştirel söylem çözümlemesiyle saptanmaktadır. Bütün bunlarla ilgili olarak eleştirel söylem çözümlemesi baskı ve beraberinde getirdiklerini analiz ederken baskıya karşı direnme imkânlarını da ortaya koymaya çalışmaktadır (Özer, 2018, s.21).

Güç ve iktidarın olduğu her yerde ve bunun ürettiği her söylemin altındaki nedenleri açığa çıkartmada başvuru yollarından

biri olan eleştirel söylem çözümlemesi belli amaçları olan bir çalışma alanıdır. Güngör'e göre eleştirel söylem çözümlemesi siyasi, ötekileştiren, toplumsal cinsiyet veya medyatik söylemleri irdellemektedir. Ona göre eleştirel söylem analizi hâkimiyet ve eşitsizliklere odaklanmaktadır. (Güngör, 2020, s.6-7).

Eleştirel söylem çözümlemesindeki bir diğer amaç, söylemlerin nasıl inşa edildiğine dair aranan cevaplardır. Toplumsal eşitsizliklerin dil veya metin içerisine nasıl yerleştirildiğini ortaya çıkartmaya çalışan eleştirel söylem çözümlemesi, bir söylemin arkasında yatan temel meseleleri anlamaya çalışmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi üretilen gücün ve güç ilişkilerinin gün yüzüne çıkartılmasını sağlamaktadır (Karaduman, 2017, s.42). Bir diğer ifadeyle eleştirel söylem çözümlemesi, elde edilen veya oluşturulan söylemin; sosyal yaşamda ve siyasi iktidardaki yansımalarının araştırılmasıdır (Doyuran, 2018, s.303). Toplumsal eşitsizliklerin ve sınıfsal farklılıkların analizinde kullanılan eleştirel söylem çözümlemesi, ortaya koyduğu veri ve bulgularla bazı farklılıkları daha iyi bir şekilde açıklamayı amaçlamaktadır (Gül, 2020, s.59). Farklı bir anlamda eleştirel söylem çözümlemesi, haber metni başta olmak üzere bütün metinlerdeki örtük anlamı gün yüzüne çıkartmaktadır. Eleştirel söylem, güç sahiplerinin metinlerdeki vermek istedikleri ideolojik mesajların varlığını ortaya koymaya çalışmaktadır. Toplumda belirginlik kazanan sosyal sorunların kişilere aktarılmasında ve ortaya çıkartılmasında oldukça kesin bilgileri kendi içerisinde barındıran eleştirel söylem çözümlemesi,

toplumdaki eşitsizliklerin oluşmasına olanak tanıyan otoriteye meydan okumayı da amaçlamaktadır (Yardım ve Doğruel, 2019, s.81).

Eleştirel söylem çözümlemesinin bilinen en eski ve temel araştırmacılarından biri olarak kabul edilen Fairclough eleştirel söylem çözümlemesini sosyal bilimlerle dilbilimi tek bir alanda buluşturan bir yaklaşım olarak kabul etmektedir (Şah, 2020, s.212). Ayrıca Fairclough, eleştirel söylem çözümlemesinin metindeki dil yapısına odaklandığından bahsetmektedir. Farklı bir ifadeyle eleştirel söylem çözümlemesi ona göre, metin ve sosyal etkileşim arasındaki ilişkileri açıklamaya çalışan bir meseledir. Bu noktada, metinlerin temelinde yatan asıl durumların ne olduğunu açıklamaya çalışan yöntemin eleştirel söylem çözümlemesi olduğunu aktarmaktadır (Fairclough, 2001, s.124).

Fairclough'a göre eleştirel söylem çözümlemesi, Marksist temelli bir yaklaşımdır. O'na göre eleştirel söylem, yazılı veya sözel dâhil olmak üzere fakat bunlar dışında bütün anlamları içermektedir. Ayrıca üretilen her anlamın temelinde üretici eylem, üretim araçları, sosyal ilişkiler, sosyal kimlikler ve kültürel etmenler vardır. Bütün bu unsurlar sürekli karşılıklı olarak ilişki içerisinde. Fairclough konuyla ilgili olarak toplumsal yaşamda sürekli olarak değişkenlik gösteren rollerle beraber üretilen söylemlerinde değişkenlik gösterebileceğini ifade etmektedir (Aktaran: Şah, 2020, s. 216).

Eleştirel söylem çözümlemesinin hegemonik bir mücadele içerisindeki görünürlüğüne dikkat çeken Fairclough, her türlü alan içerisinde karşılaşılan metin ve dil pratiklerinde ortaya çıkan sonucun niçin oluştuğunun sorgulanması ve ideolojik görüntüsünün temelinde yatan meselelerin eleştirel söylem çözümlemesiyle anlaşılabilirliğini belirtmektedir. Ayrıca Fairclough, metinlerin sosyal taraflarına dikkat çekerken eleştirel söylemin sosyal ve kültürel olarak bir analizi ortaya koyabileceğini savunmaktadır. Farklı bir ifadeyle sosyal yaşam içerisindeki dilin analiz boyutunda eleştirel söylem çözümlemesinin katkısının büyük olduğunu altını çizmektedir (Fairclough, 1995, s.83-187).

Üzerinde durulması gereken bir başka araştırmacı ise Ruth Wodak'tır. Söylem konusuna sosyo-dilbilimsel olarak yaklaşan Wodak, çalışmalarını 'Söylem-Tarihsel Yaklaşım' ismini verdiği bir modelle ortaya koymaya çalışmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi noktasında ise yine görüşlerini bu modelle anlatmaya çalışan yazar, politik olanla, politikayla, medya ve toplum arasında bir bağlantı kurmaktadır (Şah, 2020, s.221).

Wodak'a göre üretilen söylemlerde politika veya medyanın etkisinin olması o söylemlerin sorunsallığını ortaya koymaktadır. Daha farklı bir ifadeyle eleştirel söylem çözümlemesi politika ve medya üzerinden şekillenmektedir. Bugünün dünyasında bu iki kavram üzerinden üretilen anlamlar ötekileştiren, sınıfsallaştıran ve daha birçok şeye sebep olan o dilin eleştirel söylem çözümlemesiyle

ortaya konulmasına olanak sağlamaktadır (Aktaran: Şah, 2020, s.212).

Eleştirel söylem çözümlemesi üzerine alan yazında adı en çok geçen yazarlardan biri de Teun A. Van Dijk'tır. Van Dijk, eleştirel söylem çözümlemesini 'Sosyo-Bilişsel Yaklaşım' ile açıklamaya çalışmaktadır. O'na göre eleştirel söylem çözümlemesinde önemli olan mesele bilıştır. Eleştirel söylem çözümlemesinde toplum kadar biliş de önem verilmesi gerektiğini belirten Van Dijk, bilişin sosyal ve kişisel olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Kişisel biliş içerisinde duygu, düşünce, zihinsel çıkarımlar gibi unsurların olduğunu sosyal bilişte ise inanç ve hedeflerin söylemlere yansıyabileceğini belirten Van Dijk, bilişin yukarıdaki nedenlerden dolayı eleştirel söylem çözümlemesinde üzerinde durulması gereken bir konu olduğundan bahsetmektedir. Teun A. Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesindeki asıl meselesi toplumdaki biliş durumu olarak şekillenmektedir. Bu durum üretilen söylemlere kişilerin duygu, ideoloji veya çıkarımlardan inançlarına kadar eleştirel bakılması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Aktaran: Şah, 2020, s.216).

Eleştirel söylem analizi metinlerdeki dilin eşitsizlik, tahakküm, iktidarın egemen söyleminin yeniden inşasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmaktadır. Daha farklı olarak eleştirel söylem analizi, disiplinler arası bir niteliktedir. Toplumsal sorunlara yönelik çözümlemeleri içerisinde barındıran eleştirel söylem analizi eşitsizlik, ırk ayrımı, kimlik gibi konulara oldukça önem vermektedir. Kendi iç dinamikleri içerisinde eklettik yöntemi

benimseyen eleştirel söylem çözümlemesi oldukça fazla kuram ve kuramcıdan faydalanmaktadır (Örenel, 2016, s.59). Dolayısıyla van Dijk'ın söylem çözümlemesi modelini şu şekilde açıklamak gerekmektedir (Özer, 2011, s.85);

A) Makro Yapı

1. Tematik Yapı

- a. Başlık/lar (Üst başlık, başlık, alt başlık)
- b. Haber Girişi (Spotlar, Spot yoksa haber metninin ilk paragrafı)
- c. Fotoğraf

2. Şematik Yapı

a. Durum

- Ana Olayın Sunumu
- Sonuçlar
- Ardalan ve Bağlam Bilgisi

b. Yorum

- Haber Kaynakları
- Haberde taraflarının olaya getirdikleri yorumlar

B) Mikro Yapı

1. Sentantik Çözümleme

- a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması
- b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

2. Bölgesel Uyum

- a. Nedensellik İlişkisi
- b. İşlevsellik İlişkisi

c. Referansal İlişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

b. İnanırcı Bilgiler

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

3.2. GAZETE HABERLERİNDE DAMGALAMA: YENİ AKİT GAZETESİ ARAŞTIRMA BULGULARI

Yeni Akit Gazetesi, 2001 yılında “Anadolu’da Vakit” ismiyle kurulmuş ve kendisini İslamcı gazete olarak tanımlamıştır. İslami yayın anlayışını takip ederek radikal bir yerde yayınlarını devam ettiren gazete, 2010 yılında “Yeni Akit” ismini almıştır (Bora’dan Aktaran: Baloğlu, 2022, s. 138). Yeni Akit Gazetesinin yayın sahibi Ramazan Fatih Uğurlu, Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Can Karahasanoğlu, Müessese Müdürü Nuri Karahasanoğlu, Yazı İşleri Müdürleri Ali İhsan Karahasanoğlu, Mehmet Duvarbaşı ve Şafak Bozkurt, Haber Müdürü Murat Alan’dır (Yeni Akit Gazetesi, 2023, s.12). “Gazetenin yazarları arasında Abdurrahman Dilipak, Ali Karahasanoğlu, Hüseyin Öztürk, Ayhan Demir gibi isimler yer almaktadır. Gazetenin güncel yazar kadrosunda kadın bir yazar bulunmamaktadır” (Baloğlu, 2022, 138).

Haber Analizi-1

Görsel 4: “Kokain Esrar Ne Arasan Var!” Başlıklı Haber Görseli

AYVATOĞLU ÜZERİNDEN İKTİDARI HEDEF ALAN CHP'DE REZİLLİĞİN BİNİ BİR PARA!

AK Parti'yi, kokain çektiği görüntüleri basına yansıyan büro çalışanı Hamza Kürşat Ayvatoğlu üzerinden hedef alarak kirliliği bir algı operasyonu yürüten CHP'de, uyuşturucunun her çeşidi kol geziyor. Birçok yöneticisi ve partilisi kokain çekmekten, esrar kullanmaktan sabıkalı olan CHP, tıpkı taciz skandallarında olduğu gibi parti içi uyuşturucu rezaletlerine de kör ve sağır kaldı. İşte CHP'nin hafızalarda yer eden 'keş'lerinden bazıları...

Ahmet Deniz Atabey **Recep Koyuncu** **Mustafa Fehmi Okay** **Burak Mengü**

AK Parti'de büro elemanı olarak çalışan ve uyuşturucu kullandığı görüntüler basına yansımaz görevden el çektiler. Hakkında adı süren başlatılan Kürşat Ayvatoğlu üzerinden müteahhinin camiaya ahiahtı derisi vermeye kaılan CHP, kendi günahlarını gizlemekten geliyor. Mafiyalı bir hadisiyi köpürten CHP'nin bünyesinde Ayvatoğlu gibi sayısız isim var.

CHP'nin İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığına Tuncay Soyler'in Türk ve İslam dinini eleştiren ve 'vatan' adlı alanda Türkiye'ye davet etmemesi ve son anda online geçilmesi.

- Kendisinden iş istemeye gelen S.T. adlı kadına iki arkadaşıyla birlikte tecavüz eden CHP'nin Didim Belediye Başkanı **Ahmet Deniz Atabey**'in, çiftlik evinde görüldüğü mağdureye zorla alkol ve kokain içirdiği ortaya çıktı.
- CHP'nin Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş döneminde yef olarak işe alınan **Recep Koyuncu** adlı şahıs, belediye aracılığıyla uyuşturucu sevkiyatı yaparken gözaltına alındı.
- CHP eski Grup Başkanvekilleri arasında Hakkı Süha Okay'ın kardeşi **Mustafa Fehmi Okay**, uyuşturucu kaçakçılığı operasyonunda tutuklandı. Okay'ın, Çarşı'da mankenlerle alım yaptığı ortaya çıktı.
- Peygamber Elendimiz ve Hac ibadetini alıyan alkan CHP'nin eski Genel Sekreteri **Önder Sav**'ın küçük kardeşi **Özge Sav**, uyuşturucu satıpından Almanya ve İtalya'da toplam 20 yıl hapis yattı.
- CHP eski milletvekili Şahin Mengü'nün oğlu, sokak gazetesi Nevgin Mengü'nün kardeşi **Burak Mengü**, Nişanlısı satıcandan kokain temini ettiği iddiasıyla yakalandı.
- CHP İzmit Belediye Başkanı Fatma Kaplan Hürriyet'in kardeşi **Emrah Kaplan**, tartıştığı enişyesi Mu-rat Hürriyet'i bıçakladı. CHP'nin Başkanın kardeşinin olaydan bir hafta önce uyuşturucu tedavisi-ne başladığı öğrenildi.

Yeni Akit Gazetesi, “Kokain, Esrar Ne Arasan Var!” (1 Nisan 2021), 1.

1 Nisan 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “Kokain, Esrar Ne Arasan Var!” başlıklı haberin üst başlığında ifade edilen “Ayvatoğlu üzerinden iktidarı hedef alan CHP’de rezilliliğin bini bir para!” cümlesiyle ana başlık desteklenmektedir. Üst başlıkta yer alan “rezillilik” ifadesiyle “Yapısal Damgalama” belirginleşmektedir. Bu durum haber ana başlığının sol kısmına yerleştirilen “CHP Logosuyla” gerçeklik kazanmaktadır. Haber girişine

odaklanıldığında “...Birçok yöneticisi ve partilisi kokain çekmekten, esrar kullanmaktan sabıkalı olan CHP, tıpkı taciz skandallarında olduğu gibi parti içi uyuşturucu rezaletlerine de kör ve sağır kaldı. İşte CHP’nin hafızalarında yer alan keşlerinden bazıları...” cümlesiyle haberde isimleri geçen şahsa yönelik birincil damgalama içerirken CHP’ye yönelik yapısal damgalama ifadelerine rastlanılmaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmediği ve olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu özellikle “keş” sözcüğüyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin ötekileştiren sözcüklerine rastlanılmaktadır. Bu haberde aktör olarak “CHP” ve “CHP içerisinde yer alan kişilerin” konumlandırıldığı anlaşılmaktadır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapıli cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “rezil, rezillik, keşler” olarak nitelendirilen CHP için damgalanmanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca haberde cümlelerin yüklemli sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bununla beraber haber girişinde yer alan “Ak Parti’yi, kokain çektiği görüntüleri basına yansıyan büro çalışanı Hamza Kürşat Ayvatoğlu üzerinden hedef alarak kirli bir algı

operasyonu yürüten CHP’de uyuşturucunun her çeşidi kol geziyor” cümlesinde şimdiki zaman eki olan “-yor” ekinin kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında yer alan ve haberin devamını oluşturan diğer cümlelerdeyse geçmiş zaman kipi kendisini ön plana çıkartmaktadır. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Keşler” ifadesiyle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retorğinde şahıs fotoğraflarıyla karşılaşmaktadır. Bu durum kişiler üzerinden keş ifadesinin okunmasına ve şahıslara yönelik damganın gerçekleştiğini göstermektedir.

Haber Analizi-2

Görsel 5: “Örtü Yasakçılarına Danıştay’dan Ret” Başlıklı Haber Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “Örtü Yasakçılarına Danıştay’dan Ret” (9 Nisan 2021), 1.

Yeni Akit Gazetesi 9 Nisan 2021 tarihli haberinde “Örtü yasakçılarına Danıştay’dan Ret” başlığıyla okuyucularına aktarımda bulunmuştur. Gazete ana başlığında olaya ilişkin herhangi bir bilgi verilmezken fotoğrafın üstünde kırmızı zeminde beyaz renk kullanılarak yazılan “TSK’da 2017’de örtü serbest bırakılmıştı” şeklindeki ifade olayla ilgili geçmişe yönelik bilgiyi içermektedir.

Spota odaklanıldığında 5N1K bilgilerinin hepsinin yer almadığı ve olayla ilgili başlıkta verilen “Örtü yasakçıları” şeklindeki ifadeyle toplumsal damgalama yapılmıştır. Haber için seçilen görselde ise başörtülü bir kadın kullanılmıştır. Bu kapsamda haber girişine odaklanıldığında “2017’de yapılan ve kadın subayların başörtüsü takmasının önünü açan düzenlemeyi hazmedemeyen yasakçı sol cenah aradığını bulamadı” cümlesiyle “Örtü yasakçıları” ifadesi örtüşmekte ve toplumsal damgaya rastlanılmaktadır. Bunlarla birlikte haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun tarafları olarak sadece Danıştay’ın açıklamasına yer verildiği belirginleşirken olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi ile ilgili olarak sadece başörtüsüne yönelik serbestliğin 2017 yapıldığına dair açıklamalar mevcuttur. Bunun dışında olayın geri planı hakkında yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu özellikle “sol cenah, örtü yasakçıları, yasakçı” gibi kelimelerle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kelimelerin haberdeki yorum açısından haberi yazan kişinin ötekileştiren bir üslubunun olduğunu da ispatlar niteliktedir. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde karmaşık olmayan ve kısa yapıli cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Cümlelerin yüklemli sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bununla beraber her iki cümlede geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir. Haber cümlelerinin geçmiş zaman kipiyle

çekimlendiği ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin “cenah” sözcüğü hariç anlamları dışında kullanılmadığı gözlemlenmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “sol cenah, örtü yasakçıları” gibi ifadelerle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde başörtülü kadın fotoğraflarıyla karşılaşılmaktadır. Bu durum örtü yasakçıları tanımlaması üzerinden habere zıtlık katacak şekilde okunmasına neden olmaktadır.

Haber Analizi-3

Görsel 6: “Milletin Adamlarına Hep Aynı İftira” Başlıklı Haber Görseli

TÜRKİYE DÜŞMANLARI VE YERLİ UŞAKLARI 'ALTIN' VE 'PARA' ÜZERİNDEN ALGI OLUŞTURUYOR

Milletin adamlarına HEP AYNI İFTİRA

Emperyalist ülkeler ve yerli işbirlikçileri, Türkiye’de millet ve milli menfaatler için çalışan liderleri her seferinde aynı senaryo ile bertaraf etmeye çalışıyor. Dün Sultan Vahdeddin’i, Adnan Menderes’i, Necmettin Erbakan’ı benzer iddialarla zan altında bırakıp yargılayanlar, bugün de Cumhurbaşkanı Erdoğan’a yönelik “128 milyar dolar nerede?” iftisiyle operasyon çekiyor.

SULTAN VAHDEDDİN

● Son padişah Sultan Vahdeddin’e “gemi dolusu altınla İngiltere’ye kaçtı” iftirası atıldı. Oysa sürüldüğü Malatya 1926’da yokluk içinde vefat eden Vahdeddin’in naaşı, borçlarından dolayı tabutuna hacı konulduğu için güllerle toprağa verilemedi.

ADNAN MENDERES

● 1960’ta darbeyle alaşağı edilen Adnan Menderes ve arkadaşları için “12 uçak dolusu altın, mücevherat ve para kaçmakta iken yakaalandılar” yalanı atıldı. Bu iftira, bildiri olarak basılıp halka dağıtılarak, Menderes’in idamının kılık hazırlandı.

NECMETTİN ERBAKAN

● Cuntaçılar, 28 Şubat darbesiyle yıktıkları Milli Görüş lideri merhum Necmettin Erbakan’a “trilyonları iç etti” iftirası attı. Meryem’in desteğiyle başlatılan düzmece yargılama sonucu Erbakan, “Kayıp Trilyon” davasından mahkum edildi.

RECEP TAYYIP ERDOĞAN

● Yakın tarihimize kara bir leke olarak geçen senaryoların bir benzeri şimdi de “milletin adamı” Erdoğan için sahneleniyor. FE-TÖ’nün temeli atıldığı ve zillet iftisinin diline doladığı “128 milyar dolar bulur oldu” iftirası ile Erdoğan hedef alınıyor. • HATTE

Yeni Akit Gazetesi, “Milletin Adamlarına Hep Aynı İftira” (16 Nisan 2021), 1.

16 Nisan 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “Milletin Adamlarına Hep Aynı İftira” başlıklı haberin üst başlığında ifade edilen “Türkiye düşmanları ve yerli uşakları ‘Altın’ ve ‘Para’ üzerinden algı oluşturuyor” cümlesiyle ana başlığın desteklendiği görülmektedir. Üst başlıkta yer alan “Türkiye düşmanları ve yerli uşakları” ifadesiyle de “Toplumsal Damgalama” belirginleşmektedir. Haber girişine odaklanıldığında “Emperyalist ülkeler ve yerli işbirlikçileri, Türkiye’de millet ve milli menfaatler için çalışan liderleri her seferinde aynı senaryo ile bertaraf etmeye

alışıyor. D n Sultan Vahdeddin'i, Adnan Menderes'i, Necmettin Erbakan'ı benzer iddialarla zan altında bırakıp yargılayanlar bugün de Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik "128 milyar dolar nerede?" iftirasıyla operasyon çekiyor" cümlesiyle haberdeki ideolojik tutumunu ortaya koymaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek bir kaynaktan bilgi aktarımında bulunulmuştur. Bununla beraber ardalın ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında giriş paragrafindan sonra Sultan Vahdetin, Adnan Menderes, Necmettin Erbakan ve Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafları ve kendileri hakkında yapılan haberlere yer verildiği dikkat çekmektedir. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle "Türkiye düşmanları ve yerli uşakları" ifadeleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin ötekileştiren bir tavır sergilediği açıkça anlaşılmaktadır. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde karmaşık olmayan ve kısa yapılı cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görünmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Ayrıca giriş cümlesi hariç haber cümleleri geçmiş zaman kipiyle ekimlenmektedir. Tüm bunlarla beraber haberde

oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Türkiye düşmanları ve yerli uşakları” ifadesiyle desteklendiği görülmektedir. Bu durum kişiler veya diğer gruplar üzerinden “Türkiye düşmanları ve yerli uşakları” ifadelerinin okunmasına ve şahıslara yönelik damganın gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca haber retoriğinde Osmanlı Padişahı Sultan Vahdeddin ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde siyasi olarak isimleri geçen Adnan Menderes, Necmettin Erbakan ve Recep Tayyip Erdoğan’ın şahıs fotoğraflarıyla karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-4

Görsel 7: “Gelecek’te İçki Rezaleti” Başlıklı Haber Görseli

Gelecek Partisi İzmir İl Başkanı Hakan Yazar ve mali işler sorumlusu Ali Sungur, Ramazan'da hem de Cuma günü içki yudumlarken görüntüledi.

‘Gelecek’te içki rezaleti

AK Parti ile yollarını çürümüşlük iddiasıyla ayırdığını söyleyen Ahmet Davutoğlu’nun kurduğu Gelecek Partisi’nde ‘Ramazan günü içki rezaleti’ yaşandı.

● Gelecek Partisi İzmir İl Başkanı Hakan Yazar’ın geçtiğimiz Cuma günü Karaburun sahiline giderek, aralarında partinin İdari ve Mali İşler Başkanı Ali Sungur’un da bulunduğu bir grup arkadaşıyla içki içtiği ortaya çıktı. Ocak ayında göreve gelen Yazar’ın sosyal medya hesaplarından ise bol bol cuma ve kandil tebrik mesajı yayımlaması, Davutoğlu’nun partisindeki ikiye bölünmüşlüğü ve çürümüşlüğü bir kez daha gözler önüne serdi. • HABERİ 10’DA

Yeni Akit Gazetesi, “Gelecek’te İçki Rezaleti” (2 Mayıs 2021), 1.

2 Mayıs 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “Gelecek’te İçki Rezaleti” başlığında “Yapısal, Toplumsal ve Birincil Damgalama” ifadeleri kullanılmaktadır. Bu durum başlığın üstünde ifade edilen “Davutoğlu’nun adamları Ramazan dinlemiyor” ifadesiyle de desteklenmektedir. Haberin spotuna odaklanıldığında

“Gelecek Partisi İzmir İl Başkanı Hakan Yazar ve Mali İşler Sorumlusu Ali Sungur, Ramazan’da hem de Cuma günü içki yudumlarken görüntülendi” cümlesiyle karşılaşılmaktadır. Buradaki “yudumlarken” ifadesi inşa edilmek istenen olumsuzlama mantığını okuyucuda inşa etmektedir. Dolayısıyla kişiler ve parti üzerinden toplumun veya okuyucuların dini duyguları kullanılarak damgayla beraber bir nefret söylemi oluşturulmaktadır. Bununla beraber spotta kullanılan ifadelerin kimi harfinin küçük yazıldığı dikkat çekmektedir. Haber girişine odaklanıldığında “AK Parti ile yollarını çürümüşlük iddiasıyla ayırdığını söyleyen Ahmet Davutoğlu’nun kurduğu Gelecek Partisi’nde ‘Ramazan günü içki rezaleti’ yaşandı” cümlesiyle haberdeki ideolojik ve nefret dili kendisini ortaya koymaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin Gelecek Partisini ve kişileri hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek bir kaynaktan bilgi aktarımında bulunulmuştur. Bununla beraber ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle “Cuma ve Ramazan Ayı’nda içki tüketmek” üzerinden kurgulanmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin ötekileştiren damgalayan bir tavır sergilediği de açıkça anlaşılmaktadır. Bu haberde aktör olarak “Gelecek Partisi” konumlandırılmaktadır. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapıları cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “Ramazan günü içki içen”

olarak nitelendirilen Gelecek Partisi için damgalanmanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Cümlelerin yüklemeleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bununla beraber her iki cümlede geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “İçki içtiler” gibi ifadeyle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde şahıs fotoğraflarıyla karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-5

Görsel 8: “Vicdan Sahiplerinden ‘Katil İsrail’ Sloganları”

Başlıklı Haber Görseli

Vicdan sahiplerinden ‘Katil İsrail’ sloganları

Batılı siyasetçiler terörist İsrail’in yanında yer alıp, mazlum Filistinlileri suçlarken sağduyu ve vicdan sahibi halk, Siyonist katliamları protesto ediyor. Birçok Müslüman ülkesindeki protestoların benzerleri ABD’nin New York, Avustralya’nın Sidney ve Almanya’nın Berlin ile Köln şehirlerinde yaşandı.

İsrail’in Filistin’deki işgalini, Müslüman ailelerin zorla evlerinden tahliyesini, Gazze’ye yönelik hava saldırılarını ve sivil katliamları protesto eden göstericiler, “Özgür Filistin”, “Katil İsrail” ve “İsrail dışarı” sloganları attı. Yüzlerce ABD’li vergilerinin Filistin’e yarıdım için kullanılması istedi. • 16’DA

Yeni Akit Gazetesi, “Vicdan Sahiplerinden ‘Katil İsrail’ Sloganları” (16 Mayıs 2021), 1.

16 Mayıs 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “Vicdan Sahiplerinden ‘Katil İsrail’ Sloganları” başlığında “Etnolojik, ve Toplumsal Damgalama” ifadelerine rastlanılmaktadır. Haberde spota rastlanılmazken giriş cümlesine odaklanıldığında “Batılı siyasetçiler terörist İsrail’in yanında yer alıp, mazlum Filistinlileri suçlarken sağduyu ve vicdan sahibi halk, Siyonist katliamları protesto ediyor...” diye devam eden cümlelerden oluşmaktadır. Bu cümleye odaklanıldığında “Batılı Siyasetçiler”, “Terörist İsrail”,

“Mazlum Filistinliler” ve “Siyonist Katliamları” gibi damga kelimeleriyle karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla bir ırk üzerinden tamamen bir olumsuzlaşma ortaya konulurken diğer bir ırk üzerinden ise tamamen bir olumluma çabası gözükmemektedir. Bunun yanı sıra kalın ve belirgin yazılan “Katil İsrail” ve “İsrail Dışarı” kelimeleri ise okuyucular üzerinde yine gazetenin ideolojik yapısını inşa etme türlerinden biri olarak sayılabilir. Tüm bunların yanında haberde İsraililere karşıda bir nefret söylemi belirginleşmektedir. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin İsrail’i ve halkını hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek bir kaynaktan bilgi aktarımında bulunulmuştur. Bununla beraber ardaan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişı veya geri planı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle “Siyonist Katliamları, Katil İsrail, Özgür Filistin” gibi ifadelerle kurgulanmıştır. Bu haberde aktör olarak İsrail Devleti konumlandırılmaktadır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapılı cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “katil İsrail” olarak nitelendirilen İsrail Devleti için damgalanmanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca haberde cümlelerin yüklemleri sonda yer almaktadır. Bundan dolayı haber yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahiptir. Haber, geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiş ve haberde tercih edilen “Katil İsrail” gibi kelimelerin metaforik olmayan bir anlatısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca

muhabirin cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu haberde birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Katil İsrail, Özgür Filistin” gibi ifadelerle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde İsrail hakkında toplumsal hareket görüntüleriyle karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-6

Görsel 9: “Röntgenci Canan’a Zorla Getirme Kararı” Başlıklı Haber Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “Röntgenci Canan’a Zorla Getirme Kararı” (22 Mayıs 2021),

22 Mayıs 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “Röntgenci Canan’a Zorla Getirme Kararı” başlığında “Yapısal ve Kurumsal Damgalama” ifadeleri kullanılmaktadır. Buradaki damga ifadesini “Röntgenci Canan” içerisinde görmek ve anlamak mümkündür. Haberde herhangi bir spot cümlesi yoktur. Bunun yanı sıra haberdeki giriş cümlesine odaklanıldığında “Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun’un evinin fotoğraflarının çekilmesi ve gözetlenmesi için talimat veren CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu’nun yargılanmasına başlandı. Davate rağmen duruşmaya katılmayan Kaftancıoğlu’nun bir sonraki duruşmaya zorla getirilmesine karar verildi” başlıktaki ‘zorla getirilme kararına’ yönelik ifadelerin örtüştüğü gözükmektedir. Haberde ‘röntgenci’ ifadesiyle yine bir ideolojik ve nefret dili kendisini ortaya koymaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin Cumhuriyet Halk Partisini ve Canan Kaftancıoğlu’nu hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek bir kaynaktan bilgi aktarımında bulunulmuştur. Bununla beraber ardaan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi ve geri planı hakkında da bilgilendirmelerde bulunulmuştur. Ana olayın sunumu ise Canan Kaftancıoğlu’na yönelik oluşan gelişmeler hakkında haberde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin sadece başlıktaki kullanmış olduğu ‘Röntgenci’ ifadesiyle damgalayan ve nefret söylemi oluşturacak bir tavır sergilediği bunun dışında haber metninde bir yoruma yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu haberde aktör olarak Canan

Kaftancıoğlu konumlandırılmıştır. Haber metni iki cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin yüklemeleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bununla beraber her iki cümlede geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir. Haberde anlaşılır ve basit kelime ve cümlelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin ‘Röntgenci’ hariç, anlamları dışında kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu haberdeki tek metafor, ‘Röntgenci’ kavramıdır. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu ve cümlelerin birbirlerini tamamladığı açıkça anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınır Canan Kaftancıoğlu’nun Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun’un evinin fotoğrafının çekilmesi ve Kaftancıoğlu’nun yargı süreci üzerinden ilerlemektedir. Ayrıca haber retoriğinde Canan Kaftancıoğlu’nun fotoğrafıyla karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-7

Görsel 10: “İş Bilmez Ekrem, İstanbul’u Uçuruma Sürüklüyor. Karada Salgını Denizde Salyayı Yayıyor” Başlıklı Haber Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “İş Bilmez Ekrem, İstanbul’u Uçuruma Sürüklüyor. Karada Salgını Denizde Salyayı Yayıyor” (3 Haziran 2021), 1.

03 Haziran 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “İş Bilmez Ekrem, İstanbul’u Uçuruma Sürüklüyor. Karada Salgını Denizde Salyayı Yayıyor” başlığında “Yapısal ve Kurumsal Damgalama” ifadeleri kullanılmaktadır. Haberin spotuna odaklanıldığında “Temel atmama törenleri düzenleyen ve Silahtarğa İleri Biyolojik Arıtma Tesisleri gibi vizyoner projeleri iptal eden İmamoğlu, deniz salyası tabakalarının İstanbul ve tüm Marmara’ya yayılmasına sebep oldu” cümlesiyle karşılaşılmaktadır. Bu durum kişiler ve parti üzerinden toplumun veya okuyucuların algısal olarak ismi geçen

kişilere yönelik nefret söyleminin oluşmasına olanak vermektedir. Tüm bunların yanında haberde yer verilen başlık ve spot anlamsal olarak birbirini tamamlamaktadır. Haber girişine odaklanıldığında “Pandemi döneminde, iş bilmezliği ve vurdumduymazlığı ile toplu ulaşımı toplu bulaşıma çeviren CHP’li İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu, şimdi de uluslararası sözleşmeleri ve Belediyeler Kanunu’nu hiçe sayarak müsilağ salgınının Marmara Denizi’nde yayılmasına çanak tutuyor” cümlesiyle haberde İmamoğlu hakkında ideolojik bir algı ortaya konulmaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ve partisi olan CHP’yi hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek bir kaynaktan bilgi aktarımında bulunulmuştur. Bununla beraber ardalın ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle “Ekrem İmamoğlu’nun iş bilmezliği ve vurdumduymazlığı” üzerinden ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin damgalayan sözcükleri kullandığı ve bir taraf olarak haberini yazdığı da açıkça anlaşılmaktadır. Bu haberde aktör olarak Ekrem İmamoğlu konumlandırılmıştır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapıları cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “iş bilmez Ekrem” olarak nitelendirilen Ekrem İmamoğlu için damgalamanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca haberde cümlelerin

yüklemleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Cümlelerin yüklemleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Haber, geçmiş zaman kipiyle çekimlenmektedir. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görülmektedir. Cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak ortaya çıkan müsilaş olayının “İş bilmez ve vurdumduymaz Ekrem” gibi ifadelerle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğine odaklanıldığında ise müsilaş denizinin üzerinde İmamoğlu’nun fotoğrafıyla karşılaşılmaktadır. Bu durum yine okuyucuda bu olayın yaşanmasında tek sorumlu olarak Ekrem İmamoğlu’nun yürütmüş olduğu kötü politikalar şeklinde yorumlanmasına sebep olacaktır.

Haber Analizi-8

Görsel 11: “Azgın Azınlığın Asıl Kini Ayasofya Camii’ne” Başlıklı Haber

Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “Azgın Azınlığın Asıl Kini Ayasofya Camii’ne” (4 Haziran 2021), 1.

04 Haziran 2021 tarihinde *Yeni Akit Gazetesi*nde “Azgın Azınlığın Asıl Kini Ayasofya Camii’ne” başlığında “Toplumsal Damgalama” ifadeleri kullanılmaktadır. Farklı bir açıdan başlığın üstünde ifade edilen “Önce Erbaş ve Boynukalın’a şimdi de Demirkan’a linç girişimi” ifadesiyle de başlığın desteklendiği görülmektedir. Haberdeki spota odaklanıldığında spotun sarı zemin içerisinde kalın puntoda “Ayasofya’daki hafızlık icazet töreninde Bakara Suresi’nin 144’üncü ayetinin mealini okuyan Demirkan Hoca, azgın azınlığın linçine maruz kaldı” şeklinde yazıldığı

görülmektedir. haberin girişine odaklanıldığında ““Zulüm 1453’te başladı” diyen kirli zihniyetin temsilcilerinin Ayasofya hazımsızlığı sürüyor. 86 yıllık pranganın kırılmasının ardından önce Erbaş’ın, sonra Boynukalın’ın şimdi de Demirkan Hocanın hedefe konulmasının tesadüf olmadığı belirten STK’lar “Malum kesimin asıl hedefi din adamları değil, Ayasofya Camii” dedi” cümlesiyle haberde örtük olarak Ayasofya’nın cami olmasına yönelik tepki koyalara yönelik bir nefret dili inşa edildiği görülmektedir. Dolayısıyla haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin Ayasofya Camisi’nin cami oluşuna karşıt olan kişileri hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun tarafları olarak “STK’lar” başta olmak üzere Avukat Kerami Özdemir ve Din-Bir-Sen Genel Başkanı Yusuf Özdemir’e söz hakkı verilmektedir. Bunun yanında bu kişiler haber kaynağı olarak kullanılmıştır. Bununla beraber ardaan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında ise sadece yine Ayasofya Camisi’nin cami olmasına yönelik tepkide bulunanların geçmişte de farklı kişilere yönelik tepki gösterdikleri hakkında bilgi verilmektedir. Haberde ana olayın sunumu ise “Azgın Azınlık” şeklindeki damgalayan ve ötekileştiren bir ifade üzerinden kurgulanmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında ise muhabirin taraflı bir tavır sergilediği de açıkça anlaşılmaktadır. Bu haberde aktör olarak Ayasofya Camisi’nin cami olmasına yönelik tepkide bulunanların konumlandırıldığı anlaşılmaktadır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapıli cümlelerin tercih edildiği

gözenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “azgın azınlık” olarak nitelendirilen Ayasofya Camisi’nin cami olmasına yönelik tepkide bulunanlar için damgalamanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca haberde cümlelerin yüklemeleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Haber cümleleri geçmiş zaman kipiyle çekimlenmektedir. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görülmektedir. Cümlelerin yüklemeleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Azgın Azınlık” gibi ifadeyle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde şahıs fotoğraflarıyla karşılaşılmaktadır.

siyasi tarihine geçecek nitelikteki skandallarla çalkalanan CHP yönetimi hedef saptırarak skandalların üstünü örtmeye çalışıyor. CHP'nin tepe yönetiminden, teşkilatlarına, belediyelerinden gençlik kollarına kadar her alanda çürümenin önü alınamıyor. Rüşvet, yolsuzluk, taciz, tecavüz ve görevi kötüye kullanma skandalları her gün birbiri ardına patlıyor” cümlesiyle karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla burada ifade edilen kelimeler partiye yönelik bir anlam yükleme ve damgalamayı beraberinde getirmektedir. Haber girişinde ise “Yolsuzluk, rüşvet, tecavüz, HDP'ye bakanlık teklifi, korsan anayasa çalışması, terör destekçisi akademisyenler için fon skandalı ve daha birçok rezaletle gündemden düşmeyen CHP, bütün gayri ahlaki durumların üzerini örtmek gayretiyle toplumsal kutuplaşmayı körükleyen bir politika izliyor. ‘Ajans’ aklıyla tiyatro üzerine tiyatro sergileyen CHP’de, kuruluş dönemindeki ‘6 ok’un’ yerinde yeller esiyor. İşte CHP’nin yeni 6 oku’nun “Z raporu”” şeklindeki ifadelerle yine spot ve başlığın üstündeki damgalamalara ve nefret söylemine rastlanılırken CHP’nin ilk kurulduğu misyon ve vizyonunun bugünün dünyasında yer almadığı vurgulanmaktadır. Haberin şematik yapısında haber dilinin Cumhuriyet Halk Partisini ve kişilerini hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek bir kaynaktan bilgi aktarımında bulunulmuştur. Bununla beraber ardalın ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında da bilgilendirmelerde bulunulmaktadır. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle “CHP’ye yönelik rüşvet, yolsuzluk, taciz, tecavüz ve görevi kötüye kullanma” gibi olgular üzerinden

kurgulanmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin nefret söylemiyle damgalayan bir tavır sergilediği de açıkça anlaşılmaktadır. Bu haberde aktör olarak CHP konumlandırılmaktadır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapı cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “yolsuzluk yapan, rüşvet veren” olarak nitelendirilen CHP için damgalamanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Haber geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiş ve haberde cümlelerin yüklemeleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak CHP’ye yönelik “Yolsuzluk, Rüşvet ve Tecavüz” gibi kelimelerle damgalayıcı ifadelerle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş’ın yan yana olduğu bir fotoğrafta kırmızı zemin üzerinde “Bugünkü CHP, yolsuzluk, rüşvet ve tecavüzlerle anılıyor” şeklinde bir cümleyle karşılaşılmaktadır. Bu

durum fotoğrafta görüntülenen ve ismi geçenlere yönelik bir algı ve damgayı beraberinde getirmektedir.

Haber Analizi-10

Görsel 13: “Erbakan Dualarla Anılıyor Seni Kimse Hatırlamayacak” Başlıklı

Haber Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “Erbakan Dualarla Anılıyor Seni Kimse Hatırlamayacak” (3 Temmuz 2021), 1.

03 Temmuz 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “Erbakan Dualarla Anılıyor Seni Kimse Hatırlamayacak” başlıklı haberin üst başlığına odaklanıldığında “Millî Görüş Camiasından, İP’in Küstah Vekili Türkkan’a Tepki” cümlesiyle karşılaşılmaktadır. Bu cümlede İYİ Parti ve İYİ Parti Milletvekili Lütfü Türkkan’a yönelik “Yapısal, Kurumsal ve Bireysel Damgalama” gerçekleştirilmektedir. Haberde

ki spot fotoğrafların altından ve dikkat çekmeyecek bir şekilde verilmiş olup tasarım mantığı içerisinde de değerlendirilebilecek bir mesele değildir. Fakat spota odaklanıldığında “Bugünkü iktidar tarafından gerçekleştirilen birçok proje ve eserin fikir babası olan Milli Görüş’ün merhum lideri Necmettin Erbakan Hoca için küstahça sözler sarf eden İP’li Türkkkan, büyük tepki çekti” cümlesiyle karşılaşılmaktadır. Bu cümlede de yine aynı şekilde küstah ifadesiyle “Yapısal, Kurumsal ve Bireysel Damgalamanın” gerçekleştirildiği gözükmektedir. Haber girişine odaklanıldığında “Asrın çılgın projesi, Kanal İstanbul’un İlk temelini atan Başkan Erdoğan’ı eleştirmek isterken merhum Erbakan için, “Erbakan’da çok temel atardı. İş bir ara o kadar ilerledi ki, boş tarlaya temeller atıldılar” şeklinde haddi aşan ifadeler kullanan İP’li Lütfü Türkkkan’a ittifak ortağı SP’den tepki geldi” cümlesiyle haberdeki ideolojik ve taraflı bir dili görmekte ayrıca mümkündür. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin İYİ Partiyi ve İYİ Parti Milletvekili Lütfü Türkkkan’ı hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek kaynak olarak Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Mahmut Arıkan ve Yeniden Refah Partisi Genel Başkan Yardımcısı Avukat Bayram Sakartepe kaynak olarak gösterilmektedir. Bununla beraber ardalın ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle İYİ Parti ve İYİ Parti Milletvekili Lütfü Türkkkan’a yönelik “Küstah” damgası üzerinden ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında

muhabirin ideolojik ve taraflı bir şekilde haber metnini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Haberde aktör olarak İYİ Parti Milletvekili Lütfü Türkkan konumlandırılmaktadır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapıları cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “küstah” olarak nitelendirilen İYİ Parti Milletvekili Lütfü Türkkan için damgalamanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca haberde cümlelerin yüklemeleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görülmektedir. Geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiş olan haberde, cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metnin tamamlandığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Küstah” sözcüğüyle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde şahıs fotoğraflarıyla karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-11

Görsel 14:“CHP’de Tecavüzden Sonra Şimdi de Şiddet Furyası” Başlıklı Haber Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “CHP’de Tecavüzden Sonra Şimdi de Şiddet Furyası” (10 Temmuz 2021), 1.

10 Temmuz 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “CHP’de Tecavüzden Sonra Şimdi de Şiddet Furyası” başlığında “Yapısal Damgalama” ifadeleri kullanılmaktadır. Bu durum haberin spotunda ortaya konulan “CHP’liler Ülfet Dikici’yi döverek hastanelik etti. Yaşanan taciz, tecavüz ve şiddet vakaları, “Aman CHP’liler kadınlardan uzak dursun” dedirtti” cümlesiyle desteklenmektedir. Bu iki cümlede de CHP’ye yönelik ifade edilen taciz, tecavüz ve şiddet olguları damgalama açısından görünürlük kazanmaktadır. Dolayısıyla parti üzerinden toplumun veya okuyucuların duyguları

kullanılarak damgayla beraber bir nefret söylemi oluşturulmaktadır. Haber girişine odaklanıldığında “Her fırsatta kadın haklarından dem vuran ve Haçlı artığı İstanbul Sözleşmesi’ni savunan CHP zihniyeti kadınlara yönelik saldırılarına devam ediyor” cümlesi ise muhabirin yine CHP’ye yönelik olumsuz anlam yükleme çabasını göstermektedir. Bu açıdan haberdeki ideolojik ve CHP’ye yönelik nefret dili ortaya çıkmaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin Cumhuriyet Halk Partisini ve kişilerini hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup tek bir kaynaktan yani sadece muhabirden bilgi aktarımında bulunulmuştur. Bununla beraber ardaan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle CHP’ye yönelik “taciz, tecavüz ve şiddet vakaları” üzerinden kurgulanmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin ötekileştiren, damgalayan ve nefret dilini yaygınlaştıran bir üslup sergilediği de açıkça anlaşılmaktadır. Bu haberde aktör olarak CHP konumlandırılmaktadır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapıları cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “taciz, tecavüz ve şiddet vakalarıyla” nitelendirilen CHP için damgalanmanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca haberde cümlelerin yüklemli sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları

dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın “taciz, tecavüz, şiddet vakaları ve şiddet furyası” gibi ifadelerle desteklendiği görülmektedir. Bu açıdan bu kelimelerle inşa edilmek istenen temel olumsuzlama mantığı okuyucu açısından nefret söylemine neden olacaktır. Ayrıca haber retoriğinde darp edilmiş bir kadın fotoğrafıyla karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-12

Görsel 15: “Yolsuzluk Canan’ın Ailesine Sıçradı” Başlıklı Haber Görseli

13 Temmuz 2021 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “Yolsuzluk Canan’ın Ailesine Sıçradı” başlığında “Birincil ve İkincil Damgalama” ifadeleri kullanılmaktadır. Başlığın üstünde ifade edilen “Kardeşi Gözaltına Alındı” ifadesiyle de haber başlığı birbirini desteklenmektedir. Haberde herhangi bir spota rastlanılmazken haber girişine odaklanıldığında “2010 yılında çalıştığı firmada piliç satışından elde edilen parayı üzerine geçirdiği için hakkında dava açılan CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu’nun kardeşi C.Ş. Fethiye’de bir otelde gözaltına alındı” cümlesiyle karşılaşılmaktadır. Bu cümleye odaklanıldığında haberdeki ideolojik tutum kendisini ortaya koymaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin Canan Kaftancıoğlu ve kardeşini hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülse de temelde CHP’ye yönelik bir algı söz konusu olabilmektedir. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmemiş olup haberde tek bir bilgi kaynağı olarak muhabirin kendisi rol oynamaktadır. Bununla beraber ardaalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişî veya geri planı hakkında sadece Kaftancıoğlu’nun önceki zamanlarda çalışmış olduğu firmada piliç satışlarından elde edilen satış miktarını kendi üzerine geçirdiği hakkında bir cümle yer alsa da bu konuyla ilgili olarak da herhangi bir belge veya kaynak gösterilmektedir. Haberde ana olayın sunumu ise özellikle Kaftancıoğlu, kardeşi ve CHP’ye yönelik “Yolsuzluk” iddiaları üzerinden kurgulanmıştır. Bunun yanında muhabirin kullanmış olduğu dil ve üslubun taraflı oluşu haberdeki yoruma karşılık gelmektedir. Haberde aktör olarak Canan Kaftancıoğlu’nun ailesi

konumlandırılmaktadır. Haber metninin sentaktik yapısına bakıldığında, haber cümlelerinde karmaşık olmayan, kısa ve etken yapıları cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu noktada, haberin etken yapıda verilmesi “yolsuzlukla” nitelendirilen Canan Kaftancıoğlu’nun ailesi için damgalamanın meşrulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca haberde cümlelerin yüklemeleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görünmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Yolsuzluk” ifadesiyle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde ise Canan Kaftancıoğlu’nun fotoğrafıyla karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-13

Görsel 16: “HDP’ye Şirin Görünmek İçin Ülkücülerin ‘İP’ini Çektiler!”

Başlıklı Haber Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “HDP’ye Şirin Görünmek İçin Ülkücülerin ‘İP’ini Çektiler!” (1 Nisan 2022), 1.

1 Nisan 2022 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “HDP’ye Şirin Görünmek İçin Ülkücülerin ‘İP’ini Çektiler!” başlıklı haberin alt başlıklarında yer alan “Hır çıkaracak isimler tasfiye ediliyor” ve “LGBT ve HDP oylarının peşine düştüler” şeklindeki ifadelerde “Birincil ve Toplumsal Damgalama” görülmektedir. Bu bağlamda haber girişine odaklanıldığında “...Demirtaş’a özgürlük isteyen LGBT’ci Bahadır Erdem’i A takımına yükseltti...” cümlesiyle ismi geçen şahsa yönelik nefret söylemi ve damgalama ifadelerine rastlanılmaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmediği ve olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında da yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu özellikle LGBT’ci gibi ifadelerle nefret çağrışımı ve damgayla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin ötekileştiren sözcüklerine rastlanılmaktadır. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde karmaşık ve uzun yapılı cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Ayrıca haberde tercih edilen bazı kelimelerin anlamları dışında kullanıldığı ve bu nedenle kimi metaforlara yer verildiği belirlenmiştir. Cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve bu açıdan muhabirin ilk cümlede kullandığı “Masa altındaki ittifak ortağı HDP ile birlikteliğini pekiştirmek isteyen İP Genel Başkanı Meral Akşener, PKK yandaşlarıyla dirsek temasına itiraz eden Yavuz Ağralıoğlu ve Koray Aydın gibi isimleri kızığa alırken Demirtaş’a özgürlük isteyen LGBT’ci Bahadır Erdem’i A takımına yükseltti” ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “LGBT’ci” ifadesiyle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde şahıs fotoğraflarıyla karşılaşılmaktadır.

Haber Analizi-14

Görsel 16: “Rus Paralı Katiller Mariupol’de” Başlıklı Haber Görseli

Yeni Akit Gazetesi, “Rus Paralı Katiller Mariupol’de” (1 Nisan 2022), 1.

1 Nisan 2022 tarihinde *Yeni Akit Gazetesi*nde yayımlanan “Rus Paralı Katiller Mariupol’de” başlıklı haberde “Etnolojik ve Toplumsal Damgalama” görülmektedir. Farklı bir ifadeyle haber girişine odaklanıldığında “Ruslar, Ukrayna’nın güneyindeki Mariupol kentini almak için güç takviyesi yapmayı sürdürüyor. Moskova, bölgeye 1000 Wagner paralı asker ile Osetya ve Abhazya’dan 2 bin Rus milis gönderdi” cümlesiyle başlığın desteklendiği görülmektedir. Rus milletine karşı nefret söylemi ve damgalama ifadesine ise “Rus paralı katiller” şeklindeki yazıdan ulaşılabilmektedir. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Haberin kaynağına odaklanıldığında bir röportaj veya söyleşinin olduğunu görmekte mümkün değildir. Bunun yanında haberde konunun taraflarına da yer verilmediği ve olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından

haberlin geçmişi veya geri planı hakkında da yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu özellikle başlıkta yer alan Rus paralı katiller gibi ifadelerle nefret ağrışını ve etnolojik ve toplumsal damgayla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin yanlı bir şekilde metni ortaya koyduğuna rastlanılmaktadır. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde karmaşık olmayan ve kısa yapılı cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Cümlelerin yüklemleri sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği görünmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve birçok ifadeyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Haberde tercih edilen kelimelerin doğrudan bir milleti hedef göstererek damgaladığı belirginleşmektedir. Tüm bunların yanında haberde kullanılan fotoğrafın ve metin içeriğinin uyumlu olduğu görülmektedir.

2 Nisan 2022 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde yayımlanan “CHP Demek Rüşvet ve Yolsuzluk Demek” başlıklı haberde “Yapısal Damgalama” görülmektedir. Bu bağlamda haber girişine odaklanıldığında “CHP’li belediyeler, rüşvet, yolsuzluk, taciz ve tecavüz rezaletleri ile çalkalanıyor...” cümlesiyle ismi geçen partiye yönelik nefret söylemi ve damgalama ifadelerine rastlanılmaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmediği ve olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmiş veya geri planı hakkında da yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu özellikle CHP’ye

yönelik Rüşvet, Yolsuzluk, Taciz ve Tecavüz gibi kelimelerle nefret çağrışımı ve damgayla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin yanlı ve ötekileştiren sözcüklerine rastlanılmaktadır. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde kısa ve basit yapıli cümlelerin tercih edildiğı gözlenmiştir. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediğı belirginleşmektedir. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Rüşvet, Yolsuzluk, Taciz ve Tecavüz” gibi kelimelerin CHP’ye yönelik olduğı görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde CHP’ ile ilgili fotoğraflarla karşılaşmaktadır.

Haber Analizi-16

Görsel 18: “Ekrem ‘Zam’oğlu” Başlıklı Haber Görseli

8 Nisan 2022 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde yayımlanan “Ekrem ‘Zam’oğlu!” başlıklı haberde “Örgütsel Damgalama” görülmektedir. Farklı bir ifadeyle haber başlığında yer alan ‘Zam’oğlu ifadesi haberde ismi geçen kişinin sürekli olarak zam yaptığı görüntüsünü çizmektedir. Bu bağlamda haberin spotuna odaklanıldığında “...diyen İmamoğlu, İstanbulluyu zam manyağı yaptı” cümlesiyle ismi geçen şahsa ve onun partisine yönelik nefret söylemi ve damgalama ifadelerine rastlanılmaktadır. Farklı bir açıdan “İstanbullu” ve “zam manyağı” kelimeleriyle de haber içerisinde İstanbullu olan veya İstanbul’da yaşayanlara yönelik bir damga söz konusu olmaktadır. Ayrıca haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmediği ve olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu’na ait geçmiş zamanda kullandığı “İstanbul nimet nimet! İsrafın önüne geçilirse İstanbul’da ulaşım da suya da zam yapmayız” cümlelerine rastlanılmaktadır. Bunun dışında ardalan ve bağlam açısından yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu Ekrem İmamoğlu’na yönelik Zam yapan kişi algısıyla oluşturulmaktadır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında muhabirin yanlı olduğu görülmektedir. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde kısa ve basit yapıli cümlelerin tercih edildiğı gözlenmiştir. Ayrıca haberde Ekrem İmamoğlu’na yönelik imam kelimesi yerine “Zam”oğlu kelimesi tercih edilirken

kullanılan “Zam” sözcüğüyle kişiye yönelik bir metafor oluşturulmaya çalışılmıştır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Zam” kelimesiyle Ekrem İmamoğlu’na yönelik olduğu görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde Ekrem İmamoğlu’nun fotoğrafı ve seçim sloganı olan “Her şey çok güzel olacak!” cümlesinin “Her şey çok güzel oluyor!” şeklinde değiştirildiği ve bu durumun haberde bahsi geçen zamlarla bir ima etme yöntemi olduğu anlaşılmaktadır.

Haber Analizi-17

Görsel 19: “İBB Moratoryumun Eşiğinde” Başlıklı Haber Görseli

KAYNAKLARI, YANDAŞA PEŞKEŞE HARCAYAN BECERİKSİZ İMAMOĞLU, MEGAKENTİ BORÇ BATAĞINA SÜRÜKLEDİ

İBB moratoryumun eşiğinde

KAYNAK YANDAŞA, ALACAKLARI KAPIM

- Son üç ay içerisinde tam 150 adet kamyon-kamyoncu peşkesine İBB’nin 8 milyon 800 bin liralık kaynağına çalgı çengeli taşıdığından bahsedildiği CHP’li Davut İmamoğlu, İstanbul’u 58 milyar liralık bir borç batağına soktu. Belediye yönetimine ve alacaklılarına ödeme yapamıyor.

YOLCULUĞU FİRMALARI İSTAN BULMADILAR

- Yapımcısı 2017 yılında başlanan Ümraniye Ataköy-Öğütçe metro inşaatı çalmaları, İBB’nin yolcuları firmaların hak ettiği ödemelerini yapmaması sebebiyle durduruldu. 13 km uzunluğundaki projede, yolcuları firmaların bakiyesi KDV alacakları bile 270 milyon liraya ulaştı.

HALA İNŞAATLARA DAĞINILAN 800 MİLYON TL

- İETT’ye hizmet veren 3 bin 421 Otobüs, Otobüsleri sahiplerine yaklaşık 6 aydır ödeme yapmadığı ortaya çıktı. Her bir araçın ortalaması 200 bin TL, ağırlığı binlerce, İmamoğlu’nun otobüs sahiplerine olan toplam borcu 600 milyon TL’ye ulaştı.

YAKIT ALANLARIN CENAZESİ STİDİNGE MİDİ

- Cansız araç olarak İstanbul’ya getirilen 800’ye varan 34 ZC 8073 3 plakalı otobüs, stidinge yerinde yakıt almak için 45 yonunda girdiği akaryakıt istasyonunda, parke karıştırmış ve diğer araçları tahribetmiş. Benzin istasyonunda malın kalite vitesizler kardi aralarında para topluyor. İstanbul’da dönerce çalıyor. » KİTAK

KULİGARARLIĞI BATERMİSTİ

SGK ancak 20 yıl sonra toparlanabilir

- 1991’de SGK Genel Müdürlüğü kurulduğunda İsmet Kemal Kılıçdönmez, 128 bin lira kar

Hizmet etmek bir yana İstanbul’un kaynaklarını çalgı-çengi üzerindeki yandaş sanayicilere peşkesi çekmek, tasarruf vaadisiyle başa geçip, borfın altına yığın CHP’li İmamoğlu, İBB’yi iflasa eşiğine getirdi. Tek bir metro projesini hayata geçiremediği gibi hak ettiği ödemediği projelerin durmasına sebep olan İmamoğlu, İETT’ye hizmet veren 3 bin 421 araçta otobüsüne de 6 aydır ödeme yapamıyor.

İBB’nin peşkesine peşkesine, 13 km uzunluğundaki Ümraniye-Öğütçe-Öğütçe metro inşaatında çalmaları durdurulmuş ve otobüsler bekletildi. İmamoğlu’nun İETT’ye hizmet veren her bir otobüsün bakiyesi 200 bin TL’ye ulaşmış. İBB’nin otobüs sahiplerine olan toplam borcu 600 milyon TL’ye ulaştı.

Yenisini yapmayı bırak, yapıları bile koruyamadılar

İBB’nin önceki döneminde açtığı AKİF’de değerlendirilen garajları yapılar Murat Özer, İstanbul’un eşiğine orta- da. Zaten heptelerken yapı, İstanbul’u yarıtmı yapamı, pro- je yapmak değildi. Bu İstanbul’u bir yarıtmı yapamıyordu, var olanları devam ettirmelerini istiyordu. Ama bu hatırlam bile beceremiyorlar. Her şeyi bildiğiyle iflasa yolculuğa bulup gidiyor durumdaki” dedi.

İBB Üyesi ve Trafik Komisyonu Başkanı **Abdullah Özdemir** ise, “İstanbul’un kaynakları doğru yönetilmeyen İstanbul’da yüzde 25 oranında bir süregelen kıtlıkta, İstanbul’da hem otobüsün istenilen bakiyesinde hem de metro- nun her bir kilometresinde kıtlık yapıyor. Bakiye, onarım- dağıtım yapılmadığı için, yavaş, yavaş katan araçlar da ulaşıma ağır darbe vuruyor” şeklinde konuştu.

Yeni Akit Gazetesi, “İBB Moratoryumun Eşiğinde” (10 Nisan 2022), 1.

10 Nisan 2022 tarihinde Yeni Akit Gazetesinde “İBB Moratoryumun Eşiğinde” başlıklı haberin üst başlığında yer alan “Kaynakları, yandaş peşkeşe harcayan beceriksiz İmamoğlu,

Megakenti borç batağına sürükledi” şeklindeki ifadelerde “Yapısal Damgalama” görülmektedir. Bu bağlamda haber üst başlığında yer alan “...beceriksiz İmamoğlu...” ifadesiyle ismi geçen şahsa yönelik nefret söylemi ve damgalamaya rastlanılmaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmediği ve olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında da yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu’na yönelik Beceriksiz İmamoğlu gibi ifadelerle nefret çağrışımı ve damgayla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında yine muhabirin ötekileştiren sözcüklerine rastlanılmaktadır. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde karmaşık ve uzun yapıları cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Ayrıca haberde tercih edilen kelimelerin anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle herhangi bir metafora yer verilmediği belirginleşmektedir. Cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve bu açıdan muhabirin ilk cümlede kullandığı “Hizmet etmek bir yana İstanbul’un kaynaklarını çalgı-çengi üzerinden yandaş sanatçılara peşkeş çeken, tasarruf vaadi ile başa geçip, israfın alasını yapan CHP’li İmamoğlu, İBB’yi iflasın eşiğine getirdi. Tek bir metro projesini hayata geçiremediği gibi hak edişini ödemediği projelerin durmasına sebep olan İmamoğlu, İETT’ye hizmet veren 3 bini aşkın halk otobüsüne de 6 aydır ödeme

“Mukaddesat düşmanları” söyleminde “Toplumsal Damgalama” görülmektedir. Bu bağlamda haberin spotunda yer alan “Ulaşım, ekmeğe, suya yaptığı astronomik zamlarla İstanbullunun hayatını zehir eden CHP’li Ekrem İmamoğlu, belediyenin kasasını mukaddesat düşmanlarına peşkeş çekmiş” cümlesiyle Ekrem İmamoğlu’na ve haber içerisinde yer alan diğer sanatçı kişiliklere yönelik nefret söylemi ve damgalamaya rastlanılmaktadır. Haberin şematik yapısına odaklanıldığında haber dilinin hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde konunun taraflarına yer verilmediği ve olayın tek bir kaynaktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi açısından haberin geçmişi veya geri planı hakkında da yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Haberde ana olayın sunumu özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu ve diğer sanatçı kişilere yönelik Mukaddesat düşmanları gibi ifadelerle nefret çağrışımı ve damgayla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında haberdeki yoruma bakıldığında yine muhabirin ötekileştiren sözcüklerine rastlanılmaktadır. Haber metninin sentaktik analizi sonrasında, haberin metinleştirilmesinde karmaşık ve uzun yapıları cümlelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Ayrıca haberde tercih edilen astronomik zamlar ifadesinin dışında yer alan diğer kelimelerin anlamlarından farklı olarak kullanılmadığı ve bu nedenle sadece bir tane metafora yer verildiği tespit edilmiştir. Cümleler arasında nedensellik ilişkisinin olduğu ve bu açıdan muhabirin ilk cümlede kullandığı “Son 3 ayda İBB iştiraki Kültür A.Ş. eliyle ‘Muhtelif Organizasyonlar’ adı altında toplam 159 konser ihalesi

gerçekleştiren CHP’li Ekrem İmamoğlu’nun bu ihalelerden bazılarını, milletin mukaddes değerlerine hakaret eden Metin Uca, Gezi provokasyonunda etkin rol oynayan Tuna Kiremitçi, Şevval Sam gibi isimlere peşkeş çektiği belirlendi.” ifadesiyle ilk yargıya yönelik açıklamalarla metni tamamladığı görülmektedir. Dolayısıyla cümleler arasında işlevsellik yönünden bir ilişkinin olduğu da anlaşılmaktadır. Tüm bunlarla beraber haberde oluşturulmaya çalışılan söylemsel sınırın sürekli olarak “Mukaddesat düşmanları” ile ortaya konulduğu görülmektedir. Ayrıca haber retoriğinde Ekrem İmamoğlu, 6 sanatçı kişilik ve yapılan ihalelerin fotoğraflarıyla karşılaşılmaktadır.

SONUÇ

Nefret söylemi ve damgalama gündelik yaşam pratikleri içerisinde her alanda ortaya çıkabilen bir kavramdır. Fakat nefret söyleminin son zamanlardaki popülerliğinin yanında damgalama olgusu nispeten yeni bir kavramdır. Tüm bunlarla beraber gerek nefret söylemi gerekse damgalama olgusu üzerinde uzlaşmış net bir tanım bulunmamaktadır. Fakat bu iki kavram aslında her ne kadar ayrı kavramlarmış gibi gözükse de birbirlerini tamamlayan iki olgudur. Başka bir ifadeyle temelinde ötekileştirme mantığının yattığı nefret söylemi aslında damgalamaya neden olmaktadır. Bu noktada, sosyal yapı ve medyada üretilmiş olan ötekileştiren söylemler nefret söylemine, nefret söylemi ise damgalamaya dönüşmektedir.

Kitle iletişim araçları bakımından bir sınırlandırma yapıldığında ana akım veya eleştirel medya fark etmeksizin her medya grubu kendi söylemini başta genel yayın politikası olmak üzere çeşitli nedenlere dayandırarak üretmektedir. Bu durumda her iki medya yapısının üretilen haberlerde birer ötekiyi ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Öteki olan şey ise temelde ideolojilere, güç ve iktidar ilişkilerine dayanmaktadır. Medya ise bu noktada üretilmek istenen söylemin yaygınlaştırılmasında etkili ve güçlü bir araç olmaktadır.

Medya, kullanmış olduğu dil pratikleriyle beraber üretilecek olan haber konularını belirli kurallara göre oluşturmakta ve genelde

ana akım söylemin devam ettirilip yeniden üretilme aşamalarında da etkili olmaktadır. Bu noktada egemen güçlerin muhatap oldukları karşı kişi veya gruplara yönelik üretilen ötekileştirici, ayrımcı, önyargılı ve kalıp yargılı nefret söylemleriyle damgalama gerçekleştirilmektedir. Medyanın haber söylemi bu damgalamayı yaymaktadır. Haberlerde kullanılan nefret söylemiyle üretilen damgalayıcı ifadeler ise toplumda gündelik yaşamdaki ötekileştirici ve ayrımcı dili pekiştirmektedir. Ayrıca yine haberde kullanılan nefret söylemi ve damgalama ifadeleri, damgaya maruz kalan kişi, grup ve toplumlar açısından olumsuz bir algıyı da güçlendirmektedir.

Bu çalışmada, birinci bölümde nefret ve nefret söylemiyle ilgili kavramlar, nefret söyleminin etik boyutu ve nefret söylemi türleri incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde damgalama kavramı, damgalamanın nedenleri, damgalama ile ilgili kavramlar ile haber ve damgalama konuları anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünü ise yazılı basında nefret söylemi ve damgalamanın belirlemesi açısından araştırma yönteminin açıklanması ve araştırma kısmı oluşturmaktadır.

Araştırma, 1 Nisan 2021 ve 10 Nisan 2022 tarihlerini içeren 12 aylık süreçte yazılı basın içerisinde üretilen haberlerde nefret söylemi kapsamında damgalamanın haber söyleminde nasıl yer aldığını göstermek amacıyla ana akım ve eleştirel medya yapılanması içerisindeki ulusal gazetelerdeki nefret söylemi ve damgalamayla beraber üretilmiş olan haberler araştırılmıştır. Fakat

Yeni Akit Gazetesi haricinde tam olarak damgalama ifadelerine rastlanılmamıştır. Bu sebeple çalışma kapsamındaki 12 aylık süreçte ana akım medya yapılanması içerisinde yer alan Yeni Akit Gazetesi incelenmiştir. Dolayısıyla araştırmanın evrenini, Türkiye’de yayın yapmakta olan tüm ulusal gazeteleri kapsamakta ancak araştırmanın örneklemini Yeni Akit Gazetesi oluşturmaktadır.

Araştırmada çözümlenen haberler van Dijk’ın söylem analizi yöntemiyle makro ve mikro yapı çerçevesinde incelenmiştir. Makro yapı kendi bütünselliği içinde şematik ve tematik olmak üzere iki ayrı çözümlemeye ayrılmaktadır. Araştırma kapsamında üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişleri tematik çözümleme kapsamında; ana olayın sunumu, sonuçları, ardaan ve bağlam bilgisi, haber kaynakları ve olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar ise şematik çözümleme kapsamında incelenmiştir. Bunun yanı sıra haberin aktörleri, sözcük seçimleri, sentaktik yapısı ve haberin retorîği ise mikro yapı kapsamında incelenmiştir. Tüm bunlarla ilgili olarak Yeni Akit Gazetesinde yer alan damgalama ve nefret söylemi içeren haberlerden seçilmiş olan kelime bulutu aşağıda grafik halinde sunulmaktadır.

Grafik 1: Yeni Akit Gazetesinde Yer Alan Damgalama ve Nefret Söylemi İçeren Haberlerden Seçilmiş Olan Kelime Bulutu

Bununla birlikte, Yeni Akit Gazetesinde yer alan ve bir yıllık zaman diliminde amaçlı seçilen çeşitli haberler van Dijk'ın söylem analizi yöntemiyle incelendiğinde, habere konu olan olayların temelde bir bireyi hedef alarak yazılmasından çok birey üzerinden genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Bu açıdan özellikle haberlerin makro çözümlemesi sonucunda Yeni Akit Gazetesinin haberlere konu olan ve kendi ideolojisine aykırı ve iktidarı desteklemeyen kişi, kurum veya kuruluşlarına yönelik nefret söylemi oluşturduğu bulgulanmıştır. Bu açıdan Yeni Akit Gazetesinin nefret söylemini yine aynı kişi, kurum ve kuruluşa yönelik damgayla gerçekleştirdiği ise çalışma kapsamında ayrıca gözlemlenmiştir. Damgalama ifadelerinin rastlanıldığı haberlerde isim vermeden yapılan ve sadece herhangi bir parti logosu kullanarak bir nefret söylemi ve damgalama yaptığı da çalışma

kapsamında varılan sonuçlardan bir tanesidir. Haberlerin başlığında verilen hakaret, aşağılama, ötekileştirmeyle ortaya konulan damgalama söylem veya ifadelerinin ana olayın sunumunda da kullanıldığı görülmektedir. Ana olayın sunumunun, genellikle spot ve haber girişinde yapıldığı ve bu durumun birer özet niteliği taşıdığı da ayrıca belirginleşmektedir. Başka bir ifadeyle gazetede hedefe yönelik kullanılan damgalama ifadeleri başlıktan başlayıp tüm haber boyunca sürekli tekrar etmektedir. Haberlerde hedef olarak seçilen ve damgaya maruz kalan kişi veya gruplara yönelik genellikle “tecavüzcü, LGBT’ci, mukaddesat düşmanları, beceriksiz, rüşvetçi” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Haberin kaynaklarına bakıldığında, yayımlanan ve incelenen haberlerin hemen hemen hepsinde muhabir haber kaynağı olarak kullanılırken, olay taraflarının olayları değerlendirmelerine yönelik çözümlemede, çoğunlukla olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlara rastlanılmamaktadır. Haberlerin aktörleri hedef gösterilen, ötekileştirilen ve damgaya maruz kalan kişi ya da gruplara karşılık gelmektedir. Haber metinlerinin sentaktik analizinde, haberlerin metinleştirilmesinde karmaşık olmayan ve kısa yapıli cümlelerin tercih edildiğı gözlenmiştir. Cümlelerin yüklemli sonda olduğundan dolayı yapı bakımından kurallı ve fiil cümle yapısına sahip oldukları anlaşılan haberlerde tercih edilen kelimelerin çoğunlukla anlamları dışında kullanılmadığı ve bu nedenle çoğu zaman herhangi bir metafora yer verilmediğı görünmektedir. Haberlerde tercih edilen haber fotoğraflarının haberin konusuna uygun olarak kullanıldığı ve

genellikle kullanılan fotoğraflar üzerinden de bir damgalama yapıldığı görülmektedir.

Haberlerde tercih edilen damgalayıcı sözcükler, kişiler arasındaki ötekileştirici, önyargılı, kalıpyargılı veya ayrımcı söylemleri de yayabilmektedir. Daha farklı bir ifadeyle haberde üretilen her söylem, aynı fikir ve düşüncede olan okuyucusunda da benzer söylemi oluşturacaktır. İncelenen haberlerin hemen hepsinde gazetenin kendisiyle örtüşmeyen kişi, kurum veya kuruluşlarına yönelik aynı olumsuzlama mantığı çerçevesinde geliştirilen nefret söylemi ve damgalama söz konusudur. Bununla birlikte Yeni Akit Gazetesinde muhalefet parti ve mensuplarının haber konusu olduğu ve çoğunlukla “hayat rezil eden, tecavüzcü, tacizci, rüşvetçi, beceriksiz, zam yapan, şiddet yapan, LGBT’ci, küstah, yandaşı destekleyen, teröre destek veren, doğa ve hayvanları katleden, azgın, iş bilmez, içkici, Türkiye düşmanlı ve yerli uşakları” şeklindeki gibi ifadelerle damgalandıkları ve ilişkilendirildikleri görülmektedir. Bu durum özellikle seçilen sözcüklerden dolayı nefret ve damga söylemini yaymaktadır.

Sonuç olarak kişilerin haber alma ihtiyaçlarının en temelinde yatan olgu meraktır. İnsanlar meraklarını gidermek için habere ihtiyaç duymaktadır. Bu durum haberi ortaya koyan muhabirlerin dikkat çekiciliği arttırması adına birçok farklı stratejiyi denemesini kaçınılmaz kılmaktadır. Haber buradan da anlaşılacağı üzere bir kurgu metni olarak belirginleşmektedir. Dolayısıyla haber ideolojik ve söylemsel bir metindir. Maddi çıkarlar birinci sırada olmak üzere

çeşitli kaygılar güden medya kurumları üretmiş oldukları haberlerle kimi zaman gazetecilik meslek etiklerine aykırı bir şekilde yayın yapmaktadır. Etik ilkeler bugünün dünyasındaki habercilik anlayışıyla çelişmekte ve herkes tarafından uygulanmamaktadır. Özellikle kendisinden olmayan kişileri, grupları veya toplumları ötekileştirerek ve farklı ifadeler kullanarak damgalayan haber metinleri hitap ettiği kitleyi etkilemekte ve kendi damgalayan ifadelerini yaygınlaştırmaktadır. Bugünün dünyasında damga veya etiketleme stratejisi haber içerisinde ayrımcılık veya ötekileştiren metinler içerisinde görünürlük kazanırken bireysel ve toplumsal önyargılarda bu sürecin bir parçası olmaktadır. Medya kurumlarının damgalama üzerinde genel yayın politikasından ideolojisine kadar farklılaşan ve bu farklılığı haber metinlerine yansıyan bir görüntünün olduğunu söylemek mümkündür. Egemen güçlerin zihin yönlendiren bir aracı olarak medya ve bunun ürünü olan haber, ekonomi-politik kaygılar gütmektedir. Durumun bu şekilde olması ise haberi bir endüstri haline getirmektedir. Kapitalist ilişkiler içerisinde haber mantığı rant ve çıkar için ötekileştiren, ayrımsallaştıran, kişilerin birbirlerinden nefret etmesine olanak veren veya damgalayan ifadeleri kullanmaya itmektedir. Dünyanın küresel bir köy olarak tek tip görüntüsünün içerisinde damgalayan haberleri de görmek artık mümkündür. Kapitalizm veya güç ilişkileri var olduğu müddetçe de görmek her zaman mümkün olacaktır. Fakat kullanılan nefret ve damga içerikli dil pratiklerinin medya aracılığıyla yaygınlaştırılması bugünün ve geleceğin toplumsal sorunlarından birine daha karşılık gelecektir.

KAYNAKÇA

Adak, N. (2010). Çağın Vebası AIDS: HIV/AIDS’e İlişkin Damgalama ve Ayrımcılık, *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. 3 (2), s.1-15.

Adorno, T. W. (2011). *Kültür Endüstrisi. Kültür Yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Akdemir, M. & Aydoğdu, H. (2019). *Epitemolojik Yanılgının Kaynağı: Önyargı. İbn Haldun- Francis Bacon- Ali Şeriatî-Gadamer*. Bursa: Sentez Yayınları.

Aker, D. S., Dündar, P. D. C. & Pekşen, P. D. Y. (2007). Sokaktakiler, Yazılı Basın ve Damgalama. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 11(11), 83-90.

Akyayla, A. (2019). “E. Durkheim ve B. Malinowski Ekseninde “Sapma” ve “Suç” Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış.” *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1(2), 68-76.

Alikılıç, Ö., Gökalliler, E. & Alikılıç İ. (2021). “Nefret Söylemi Üzerinden Ötekileştirme: Twitter’da Mültecilere Yönelik Nefret Tipolojisi Analizi” *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 3(6), 501-520.

Arabacı, C. (2009). Kültürün Gücü ve Etkileri (Editör: Enderhan Karakoç). *Medya ve Popüler Kültür*. Konya: Literatürk Yayınları.

Arık, E. (2021). “Yanlış Bilinç Olarak İdeoloji ve Medyada Yeniden Üretim”, *Beytulhikme Dergisi*, 2(1): 199-215.

Arıkan, Ç. (1986). Psikososyal Yönleriyle Sapma. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*. 4(2-3): 123-141.

Arif, Nasr M. (2016). Siyasal Kalkınma Teorileri (Editör: Abdülvahab M. El-Messiri). *Önyargı*. İstanbul: Mahya Yayınları.

Aristoteles. (1997). *Nikomakhos'a Etik*. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Aronson, E., Timothy D. W. & Akert, R.M. (2012). *Sosyal Psikoloji*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Aslan, K. (2009). *Haberin Yol Haritası*. İstanbul: Anahtar Kitaplar..

Ataöv, T. (1996). *Çatışmaların Kaynağı Olarak Ayrımcılık*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Yayınları, 1.

Atila Demir, S. (2021). Etiketleme Teorisi Çerçevesinde Sosyal Dışlanma ve Salgın Hastalıklar: Kovid-19 Süreci ve Damgalama. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(2), 13-25

Avcil, C., Bulut, H., & Hızlı Sayar, G. (2016). Psikiyatrik Hastalıklar ve Damgalama. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(2): 179-180.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı ve Avrupa Konseyi. (2010). *Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı*. 22-29.

Ayhan, D. & Seki Öz, H. (2020). “Türk Ulusal Gazete Haberlerinde Şizofreniye Yönelik Damgalama”. *Electronic Turkish Studies*. 15(7), 2783- 2794

Aziz, A. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Badiou, A. (2013). *Etik. Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: Metis Yayınları.

Bahtin, Mihail M. (2016). *Söylem Türleri ve Başka Yazılar*. Okan N. Çiftci (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları.

Balcı, E.V. (2015). *Kültürel Farklılıklar Bağlamında İnternette Haber Alma ve Kullanım Motivasyonları*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Balcı, E.V. (2017). *Kültürel Farklılıklar Ekseninde İnternet ve Haber*. Konya: Literatürk Yayınları.

Balcı, Ş. & Karadeniz, B. (2021). “Nefret Söylemi Pratiği Olarak İslamofobi: Fransa’da Yükselen İslamofobik Söylemlerin Türk Yazılı Basınında Yansıtılma Biçimleri” *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*. 4(1), 5-31.

Baloğlu, E. & Uzun, B. (2018). Donald Trump'ın "Kudüs İsrail'in Başkentidir" Açıklamasının Yazılı Basında Sunumu. *II. Uluslararası Bilimsel ve Mesleki Çalışmalar Kongresi Bildiri Kitabı*. 1824-1830.

Baloğlu, E. (2022). *İslami Basında Kadın İmgesi*. Konya: Tablet Kitabevi Yayınları.

Bar-Tal, D.(1990).Causesand Consequenes Of Delegitimization: Models Of Conflict And Ethnocentrism, *Journal of Social Issues*, 46(1), 65-81.

Bastos, M.T. (2016). Digital Journalism And Tabloid Journalism. *The Routledge Companion To Digital Journalism Studies*. Routledge, 217-225.

Batmaz, V. (2006). *Medya Popüler Kültürü Gizler*. İstanbul: Karakutu Yayınları.

Bauman, Z. (2000). *Siyaset Arayışı*. İstanbul: Metis Yayınları.

Bayrakdar, S. (2008). *Yapısalcılığa Saussure İle Dilsel İletişim Açısından Eleştirel Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Bell, D. (2013). *İdeolojinin Sonu. Ellilerdeki Siyasi Fikirlerin Tükenişine Dair*. Volkan Hacıoğlu (Çev.), Ankara: Sentez Yayınları.

Berger, A. A. (1995). *Essentials Of Mass Communication Theory*. USA: Sage.

Bezirgan Arar, Y. & Bilgin, N.(2009). Gazete Haber Başlıklarında Öteki'nin İnşası. *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 12(2): 133-158.

Bingöl, O. (2019). *Foucault'da İktidar, Beden ve Özne Üçlüsü*. *Asia Minor Studies*, 7 (2). 327-334.

Bloor M. & Bloor, T. (2007). *The Practice of Critical Discourse Analysis*. Great Britain: Hodder Arnold.

Bolsoy N. & Sevil Ü (2010) “Sağlık-Hastalık ve Kültür Etkileşimi”, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(3): 78-87.

Bolsoy N. & Sevil Ü. (2006). Sağlık-Hastalık ve Kültür Etkileşimi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 9(3): 78-87.

Bozay, B. (2019). “*Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil: Hürriyet ve Yeni Şafak Gazeteleri Örnekleme*” , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bulduklu, Y. & Karaçor, S. (2019). *Kitle İletişim Kuramları*. Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.

Bulut, Y. (2010). *Sosyolojiye Giriş II*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.

Bulut, Y. (2011). “İdeolojinin Tarihçesi”, *Sosyoloji Dergisi*, 3(23): 183-206.

Büyükbaykal, G. & Büyükbaykal, C. İ. (2007). Günümüzde Türk Basınındaki Magazinleşme Olgusu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 29, 51-62.

Büyükkantarcıoğlu, S. N. (2012). Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi (Editör: Ömer Özer). *Haberi Eleştirmek Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları*. Konya: Literatürk Yayınları.

Can Gökyay, C. (2014). *Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Sosyal Dışlanma Sorunu İle Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü: İŞKUR İçin Model Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

Castoriadis, C. (1997). *Democracy As Procedure And Democracy As Regime*. USA: Blackwell Publishers.

Cevizci, A. (2002). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Coleman, L.M. (1986). *The Dilemma Of Difference. A Mutidisciplinary View Of Stigma*. (Editors: Stephen C. Ainlay, Gaylene Becker, Lerita M. Coleman). New York: Plenum Press.

Çakır, A. (2020). *Söylem Analizi. Ne Söylemek İstiyorsun?*. Konya: Palet Yayınları.

Çavdar, D. (2012). *Hegemonya Üçlüsü: İdeoloji, Dil ve Söylem*. (<https://kaynaklartarih.blogspot.com/2015/12/ideoloji-dil-ve-soylem.html>) Erişim Tarihi: 27.12.2021.

Çavuş, S. (2010). “*Yerel Medya ve Etik (Konya Örneği)*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Çayır, K. (2018). Gruplararası İlişkiler Bağlamında Ayrımcılık (Derleyenler: Kenan Çayır ve Müge Ayhan). *Ayrımcılık. Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul: Bilgi Yayınları.

Çayır, K. (Ty.). *Yaşçılık/Yaşa Dayalı Ayrımcılık*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi.

Çebi, M.S. (1996). Medyada Haber Seçiminin Teorik Boyutları- Ampirik Haber Seçimi Görüşleri Üzerine Bir Deneme. *Bilig* (3), 247-269.

Çelik, H. & Ekşi, H. (2013). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 27 (27), 99-117.

Çoban, B. (2003). “Söylem, İdeoloji ve Eylem: İktidar ve Muhalefet Arasındaki Mücadeleyi Çözümleme Denemesi”, *Söylem ve İdeoloji Mitoloji, Din, İdeoloji*, (Editör: Barış Çoban ve Zeynep Özarıslan), İstanbul: Su Yayınları.

Çoban, B. (2020). Söylem, İdeoloji ve Eylem: İktidar ve Muhalefet Arasındaki Mücadeleyi Çözümleme Denemesi (Editör: Barış Çoban). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları.

Çömez Polat, F. & Kaya, E. (2017). “Bir Ötekileştirme Pratiği: Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar” *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1(1), 38-48.

Dalbay, Saim R. (2018). “Kimlik” ve “Toplumsal Kimlik” Kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 2 (31), 161-176.

Dant, T. (1991). *Knowledge, Ideology and Discourse: A Sociological Perspective*. Routledge, London.

Demir Güneş, C. (2013). Michel Foucault’da Söylem ve İktidar. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*. (21), 55-69.

Demir, A. (2019). Damgalama, Sapma, Suç, Engellilik İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: “Sinop TSD Örneği” (Derleyen: Ercan Geçgin). *Kenardakiler. Teoriden Uygulamaya Suç ve Sapma Üzerine Sosyolojik Araştırmalar*. Ankara: Heretik Yayınları, 192-195.

Demir, M. (2019). Sosyal Medya ve Nefret Söylemi (Editörler: Tuba Livberber & Salih Tiryaki). *Sosyal Medya Çalışmaları. Kuram, Söylem, Pratik*. Konya: Literatürk Yayınları.

Demir, Y. (2023). *Dijital Dünyada Eşik Bekçiliği: Spor Gazetecileri ve Twitter*. Konya: Tablet Kitabevi.

Demirbaş, B. (2021). *Goffman'ın Damgalama Kuramı Bağlamında Türkiye'de Covid-19 Süreci ve Yaşlılar Üzerine Bir Söylem Analizi: Twitter Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Demirbaş, T. (2017). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 19 (3), 2693-2701.

Demirtaş, H. A. (2004). Temel İkna Teknikleri: Tutum Oluşturma Ve Tutum Değiştirme Süreçlerindeki Etkilerinin Altında Yatan Nedenler Üzerine Bir Derleme. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 19 (3), 73-91.

Descates, R. (2013). *Ruhun İhtirasları*. İstanbul: Sayfa Yayınları.

Dirini, İ. & Özsu, G. (2020). *Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Medyada Nefret Söylemi Raporu*. Ankara: Alternatif Bilişim Derneği Yayınları.

Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*. 5 (4), 301-323.

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayınları.

Durkheim, E. (1985). *Toplumbilimsel Yöntem Kuralları*. İstanbul: B/F/S Yayınları.

Durkheim, E. (1992). *İntihar*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Dursun, Ç. (2005). Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek, Sevda Alankuş (Der.). *Gazetecilik ve Habercilik*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Dursun, H. (1997). Damgalama Teorisi ve Suç. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 3(4), 309-322.

Düvenci, A. (2012). *Ağ Neslinin İnternet Kullanımı Üzerindeki Sosyal Medya Etkisinin Sosyal Sapma Yaklaşımı ile İncelenmesi*. (Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Düzen, E. N. (2015). *Ayrımcılık, Ötekileştirme, Dışlama Rehberi*. Ankara: Pharmakon Yayınları.

Eagleton, T. (2005). *Kültür Yorumları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Eagleton, T. (2014). *Edebiyat Kuramı*. Tuncay Birkan (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

El Messiri, A. M. (2016). *İçtihat Kapısı* (Editör: Abdülvahab M. El-Messiri). *Önyargı*. İstanbul: Mahya Yayınları.

Entman, R. M. (1991). "Framing US Coverage of international News: Contrast in Narratives Of KAL And Iran Air Incidents" *Journal Of Communication*. 41(4), 6-27.

Eraslan, L. & Demirel, M.E. (2020). Aile Kavramı ve Sosyolojisi (Editör: Levent Eraslan). *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Erdem, T. (2016). *Sosyoloji Notları*. Ankara: Otorite Yayınları.

Erdoğan, İ. & Korkmaz, A. (2011). *Kültür ve İletişim*. Ankara: ERK Yayınları

Evkuran, M. (2015). Çağdaş İslam Düşüncesinde "Mezhep" Krizi: Mezheplerin Dinsel/Teolojik Meşruiyeti ve Sosyolojik Anlamı Üzerine. *Kader Kelam Araştırmaları Dergisi*. 13 (2), 615-633.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study Of Language*. New York: Published In The United States Of America By Longman Publishing.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study Of Language*. London: Logman Group Limited.

Fairclough, N. (1998). *Discourse And Social Change*. Polity Press, Cambr.

Fairclough, N. (2001). “Critical Discourse Analysis as a Method in Social Scientific Research”. *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage Publications.

Fairclough, N. (2020). Dil ve İdeoloji (Editör: Barış Çoban). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları.

Fairclough, N. (2020). Söylemin Diyalektiği (Editör: Barış Çoban). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları.

Fichter, J. (2002). *Sosyoloji Nedir?*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Fidan Baritci, Z. & Kaynak, H. (2022). Hakikat Sonrası Çağda Parodi Haberlerin “Gerçek (!)” Olarak Sunumu. (Editörler: Mustafa İşleyen, Fadime Şimşek İşleyen) *Dijital Sis. Yeni Medya Çağında Bilginin ve Gerçeğin Değişen Konumu*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Foucault, M. (1993). *Michel Foucault Ders Özetleri 1970-1982*, (Çev. Selahattin Hilav), İstanbul: YKY Yayınları.

Foucault, M. (2000). *Özne ve İktidar. Seçme Yazılar 2*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2002). *Kliniğin Doğuşu. Tıbbi Algının Arkeolojisi*. Ankara: Epos Yayınları.

Foucault, M. (2002). *Yapısalcılık ve Post Yapısalcılık*. Ümit Umaç ve Ali Utku (Çev.), İstanbul: Birey Yayıncılık.

Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü. Seçme Yazılar 4*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Franzoi, S. L. (1996). *Social Psychology*. Madison: Brown & Benchmark.

Gasset, José Ortega (2014). *İnsan ve Herkes*. İstanbul: Metis Yayınları

Geçer, E. (2015). *Medya ve Popüler Kültür, Diziler Televizyon ve Toplum*. İstanbul: Metamorfoz Yayınları.

Giritli İnceoğlu, Y. (2017). *Medya Nefret ve Ötekileştirme (Söyleşiler)*. İstanbul: Köprü Kitap.

Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An Essay On The Organization Of Experience*. Harvard University Press.

Goffman, E. (2020). *Damga. Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Ankara: Heretik Yayınları.

Gökdayı, H. (2017). Bir Kalıp Yargı Olarak Türk Lokumu (Turkish Delight). *TÜRK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (9), 59-70.

Göregenli, M. (2018). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıp yargı ve Ayrımcılık (Derleyenler: Kenan Çayır ve Müge Ayhan). *Ayrımcılık. Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul: Bilgi Yayınları.

Gül, M. (2020). Zamana Karşı Filminin Kapitalist Sistem Bağlamına Yönelik Eleştirel Söylem Analizi. *İNİF E- Dergisi*. 5(1), 55-69.

Güllüpunar, H. & Güllüpunar, M. (2021). Dijitalleşmenin Etkisinde Kurumsal İletişimden Kurumsal Olmayan “Kurumsal İletişime” (Editör: Şakir Güler). *Dijital İletişim Araştırmaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayınları.

Güner, U., P. Kalkan, Y. Öz, E. C. Özsoy & F. Söyle. (2011). *Türkiye’de Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu 1 Ocak – 30 Haziran 2010*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Güneş, F. (2017). Feminist Kuramda Ataerkil Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 27(2), 245-256.

Güngör, B. (2020). “Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması ve Eleştirel Söylem Analizi”, *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-12.

Güngör, N. (2011). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi

Güngör, N. (2018). *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar* (4.Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Güz, N., Küçükeroğan, R., Sarı, N. Küçükeroğan & B., Zeybek, I. (2002). *Etkili İletişim Terimleri*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.

Halifeoğlu, M. (2015). Stuart Hall: Yapı, İdeoloji ve Kültür (Editör: Hilal Onur İnce). *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar. Eleştiriler-Farklılıklar-Çözüm Arayışları*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Hall, S. (1996). “*The Problem Of Ideology: Marxism Without Guarantees.*” Londra: Routledge.

Han, B. C. (2019). *Psikopolitika Neoliberalizm ve Yeni İktidar Teknikleri*. İstanbul: Metis Yayınları.

Han, B.C. (2020). *İktidar Nedir?*. Mustafa Özdemir (Çev.), İstanbul: İnsan Yayınları.

Hançerlioğlu, O. (2013). *Felsefe Ansiklopedisi Cilt:3*. İstanbul: Remzi Yayınevi.

Hekimoğlu Tunç, D. (2021). *Bildiğin Gibi. Madde Bağımlılarının Damgalama Deneyimleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Heywood, A. (2016). *Siyasi İdeolojiler*. Ankara: BB101 Yayınları.

Holland, J. (2016). *Mizojini. Dünyanın En Eski Önyargısı. Kadından Nefretin Evrensel Tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Howard, J.W. (2019). Free Speech and Hate Speech. *Annual Review of Political Science*. (22):93-109.

Hume, D. (1975). *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma*. Oruç Aruoba (Çev.), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Hume, D. (2009). *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*. Ergün Baylan (Çev.), Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

İnal, A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları

İnal, A. (Ty.). *Yazılı Basın Haberlerinde “Yapısal” Yanlılık Sorunu*.

İnceoğlu, Y. & Sözeri, C. (2012). Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: “Ya Sev Ya Terk Et Ya Da...” (Derleyen: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Söylemi Ve/Veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Johansson, S. (2020). Tabloid Journalism And Tabloidization. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2022). *İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş*. Ankara: Evrim Yayınevi.

Kaldık, B. (2020). Engelli Bireylerin Sosyal Dışlanma Deneyimleri ve Sosyal Dışlanma İle Başa Çıkma Stratejileri: Tokat İli Örneği. (Doktora Tezi). *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sivas.

Kapani, M. (2016). *Politika Bilimine Giriş*. (52. Baskı). Ankara: BB101 Yayınları.

Karaduman, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 4(2):31-46.

Karakoç, E. & Mert, A. (2013). Sinemada Siyasal İktidar, İdeoloji ve Medya Üçgeni: Wag The Dog Filminin İncelenmesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (34): 279-297.

Karakoç, E. (2009). Küresel Köyün Küresel Propagandası: Medya-Kültür İlişkisi (Editör: Enderhan Karakoç). *Medya ve Popüler Kültür*. Konya: Literatürk Yayınları.

Karan, U. (2012). Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk (Derleyen: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Söylemi Ve/Veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kashima, Y., Klaus, F., Peter & F. (2008). *Stereotype Dynamics. Language-Based Approaches To The Formation, Maintenance, And Transformation Of Stereotypes*. London: Lawrence Erlbaum Associates.

Kaya Erten, Z., Bayraktar, E. & Açmaz, G. (2017). Etik ve Etik Liderlik. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 62-68.

Kaya, A. (2019). *Obez Kadınlarda Cinsel İşlev İle Kilo Açısından Kendini Damgalama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, S. & Kılıç, B. (2021). *Anomi Kavramını İnternet Ortamlarındaki Kullanım Pratikleri Üzerinden Yeniden Düşünmek: Dijitanomi*. TRT Akademi 6(12), 536-563.

Kazaz, M. & Akyüz, S. Selim (2019). *Sahte Haber. Nedir? Neden Üretilir? Nerede ve Ne Zaman Dolaşıma Sokulur? Nasıl Yayılır? Kim Yapar?*. Konya: Literatürk Academia.

Kıraç, K. (2020). *Siyasi İdeolojilerin Sembolleştirilmesi: Türkiye’de 1960-1980 Döneminde Siyasi İdeolojilerin Sembolleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kocabay Şener, N. (2017). Haberlerde Gerçeğin Yeniden Üretilmesi: Batı Medyasında Doğu İmgesi. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*. 2(1),1-7.

Koçak, M. & Yaprak, A. (2020). *Bir Eleştirel Söylem Çözümlemesi Alman Bild Gazetesinde “Barış Pınarı Harekâtı”* (Birinci Baskı). Konya: Palet Yayınları.

Korkmaz, A. & Kocadaş, B. (2015). *Toplumsal Sapma: Sapmanın Teorik Temelleri*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.

Kurnaz, Ş. (2013). *Camilerin Toplumsal Kimlik ve Değerlerin Oluşmasındaki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kurt, G. (2019). Yeni Medyada Nefret Söylemi: Youtube’da Suriyeli Mültecilere Karşı Üretilen Nefret Söylemi Üzerine Bir Araştırma . *The Journal Of International Lingual Social And Educational Sciences*. 5 (1), 1-20.

Külcü, R. (2018). Hermeneutik Okumalar I: Empedokles’de Sevgi ve Nefret Kavramlarının Entropi Ekseninde Okunması. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 53-61.

Lemke, Jay L. (1995). *Textual Politics: Discourse and Social Dynamics*, London: Taylor and Francis.

Lenin, V.İ. (1998). *Din Üzerine*. İstanbul: İnter Yayınları.

Lewin, K. (1943). Forces Behind Food Habits And Methods Of Change, In The Problem Of Changing Food Habits: Bulletin of The National Research Council, 108 (October). Washington, Dc:National Research Council And National Academy Of Sciences, 35-65.

Lewin, K. (1947). Frontiers In Group Dynamics: 11. Channels Of Group Life, Social Planning And Action Research. *Human Relations*, 1(2), 143-153.

Link BG & Phelan JC. (2001). Conceptualizing Stigma. *Annual Review Of Sociology*, 27(3), 63-85.

Livberber, T. (2014). *Medyada Nefret Söylemi ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında LGBTT Bireylere Yönelik Nefret*

Söylem(ler)inin Çözümlemesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Marks, K. (2009). *Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi*. Ankara: Sol Yayınları.

Medyada Nefret Söylemini ve Ayrımcı Dil Ocak-Nisan 2013 Raporu.
<https://hrantdink.org/attachments/article/389/Medyada-Nefret-Soylemi-Ocak-Nisan-2013.pdf>

Mısırlı, G. & Erdoğan, M. (2021). Ayasofya İle İlgili Haberlerin Medya ve İdeoloji Bağlamında Çözümlemesi: Türk Yazılı Basını Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9 (1), 354-355.

Mills, S. (1997). *Discourse, The New Critical Idiom*. Routledge, London.

Morrison, T. (2019). *Ötekilerin Kökeni*. Ceren Demirdöğdü (Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık.

Mutlu, E. (2004). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.

Mutluer, F. (1998). Sapma Kuramlarına Bir Bakış. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 12: 217-229.

Mutluer, F. (2000). *Toplumsal Sapma*. Ankara: Zirve Yayınları

Nahya, Z. N. (2011). İmgeler ve Ötekileştirme: Cadılar, Yerliler, Avrupalılar. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 27-38.

Narmanlıoğlu, H. (2016). İnternet Haber Sitelerinde Eşik Bekçiliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20(1), 153-168.

Ördek, K. (2012). Türkiye’de Trans Bireylere Yönelik Nefret Suçları (Derleyen: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Söylemi Ve/Veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Örnebring, H., & Anna Maria, J. (2004). Tabloid Journalism And The Public Sphere: A Historical Perspective On Tabloid Journalism. *Journalism Studies* 5(3), 283-295.

Özer, Ö. (2018). *Gökyüzüne Çılgılık. Öncülerden Eleştirel Söylem Yaklaşımları ve Özgün Çözümlemeler*. Konya: Literatürk Yayınları.

Özgen, M. K. (2013). Spinoza’da Aşk Felsefesi. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*.3 (1), 85-103.

Özmen, S. Erdem, R. (2018). Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 23(1), 85-208.

Özsoy, S. & Yıldız, K. (2013). “Türkiye’deki Spor Basınında Nefret Söylemi”. *International Journal Of Social Science Research* 2(2), 46-60.

Öztürk, O. (2013). *Kemalizm, İdeoloji Ve Hegemonya: Kuramsal Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Parrott, S. & Eckhart, N. (2021). Stigma In The News: The Representation and Trivialization Of Stigma In U.S. News Publications. *Health Communication*. 36(4), 440-447.

Pasos Devrani, E. (2017). “Medyada “Öteki”nin Temsili: Etnik Komediler”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2(5), 929-931.

Perdana, Dionni D. (2014). Stereotip Gender Dalam Film Anna Karenina. *Jurnal Ilmu Komunikasi*. 3(2),123-130.

Piaget, J. (2007). *Yapısalcılık*. Ayşe Şirin Okyayuz Yener (Çev.), İstanbul: Doruk Yayınları.

Popović, V. & Predrag, P. (2014). The Twenty-First Century, The Reign Of Tabloid Journalism. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 163, 12-18.

Punch, K. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz (Çev.), Ankara: Siyasal Kitapevi.

Purvis, T. ve Hunt, A. (2014). “Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji”, *Moment Dergisi*, 1 (1): 9-36.

Revel, J. (2002). *Foucault Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.

Sağlam, Tuba Ç. & Yaşar, M. (2017). “Teoride, Pratikte ve Araştırmalarda Öteki ve Ötekileştirme” *Electronic Turkish Studies* 12(3), 135-154.

Said, E. W. (2016). *Kültür ve Emperyalizm*. İstanbul: Hil Yayınları.

Sancar, S. (2020). *İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme* (4.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Sayın, Ö. (1999). “İdeoloji”, *Sosyoloji Dergisi*, (7): 1-12.

Scheufele, D. A. & Tewksbury, D. (2007). “Framing, Agenda Setting, And Priming: The Evolution of Three Media Effects Models” *Journal of Communication*. 57(1), 9-20.

Schopenhauer, A. (2011). *Din Üzerine*. İstanbul: Say Yayınları.

Sevim, S. & Marmara, T. (2020). ““Öteki” Kavramının Çağdaş Seramik Sanatına Yansıması”. *Sanat Dergisi*. (36), 77-102.

Sezgin, A. A. (2017). Çevrimiçi Gazetelerin Okur Yorumlarında Nefret Söylemi: Reina Saldırısı Örneği . *AJIT-E: Academic Journal Of Information Technology*, 8 (30), 107-130.

Sezgin, D., Esen Yıldırım, İ., Sert Karaaslan, Y. (2020). *Rolüm Ağır. Obzitede Ayrımcılık ve Damgalama*. İstanbul: Kapital Yayınları.

Skovsgaard, M. (2014). A Tabloid Mind? Professional Values And Organizational Pressures As Explanations Of Tabloid Journalism. *Media, Culture & Society*. 36(2), 200-218.

Sönmez, D. (2018). *Ahlak Felsefesinde Güncel Konular-2: Şiddet Ayrımcılık*. Konya: Literatürk Yayınları.

Söylemez, G. (2021). *Toplumsal Değer ve Normlar Kapsamında Ahlaki Panik Oluşumu: Kızlı-Erkekli Aynı Evde Kalınması Örnek Haber İncelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Sözen, E. (2014). *Söylem Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Rafleksivite*. Ankara: Birleşik Yayınevi.

Şağbanşua, L. (2006). Strateji, Rekabet ve Rekabet Gücü İlişkileri. *İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*. 9: 1-14.

Şah, U. (2020). “Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar”, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (2): 210-231.

Şahin, T.(2010). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*. 1(2), 71-80.

Şatiroğlu, A. (2010). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.

Şeker, M. (2018). Haber Üretimi Araştırmaları. Bünyamin Ayhan (Editör). *İletişim Sosyolojisi*. Konya: Literatürk Yayınevi.

Tahincioğlu, A. N. Y. (2017). Eleştirel Haber Çalışmalarının Ötesine Geçmek: Haberde Muhalefetin Olanakları Üzerine Bir Tartışma. *Global Media Journal: Turkish Edition*. 7(14), 105-126.

Tahmaz, H. (2012). Nefret Söylemi ve Barış Meclisi (Derleyen: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Söylemi Ve/Veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Taşkın, E.O. (2007). *Ruhsal Hastalıklarda Damgalama ve Ayrımcılık. Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık,17-30.

Tekinalp, Ş. & Uzun, R. (2013). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları* (4.Baskı). İstanbul:Beta Yayıncılık.

Thornicroft, G. (2014). *Toplumun Reddettiği. Ruhsal Hastalığı Olan İnsanlara Karşı Ayrımcılık*. Haldun Soygür (Çev.), Ankara: Şizofreni Dernekleri Federasyonu.

Timisi Nalçaoğlu, N. (2010). *Kitle İletişim Kuramları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, 126.

Tiryaki, S. & Bıyıklı, Ş. (2022). Siyasal İletişimin Yeni Ortamı Olarak Metaverse: “Devaverse Örneği”. (Editör: Yavuz Demir) *Siyasal İletişim Çalışmaları*. Konya: Tablet Kitabevi Yayınları.

Tiryaki, S. & Karakuş, M. (2022). Bilgi Açığı ve Dijital Bölünme. (Editörler: Mustafa İşleyen, Fadime Şimşek İşleyen) *Dijital Sis. Yeni Medya Çağında Bilginin ve Gerçeğin Değişen Konumu*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Tokgöz, O. (2008). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Kitabevi.

Toruk, İ. (2008). *Gutenberg'den Dijital Çağa Gazetecilik. Türkiye'de Haber Siteleri*. İstanbul: Literatürk Yayınları.

Torun, Ayla. "Öteki" ile "Biz" İlişkisinde Yeni Medya" *SSHIF2015 Sosyal ve Beşerî Bilimlere ve Küresel Yaklaşımlar: Kuram ve Uygulamalar Uluslararası Sempozyumu*, 16-18 Eylül 2015. Varşova Polonya

Tosun, Ç. (2020). Irkçılık ve Nefret Söylemi Bağlamında George Floyd'un Ölümü Haberlerinin Analizi. *OPUS International Journal Of Society Researches* 16(32), 5111-5152.

Tunçay, E. (2017). Medyada Nefret Söylemi: Ankara Patlaması Örneği. *Marmara İletişim Dergisi*. (27), 41-62.

Turan, E. (2020). *Siyaset*. Konya: Palet Yayınları

Turgut, S. (2021). *Kürt Damgası. Etnik Sınırlar ve Başa Çıkma Stratejileri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tümtaş, M. S. (2020). *Nöbetleşe Dışlanma. Göç ve Sosyal Dışlanma Döngüsü*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Türkiye Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet Çalışma Birimi (Ty.). *COVID-19 ve Damgalama*.

Tylor, S. E. B. (2016). Kültür Bilimi. *ViraVerita E-Dergi*. (4), 91-110.

Urhan, V. (2020). *Michel Foucault ve Arkeolojik Çözümleme*, İstanbul: Paradigma Yayınları.

Uyan Semeci, P., Erdoğan, E., Sandal Önal, E. (2017). “Biz”liğin *Aynasından Yansıyanlar. Türkiye Gençliğinde Kimlikler ve Ötekileştirme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Uysal, G. (2019). “Söylem ve İdeoloji Bağlamında 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinin Basına Yansıması Üzerine Eleştirel Söylem Çözümlemesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Uzun, B. & Şeker, H. (2023). Sosyal Medyada Milliyetçilik ve Mülteci Karşıtlılığının Yemek Kültürüne Yansıması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (58), 75-88

Üzüm, İ. Mezhep. (2004). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları.

Van Dijk, T. (2003). Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım (Editör: Barış Çoban). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları, 14.

Van Dijk, T. (2009). *Society and Discourse How Social Contexts Influence Text and Talk*. New York: Published in the United States of America by Cambridge University Press.

Van Dijk, T. (2019). *İdeoloji Multidisipliner Bir Yaklaşım*. Ayşe Demir (Çev.), Ankara: Hece Yayınları.

Van Dijk, T. (2020). Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım (Editör: Nurcan Ateş). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları, 16-20.

Vardal, Z. B. (2016). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 2 (1), 132-156.

Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. Avrupa Konseyi Yayınları.

Weber, M. (2014). *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Whitehead, E. (2001). *Stigma and Social Exclusion In Healthcare*. London: Routledge.

Yağlı, S. (2007). Haber ve İdeoloji İlişkisi: Haber Metinlerinde Gerçekliğin Sunumu. *Yeni Düşünceler Dergisi* (1): 357-358.

Yanık, A. (2017). “Sosyal Medyada Yükselen Nefret Söyleminin Temelleri” *Global Media Journal TR Edition* 8(15), 364-383.

Yapıcı, M. (2004). İdeoloji ve Eğitim. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 8(1):3.

Yaraman, A. (2010). *Modern Ataerkil Toplumsallaşma: “Erkeksi”, “Erkekçi” Kadınlar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

Yardım, G. & Doğruel, H. (2019). Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*. 6(1), 137-148.

Yaşa, H. & Öksüz, O. (2020). Nefret Söyleminin İnşasında Sosyal Medyanın Rolü: Ekşi Sözlük Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2), 1383-1408.

Yaşar, Ö. & Avcı, N. (2020). Değişen Yaşlılık Algısı: COVID-19 ile Damgalanan Yaşlılar. *Turkish Studies*, 15(4), 1251-1273.

Yaşın, C. & Cengiz, C. (2019). *Carl Hovland ve İkna Deneyleri*, <http://yenimedya.info/2019/11/21/hovland/>

Yaylagül, L. (2006). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınları

Yegen, C. (2014). “Türk Yazılı Basınının HIV/AIDS Haberlerindeki Nefret Söylemi: Posta Gazetesi Örneği” *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2(3), 317-349.

Yegen, C. (2014). Türk Yazılı Basınının HIV/AIDS Haberlerindeki Nefret Söylemi: Posta Gazetesi Örneği . *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2 (3), 317-349.

Yetim, M. & Erdağ, R. (2018). Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Söylem Analizi: Revizyonist Söylemin Gelişimi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (1), 79-100.

Yılmaz, Y. & Keş, İ. (2019). “Konya İli Örneğinde Çocuk Suçluluğu Üzerine Kriminolojik Bir İnceleme” *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2(1), 23-46.

Yılmaz, Y., Erdoğan, A. ve Hocoğlu, Ç. (2021). “COVID-19 ve Damgalanma” *Kocaeli Medical Journal*. 10(1), 47-55.

Yurdakul, H. (2018). Kitle İletişimde Haber ve Etki: Liberal ve Eleştirel Yaklaşımlar. *Uluslararası Tolum ve Kültür Çalışmaları Dergisi* (1): 62-77.

Yurdigül, Y. & Zinderen, E. (2012). Yeni Medyada Haber Dili. (Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırması). *The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication*. 2(3), 81-91.

Yücedoğru, T. (2018). Din ve İnanç (Editör: Mehmet Sait Özervarlı). *İslam İnanç Esasları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Yüksel, E. & Gürcan, H. İ. (2005). *Haber Toplama ve Yazma*. Konya: Tablet Kitabevi.

İnternet Kaynakları

Binark, Mutlu & Çomu, Tuğrul. (2012). *Sosyal Medyanın Nefret Söylemi İçin Kullanılması İfade Özgürlüğü Değildir!*. <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir> , Erişim Tarihi: 12.04.2022.

<https://www.basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleleri/>

<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/nefret>

https://www.etymonline.com/search?q=hate&ref=searchbar_search
hint

<https://dunyadanismanlikmerkezi.com/damgalama/>

<https://sosyalpolitika.fisek.org.tr/soysal-dislanmaya-kuramsal-yaklasimlar/>

<https://sozluk.gov.tr/>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_d%C4%B1%C5%9Fflanma

<https://www.medilife.com.tr/85-saglik-rehberi/3020-psikiyatride-damgalanma-ve-stigmanin-onemi/>

<https://www.sivilsayfalar.org/sozluk/dolayli-dogrudan-ayrimcilik/>

<https://sagligim.gov.tr/hastaliklar-durumlar.html>

[https://www.milliyet.com.tr/egitim/kalip-yargi-nedir-kalip-yargi-ornekleri-nelerdir-](https://www.milliyet.com.tr/egitim/kalip-yargi-nedir-kalip-yargi-ornekleri-nelerdir-6443451#:~:text=Kal%C4%B1p%20yarg%C4%B1%2C%20toplumun%20belirli%20bir,di%C4%9Fer%20d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnceler%20kesinlikle%20kabul%20edilemez.)

[6443451#:~:text=Kal%C4%B1p%20yarg%C4%B1%2C%20toplumun%20belirli%20bir,di%C4%9Fer%20d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnceler%20kesinlikle%20kabul%20edilemez.](https://www.milliyet.com.tr/egitim/kalip-yargi-nedir-kalip-yargi-ornekleri-nelerdir-6443451#:~:text=Kal%C4%B1p%20yarg%C4%B1%2C%20toplumun%20belirli%20bir,di%C4%9Fer%20d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnceler%20kesinlikle%20kabul%20edilemez.)

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2022-04-02/yeni-akit-gazetesi-manseti>

<https://haber.sol.org.tr/medya/yeni-akitten-kufurlu-manset-haberi-54425>

<https://haber.sol.org.tr/medya/yeni-akitten-kufurlu-manset-haberi-54425>

<https://hrantdink.org/tr/asulis/faaliyetler/projeler/medyada-nefret-soylemi/1521-nefret-soylemi-haftalik-z-raporu-10-16-aralik-2018>

Gazete Kaynakları

Yeni Akit Gazetesi, “Kokain, Esrar Ne Arasan Var!” (1 Nisan 2021),

1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Örtü Yasakçılarına Danıştay’dan Ret” (9 Nisan

2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Milletin Adamlarına Hep Aynı İftira” (16 Nisan 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Gelecek’te İçki Rezaleti” (2 Mayıs 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Vicdan Sahiplerinden ‘Katil İsrail’ Sloganları” (16 Mayıs 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Röntgenci Canan’a Zorla Getirilme Kararı” (22 Mayıs 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “İş Bilmez Ekrem, İstanbul’u Uçuruma Sürüklüyor. Karada Salgını Denizde Salyayı Yayıyor” (3 Haziran 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Azgın Azınlığın Asıl Kini Ayasofya Camii’ne” (4 Haziran 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “İşte CHP’nin 6 Oku” (4 Haziran 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Erbakan Dualarla Anılıyor Seni Kimse Hatırlamayacak” (3 Temmuz 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “CHP’de Tecavüzden Sonra Şimdi de Şiddet Fırtınası” (10 Temmuz 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Yolsuzluk Canan’ın Ailesine Sıçradı” (13 Temmuz 2021), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “HDP’ye Şirin Görünmek İçin Ülkücülerin ‘İP’ini Çektiler!” (1 Nisan 2022),1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Rus Paralı Katiller Mariupol’de” (1 Nisan 2022), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “CHP Demek Rüşvet ve Yolsuzluk Demek” (2 Nisan 2022), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Ekrem ‘Zam’oğlu!” (8 Nisan 2022), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “İBB Moratoryumun Eşiğinde” (10 Nisan 2022), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Ekrem’den Mukaddesat Düşmanlarına Peşkeş” (10 Nisan 2022),1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yeni Akit Gazetesi, “Ekrem’den Mukaddesat Düşmanlarına Peşkeş” (10 Nisan 2022), 1. <https://www.gazeteoku.com/>

Yasakçı
Tecavüzcü
Türkiye
Azgın
İşbilmez
Katil
Batılı Terörist
Filistinliler
Yerli
Sol
Rüşvetçi
İçkici
Yasakçıları
Örtü
Paralı
Genah
Yapan
Ekrem
ve Uşakları
LGBT
Zam
Tacizci
Röntgenci
Siyasetçiler
Karşıtları
Küstah Manyağı
Katliamları
Düşmanları
İsrail
Yolsuzluk
Beceriksiz
Mukaddesat

